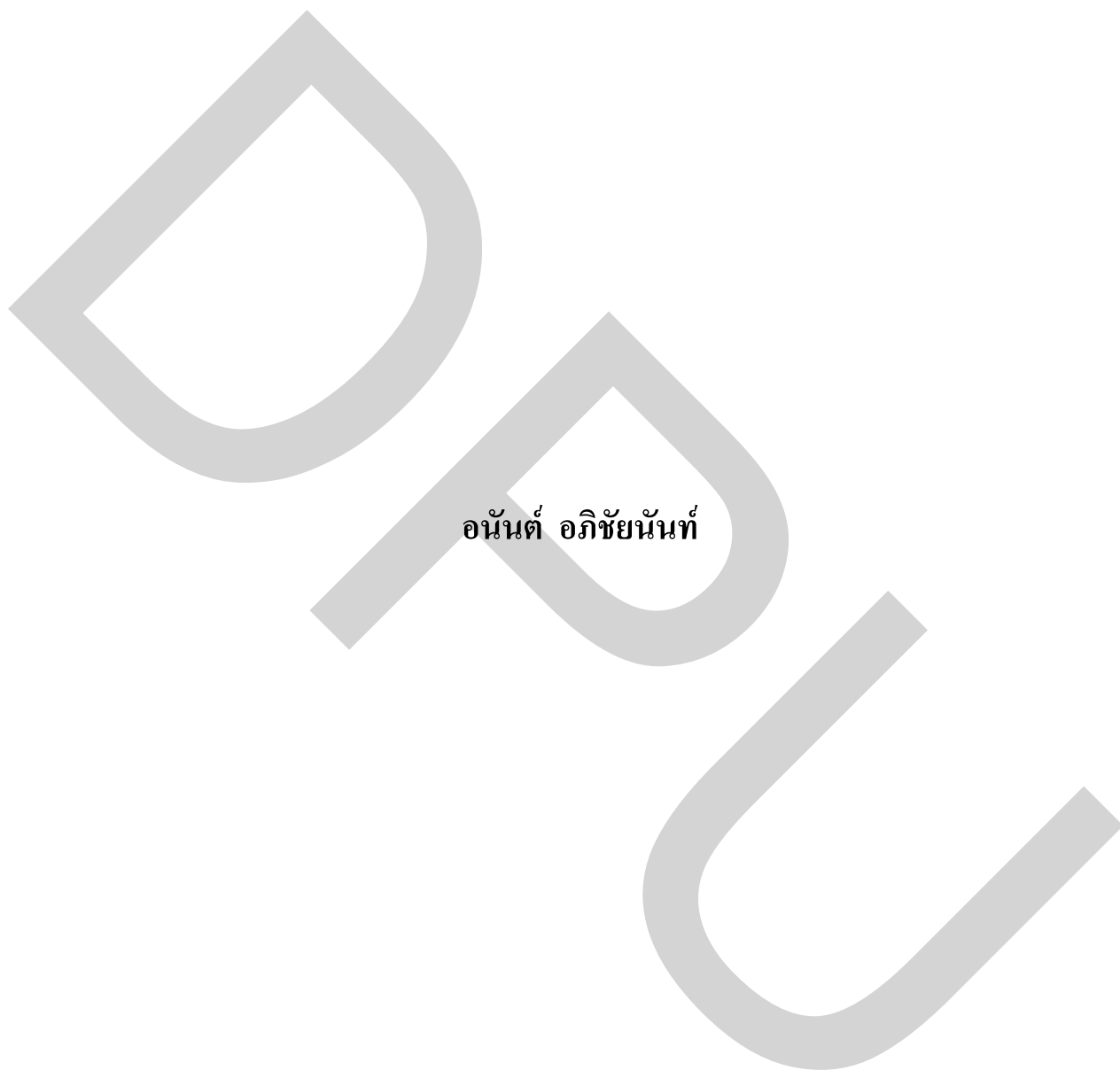

การాయัตตัวผู้ตองหา

อนันต์ อภิชัยนันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2555

The seizure of alleged offender

Anan Apichainan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law Faculty of Law Pridi Banomyong

Dhurakij Pundit University

2012

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดระยะเวลาของการศึกษาผู้เขียนได้พยายามศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้ค้นคว้าหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และสอบถามขอความรู้จากคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องอีกหลายท่าน ด้วยประสงค์ให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นวิทยานิพนธ์ที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะการมีประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวาทย์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องและความถูกต้องของวิทยานิพนธ์ให้อยู่ในประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ออกมาได้เป็นผลสำเร็จ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วิวัฒนกุล ท่านศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่า รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกๆ ท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ทางด้านกฎหมายแก่ผู้เขียน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่คอยให้กำลังใจและคำแนะนำ เกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบแทบเท้าคุณพ่อสมชาย คุณแม่กิมลีย์ อภิชัยนันท์ บิดา-มารดา ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ท่านทั้งสองได้ให้ความรักความอบอุ่น ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การอบรมสั่งสอนและชี้แนะแนวทางที่ดีแก่ผู้เขียนตลอดมา นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องขอขอบคุณเพื่อนพ้องน้องพี่ทุกคนที่คอยช่วยเหลือคอยให้กำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณประโยชน์ต่อสังคมหรือมีประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา ค้นคว้าต่อไป ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหลายทั้งปวงนี้เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูคุณเวทิตาแด่บิดามารดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน หากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นายอนันต์ อภิชัยนันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การอายัดตัวผู้ต้องหา และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา.....	6
2.1 แนวความคิดในเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ.....	6
2.2 แนวความคิดและหลักการอายัดตัวผู้ต้องหา.....	9
2.3 แนวความคิดและหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา.....	14
2.3.1 สิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550	20
2.3.1.1 สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	25
2.3.1.2 สิทธิและประโยชน์ของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์... ..	30
2.3.2 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในระดับสากล.....	32
2.3.2.1 กฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations).....	32
2.3.2.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights, 1948).....	33

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.3.2.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966).....	34
2.3.2.4 หลักเพื่อการคุ้มครองบุคคลที่ถูกคุมขังหรือจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, 1988).....	35
2.3.3 การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยองค์กรตุลาการ และองค์กรอัยการ.....	36
2.3.3.1 การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยองค์กรตุลาการ.....	37
2.3.3.2 การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยองค์กรอัยการ.....	39
3. บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการออกหมายจับตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	42
3.1 การออกหมายจับตามกฎหมายไทย.....	43
3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.....	46
3.1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	47
3.1.3 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548.....	50
3.2 การออกหมายจับตามกฎหมายต่างประเทศ.....	52
3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	52
3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	53
3.2.3 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.....	57
3.2.4 ประเทศญี่ปุ่น.....	63
4. ปัญหาการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น.....	67
4.1 เหตุผลทางกฎหมายในการออกหมายจับเพื่อการอายัดตัวผู้ต้องหา.....	67
4.1.1 กรณีมีเหตุอันเนื่องจากความร้ายแรงของความผิดอาญา.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1.2 กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี.....	73
4.1.3 กรณีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน.....	76
4.1.4 กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น.....	77
4.2 ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น.....	81
4.2.1 ความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น.....	82
4.2.2 การประสานความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม.....	86
4.2.3 การมีบทบาทของศาลต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ที่ถูกคุมขังในคดีอื่น.....	91
4.2.4 การมีบทบาทของพนักงานอัยการต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ที่ถูกคุมขังในคดีอื่น.....	94
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	97
5.1 บทสรุป.....	97
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	108
ก ระเบียบตำรวจว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังยังเรือนจำ (จ.2) ลงวันที่ 2 พ.ค. 2517.....	109
ข หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546.....	112
ค บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 452/2546.....	115
ง หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545.....	122
จ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/10615 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2545.....	125
ฉ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/558 ลงวันที่ 18 มกราคม 2542	128
ช หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0011.233/01284 ลงวันที่ 25 มีนาคม 2553....	130
ซ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0011.25/3828 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2553.....	132
ฌ คำสั่งกรมตำรวจที่ 960/2537 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัด การสอบสวนคดีอาญา.....	134

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ญ ลำเนา หนังสือกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1005/3596 ลงวันที่ 2 กันยายน 2529.....	138
ฎ ลำเนา หนังสือกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ที่ มท 1005/ว 109 ลงวันที่ 2 กันยายน 2529.....	140
ฎ หนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529.....	143
ฐ หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส (สฝปผ.)0018/ว 145 ลงวันที่ 30 กันยายน 2541.....	147
ท ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547.....	151
ฒ คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 550/2550 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2550.....	162
ณ คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 418/2551 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2551.....	167
ด คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 381/2553 ลงวันที่ 22 กันยายน 2553.....	173
ประวัติผู้เขียน.....	178

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การอัยคดีผู้ต้องหา
ชื่อผู้เขียน	อนันต์ อภิชัยนันท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.อุทัย อาทิเวช
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การอัยคดีผู้ต้องหา หมายถึง การที่พนักงานสอบสวนแจ้งให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีตัวผู้ต้องหาไว้ในความควบคุมหรือขังทราบ ว่าผู้ต้องหาอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานนั้นให้ส่งตัวหรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ หากมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาออกไปจากการควบคุมหรือคุมขัง เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้นำตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไปดำเนินคดีต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปโดยเรียบร้อย เพื่อเป็นหลักประกันการมีตัวผู้ต้องหาขึ้นฟ้องคดีต่อศาล และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ต้องหาหลบหนี ภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวไปจากเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกคุมขัง

แต่อย่างไรก็ดี การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางแนวทางการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น รีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออัยคดีผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว นั้น ย่อมเป็นการขัดต่อหลักการออกหมายจับ หรือการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะกรณีดังกล่าวถือว่าผู้ต้องหาได้อยู่ในอำนาจหรืออยู่ในการควบคุมของรัฐแล้ว จึงไม่มีเหตุจำเป็นที่ศาลต้องออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน

กรณีดังกล่าวจากการศึกษาหลักการออกหมายจับตามกฎหมายต่างประเทศ พบว่าในการออกหมายจับทุกคดี ศาลจะต้องพิจารณาเหตุจำเป็นในการออกหมายจับด้วยเสมอว่า บุคคลที่ศาลจะออกหมายจับนั้น มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลนั้นไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าว ศาลจะไม่ออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการจับ ซึ่งเป็นหลักการที่รับได้รับการยอมรับในระดับสากล และปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก ค.ศ. 1988 รวมทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของหลายประเทศ

นอกจากนั้น ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น (ไม่ว่าจะมีการอายัดตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดี หรือไม่) พนักงานสอบสวนก็ควรรีบเร่งสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วในระหว่างที่ผู้ต้องหานั้นยังถูกคุมขัง ไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นอันใดที่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีที่ถูกคุมขังเสียก่อนจึงจะเริ่มสอบสวนดำเนินคดี การที่พนักงานสอบสวนละเลยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียสิทธิในการได้รับการสอบสวนด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรค 3 ได้บัญญัติรับรองไว้ ยังอาจทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่พึงได้รับตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ ในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด เช่น การได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษ การขอย้ายไปคุมขังยังเรือนจำซึ่งเป็นภูมิลำเนา เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานั้นในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นให้เป็นที่ไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม มากยิ่งขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้เสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ไว้เป็นการเฉพาะเรื่อง เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้อง (อาทิ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์) ถือปฏิบัติตามไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ที่ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อวางระเบียบการทำงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

Thesis Title	The seizure of alleged offender
Author	Anan Apichainan
Thesis Advisor	Dr. Uthai Arthivech
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

The seizure of alleged offenders means that the investigators inform to the officers or Departments that alleged offenders are in, under their control or detention, and be during a legal action. The investigators also request for the co-operation from them to send or advise the necessary matters to the investigators, if there is any release the alleged offenders from their control or detention in order that the investigators can make a further legal action. The purpose is to fulfill the investigation fruitfully and to be sure that there are alleged offenders under their control for a court to make a legal action and to prevent them from escaping after their control for a court to make a legal action and to prevent them from escaping after their releases from a prison or jail. However, according to the operation method policy of the Royal Thai Police concerning the mentioned matters. They set up the regulations that the investigators who want to have to alleged offenders who are in other lawsuits and be under control or detention in other places, they (investigators) have to request the court for issuing the warrant to arrest very quickly. After that please quickly send the letters to seizure the alleged offenders and simultaneously send the copy of the warrant to arrest to the controlling or detention places of alleged offenders as quick as possible. This way of doing is against the principle in issuing the warrant to arrest or to take the individuals under the government's detention because such case, the alleged offenders already been under the government's detention or control, so, it is no need for the court to issue the warrant to arrest as per investigators' request again.

In such a case we found, by the study the principle in issuing the warrant to arrest of the foreign laws, that to issue the warrant to arrest in every lawsuit. The court will consider, the necessity in issuing such a warrant, the ones whom the court issues the warrant to arrest should have the escaping behaviors or getting involved in the law evidences or to be dangerous in other

aspects. If the court considered such a case and found that there would have none in such behaviors, the court would not issue the warrant to arrest as per the police's request so as to cover and protect the human rights in the arrest policy which is acceptable worldwide. Besides, it's also in the Declaration of Human Rights 1948 and the International Regulations for the human rights and political rights 1966 in order to cover every individual who has been detained or jailed 1988, together with the Criminal Procedure Code in many countries.

Moreover, in conducting the criminal lawsuit with the alleged offenders who are under detention in other cases. (it's not the seizure of alleged offender for other action). The investigations should expedite the investigation with the said alleged offenders to complete it as soon as possible while the detention on them is still on. There is no reason or any necessity to wait for the alleged offenders to be release, then the investigation should being.

The neglect to do this duty should have done wrong to the alleged offenders who lost their rights in quickly investigation and justice according to the Thai constitution of 2550 BE. and the Criminal Procedure Code of Thailand article 134 paragraph 3. which, of course, assures such cases. Besides, the alleged offenders may lose their rights or some benefits that they should have according to the decree of the Penitentiary Department about the status of the detainees or the top dangerous prisoners such as to get the refrain from penalty consideration and transferring to their hometown prisons.

Therefore, to solve the seizure problems for the alleged offenders and make a criminal lawsuit with the detainees in other cases to be correct, justify and quickly. This thesis is proposing to set up the decree for seizure the alleged offenders and to make the criminal lawsuit with other detainees of other law cases for a special purpose only in order to be used by the concerned officers (such as police, prosecutor, Judge and correctional officer) in the same direction by the Authority of the article 5 of The Act Promulgating the Criminal Procedure Code BE. 2477 in which the Prime Minister is responsible and control of the execution of this act for that purpose, and has the power to issue Ministerial Regulation in accordance with their respective duties, so that conducting of criminal case shall be properly carried out.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในคดีอาญาเมื่อพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจะต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องตามที่ถูกกล่าวหาโดยเริ่มต้นในชั้นการสอบสวนซึ่งพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของผู้ต้องหาในคดี และเมื่อทำการสอบสวนคดีเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว หรือในกรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนพร้อมด้วยความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามาฟ้องคดีต่อไป¹

ด้วยเหตุนี้ การใช้มาตรการบังคับเพื่อที่จะเอาตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐจึงถือว่ามีความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย เพราะการที่รัฐไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหามาอยู่ในอำนาจการควบคุม การดำเนินคดีอาญาก็ย่อมไม่อาจกระทำได้หรือยากต่อการที่รัฐจะดำเนินคดีต่อไปได้² แต่ทั้งนี้ในการใช้มาตรการบังคับดังกล่าว รัฐจะต้องควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้อยู่บนพื้นฐานแห่งการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา ซึ่งมีฐานะเป็นประชาชนในคดี³ เพราะตราบไคที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมเป็นการอันมิชอบที่เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ แต่หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้ ความจำเป็น โดยนัยดังกล่าวจะต้องเป็นความจำเป็นตามกฎหมายเท่านั้น มิใช่ความจำเป็นเพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ รัฐยังต้องตระหนักในเรื่องการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินคดี

¹ จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141-143.

² คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 338-344.

³ คณิต ฌ นคร. (2551). ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. หน้า 20.

ให้เสร็จสิ้นไปโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล และลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาจะต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลาที่ถูกละเลยหรือถูกขังอยู่ในอำนาจรัฐ⁴

แต่อย่างไรก็ตาม หากในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนต้องการ ได้ตัวมาดำเนินคดีนั้น ได้ถูกละเลยหรือขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่งแล้ว เช่นนี้ การใช้มาตรการบังคับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ก็อาจจะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป เพราะกรณีดังกล่าวถือว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาได้ถูกคุมขังอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว และถึงแม้ว่าจะเป็นคนละคดีกันก็ตามพนักงานสอบสวนก็ไม่อาจปฏิเสธหน้าที่ในการสอบสวนดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้วางแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า “การอายัดตัวผู้ต้องหา” ไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกคุมขังผู้ต้องหา เพื่อแจ้งให้ทราบว่า ผู้ต้องหาดังกล่าวอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี และขอความร่วมมือจากเรือนจำหรือทัณฑสถานให้ส่งตัวหรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบ หากจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาออกไปจากการควบคุมหรือคุมขัง เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้นำตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไปดำเนินคดีต่อไป

ในการขออายัดตัวผู้ต้องหาและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น แนวทางปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จโดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน และในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัว หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการจนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอลอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

แนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นถือว่ามีความสอดคล้องกับหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) และหลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นอย่างยิ่ง เพียงแต่ว่าในขั้นตอน

⁴ อุทัย อาทิวา. (2554). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. หน้า 103. (ดูหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 430/2546).

⁵ จาก ภาคผนวก ข. หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา. หน้า 112.

ของการอาศัยตัวผู้ต่อนั้น การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติไปกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา ทั้งที่ข้อเท็จจริงปรากฏชัดอยู่ในขณะนั้นว่า ผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวนร้องขอให้ศาลออกหมายจับอยู่ระหว่างการคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง กรณีดังกล่าวจึงอาจขัดต่อหลักการออกหมายจับเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะการที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่นั้น ต้องถือว่ายังไม่มีเหตุจำเป็นในการออกหมายจับผู้ต้องหาตามกฎหมายแต่ประการใด

นอกจากนั้น การที่แนวทางปฏิบัติดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิม และให้รีบมีหนังสือขอลอนายัดไปยังสถานที่ที่ขออาศัยตัวผู้ต้องหาไว้โดยด่วนที่สุด เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาอาศัยต่อศาล หรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอาศัย แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า พนักงานสอบสวนเมื่อได้ขออาศัยตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว (ส่วนใหญ่) มักจะรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน จึงจะไปปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน มาควบคุมไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี หรือในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาอาศัยต่อศาล หรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอาศัยแล้ว แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่แจ้งลอนายัดตัวผู้ต้องหาไปยังสถานที่คุมขัง “โดยด่วนที่สุด” ทั้งที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้สั่งการให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดแล้ว

กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น ปัจจุบันยังคงเป็นปัญหาซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์) ควรให้ความสำคัญและร่วมกันแก้ไขปัญหายังจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การอาศัยตัวผู้ต้องหาอาจเป็นหลักประกันในเรื่องการมีตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพนักงานสอบสวนได้ขออาศัยตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อการดำเนินคดีแล้ว ก็ควรที่จะรีบเร่งสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่ผู้ต้องหามีสิทธิจะได้รับตามกฎหมายในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด⁶ เช่น การพักการลงโทษ หรือ การย้ายการคุมขังไปยังเรือนจำซึ่งเป็นภูมิลำเนา ฯลฯ และที่สำคัญเพื่อมิให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในอันที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหา เพื่อให้ทราบความหมาย เหตุผล และความจำเป็นของการอาศัยตัวผู้ต้องหา โดยศึกษาภายใต้แนวความคิดและหลักการในเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ตลอดจนศึกษาและ

⁶ ขนิษฐนันท์ อภิหรรษากร. (2552). วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1. หน้า 105-107.

วิเคราะห์สภาพปัญหาในเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกหมายจับ และปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (3),(7) ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม”

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความหมาย หลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการอาศัยตัวผู้ต้องหา
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาลตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา กรณี ถูกอาศัยตัวไว้ดำเนินคดีอาญาในระหว่างที่ถูกคุมขังในคดีอื่น
4. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การอาศัยตัวผู้ต้องหาไปยังสถานที่คุมขังเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะเอาตัวบุคคลที่ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างไม่ถูกต้องและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงได้เสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการอาศัยตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามเป็นแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ที่ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการและมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อวางระเบียบการงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

มุ่งศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ ก็ตาม เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การสอบสวนและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น เป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวารสาร ความเห็นของนักกฎหมาย และผลงานทางวิชาการอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความหมาย หลักการ เหตุผล และความจำเป็นของการอายัดตัวผู้ต้องหา
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ หลักเกณฑ์การออกหมายจับของศาล ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา กรณีถูกอายัดตัวไว้ดำเนินคดีอาญาในระหว่างที่ถูกคุมขังในคดีอื่น
4. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น

บทที่ 2

แนวคิดและหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การอายัดตัวผู้ต้องหา และการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของผู้ถูกกล่าวหา ในคดีนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาต้องกระทำต่อหน้า หรือต้องมีตัวผู้ถูกกล่าวหาอยู่ด้วย เพื่อที่บุคคลดังกล่าวจะได้มีสิทธิต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ แต่เมื่อใดก็ตาม ที่รัฐไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว การดำเนินคดีอาญาของรัฐก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจึงถือได้ว่าเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไป โดยเรียบร้อย แต่อย่างไรก็ดีในการดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหามาดำเนินคดี รัฐต้องมีการกั้นกรองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้อยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ เพราะตราบไคที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิดแล้ว ก็ต้อง สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ และจะปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเสมือนเป็นผู้กระทำ ความผิดมิได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องการเอาตัวบุคคล ไว้ในอำนาจรัฐ และการอายัดตัวผู้ต้องหา รวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดี โดยศึกษา จากแนวคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องเป็น ไปด้วยความ ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

2.1 แนวความคิดในเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แยกการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 2 ขั้นตอน ใหญ่ๆ กล่าวคือ “ขั้นตอนก่อนฟ้อง” (Pre-trial) และ “ขั้นตอนหลังฟ้อง” (Trial) และได้ยกฐานะของ ผู้ถูกกล่าวหาให้เป็นประธานในคดี เพื่อให้มีสิทธิต่างๆ และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดี อย่างเต็มที่¹ การจับ ควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจึงนับว่าเป็นมาตรการบังคับทางกฎหมาย ที่มีความสำคัญและมีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับมาตรการบังคับทางอาญาอื่นๆ ซึ่งโดยหลักการแล้ว การจับ ควบคุมหรือขัง เป็นกระบวนการในการเอาตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในอำนาจรัฐ การกระทำ

¹ คณิต ฌ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 45.

ดังกล่าว จะต้องพิจารณาถึงเหตุแห่งความจำเป็นในแง่ที่ว่า หากไม่เอาตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาของศาลแล้ว การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลจะไม่อาจกระทำได้เลย แต่เนื่องจากเหตุที่จะออกหมายจับกับเหตุที่จะควบคุมหรือขังได้นั้นเป็นเหตุเดียวกัน คือ เหตุเกรงว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน² เหตุแห่งความจำเป็นทั้งสองประการดังกล่าวถือเป็นปรัชญาพื้นฐานเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดจุดมุ่งหมายของการจับ ควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ซึ่งนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังเป็นเงื่อนไขที่ป้องกันมิให้เกิดสถานะแห่งการลงโทษโดยกระบวนการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น จึงเป็นการสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ในคดีอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด” (presumption of innocence) ด้วยเหตุดังกล่าวจุดมุ่งหมายของการจับ ควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจึงเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย
- 2) เพื่อเป็นหลักประกันการมีตัวของผู้ต้องหาเพื่อฟ้องศาล
- 3) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปกระทำความผิดซ้ำอีก
- 4) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปทำลายพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยาน
- 5) เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหา

- 1) เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย

ในการดำเนินคดีอาญากับถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา รัฐอาจมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางกฎหมาย โดยการจับ ควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาในคดีไว้ก่อน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา เพราะหากไม่มีการสอบปากคำแล้ว การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลต่อไปก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ ตามมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน”

ความจำเป็นประการนี้จึงเป็นการมุ่งความสำคัญไปที่การสอบสวนในคดีอาญา เจ้าพนักงานผู้สอบสวนจะต้องพิจารณาว่า หากไม่มีการควบคุมหรือขังผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้นแล้ว การสอบสวนจะดำเนินไปได้ หรือไม่ การควบคุมหรือขังจึงมิใช่จะกระทำได้ทุกกรณี แต่สามารถกระทำได้เฉพาะกรณีที่จำเป็นและในขอบเขตจำกัดเพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย ซึ่งเนื้อหาสำคัญของหลักนี้อยู่ที่การสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาในคดี เพื่อให้เป็นไปตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย”

² คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 338-341.

2) เพื่อเป็นหลักประกันการมีตัวของผู้ต้องหาเพื่อฟ้องศาล

การที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลนั้น ถ้าตัวผู้ต้องหาไม่อยู่ในอำนาจศาล พนักงานอัยการจะต้องนำตัวผู้ต้องหาไปศาลในวันฟ้อง แม้จะเป็นชั้น ใต้สวนมูลฟ้องก็ตาม กรณีจึงอาจมีความจำเป็นจะต้องจับ ควบคุมหรือขังผู้ต้องหาไว้เพื่อป้องกันมิให้หลบหนี มิฉะนั้นแล้ว พนักงานอัยการจะฟ้องคดีไม่ได้เพราะไม่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐ และสำหรับกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลและผู้ถูกกล่าวหาตกเป็นจำเลยในคดีนั้นแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางหลักไว้ว่า การพิจารณาและการสืบพยานในศาลให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ดังนั้น หากจำเลยไม่มา การพิจารณาจะดำเนินต่อไปไม่ได้ การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้จึงมีความจำเป็นในเรื่องของเหตุผลข้างต้น ดังนั้น การที่จะต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมการฟ้องศาลก็ดี หรือการพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลยก็ดี เหล่านี้คือความจำเป็นของการมีตัวของผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญาของรัฐนั่นเอง

3) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปกระทำความผิดซ้ำอีก

การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ถ้าหากพฤติการณ์และสิ่งแวดล้อมประกอบกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นที่น่าสงสัยโดยเหตุอันสมควรว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะมีจิตใจที่ชั่วร้าย และเป็นอันตรายต่อสังคม การจับ ควบคุมหรือขังในระหว่างการดำเนินคดีก็เป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ออกไปกระทำความผิดอีก

อย่างไรก็ตาม การจับ ควบคุมหรือขังในระหว่างคดีเป็นเรื่องของข้อยกเว้น โดยหลักแล้วเจ้าพนักงานหรือศาลต้องไม่ควบคุมตัวบุคคลให้เขาถูกจำกัดเสรีภาพ เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ก็เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อการดำเนินคดีเท่านั้น เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น หากเจ้าพนักงานเชื่อว่าผู้ต้องหาเมื่อถูกปล่อยตัวไปจะไม่ไปกระทำความผิดอีก เจ้าพนักงานก็ต้องปล่อยตัวไปด้วยเหตุผลข้างต้น

4) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปทำลายพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยาน

การที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาเป็นอิสระในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี อาจทำให้บุคคลนั้นออกไปข่มขู่พยานหรือไปทำลายพยานหลักฐาน โดยเฉพาะหากผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลด้วยแล้ว อาจจะทำให้การดำเนินคดีอย่างหนึ่ง เพื่อให้เสียหายแก่รูปคดีได้หรืออาจจะทำให้ผู้ที่จะมาเป็นพยานเกรงกลัว อาจไม่กล้าให้การเป็นพยาน ซึ่งจะทำให้คดีของรัฐเสียหายได้

5) เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหา

ความจำเป็นในเรื่องการจับ ควบคุมหรือขังอีกประการหนึ่งก็คือ ป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีจากการดำเนินคดีและการลงโทษ ซึ่งหากบุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริงและโทษทัณฑ์ที่จะได้รับนั้นร้ายแรง ผู้ถูกกล่าวหาอาจเกรงกลัวและหลบหนีไป ฉะนั้น ถ้าหากข้อเท็จจริงปรากฏ

ชัดเจนว่า ไม่สามารถปล่อยตัวได้ ก็ไม่ควรจะปล่อยตัวไปจากการควบคุมหรือขัง ประกอบกับหลักของกฎหมายอาญายังยอมรับให้มีอายุความการลงโทษ ทำให้มีทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ผู้ถูกกล่าวหาจะเลือกเอาการหลบหนีเป็นระยะเวลายาวนานจนพ้นอายุความลงโทษที่จะต้องถูกลงโทษ ในความผิดนั้นเสีย และถ้าหากความสามารถของรัฐในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดไม่มีประสิทธิภาพ ก็ยิ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเชื่อมั่นว่าเมื่อตนหลบหนีไปได้แล้วก็จะไม่ถูกลงโทษอีก

อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นเพื่อให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหามาดำเนินคดีและรับโทษตามคำพิพากษานั้น อาจเป็นเพียงความจำเป็นในลำดับรอง เพราะกรณีอาจไม่มีการบังคับโทษในคดีนั้นเลยก็เป็นได้ แม้ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง เป็นต้นว่าศาลพิพากษาให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลยไว้

2.2 แนวความคิดและหลักการยึดตัวผู้ต้องหา

ในการดำเนินคดีอาญาเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของผู้ถูกกล่าวหาในคดีนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้บัญญัติให้การดำเนินคดีเกือบทุกขั้นตอนต้องกระทำต่อหน้าจำเลยหรือต้องมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ด้วยในการดำเนินคดี ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตราต่างๆ เช่น

มาตรา 142 วรรคสาม “...ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว...”

มาตรา 165 วรรคแรก “ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้ และดำเนินการต่อไป...”

มาตรา 172 “ การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป...”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าในการดำเนินคดีอาญานั้น การมีตัวผู้กระทำความผิดไว้ดำเนินคดีเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างยิ่ง เพราะรัฐไม่อาจดำเนินคดีไปฝ่ายเดียวโดยที่ไม่มีตัวผู้กระทำความผิดหรือดำเนิน

กระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีไปโดยที่ยังไม่ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐ ฉะนั้นการดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาดำเนินคดีหรือการใช้มาตรการบังคับกับผู้ถูกกล่าวหา จึงถือว่ามีความจำเป็น เพราะหากรัฐไม่อาจใช้มาตรการบังคับกับผู้ถูกกล่าวหาได้เลย การดำเนินคดีของรัฐก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ หรือยากต่อการที่รัฐจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้

ยกตัวอย่าง กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวน สืบทราบที่อยู่และมีความจำเป็นต้องตัว มาดำเนินคดีในอีกคดีหนึ่ง การออกหมายเรียกหรือการ จับกุมตัวผู้ต้องหาโดยปกติวิธีย่อมไม่อาจนำมาใช้ได้ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวอยู่ในระหว่างคุมขัง หรือในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกฝากขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานตามคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง และได้รับอนุญาตจากศาลให้ประกันตัว หากภายหลังผู้ต้องหาหลบหนีการประกันตัว กรณีย่อม เป็นการยากที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนจะติดตามตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา มาดำเนินคดีได้โดยง่าย

แต่อย่างไรก็ดี การที่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในอำนาจรัฐแล้วก็ใช่ว่าการดำเนินคดีอาญา จะเป็นไปโดยสะดวกทุกกรณี ยกตัวอย่างกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวน ต้องการตัวไว้ดำเนินคดี ถูกคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในอีกคดีหนึ่ง (ถือว่ามีตัวอยู่ใน อำนาจรัฐแล้ว) แต่ด้วยเหตุที่ผู้ต้องหาได้ก่อคดีไว้ในหลายท้องที่และถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือ ทัณฑสถาน ซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ ดังนั้น หากพนักงาน สอบสวนได้ไปติดต่อแจ้งข้อกล่าวหาตามกฎหมาย และปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจศาลแขวง ซึ่งจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาล ภายใน 48 ชั่วโมง ตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงฯ ในทางปฏิบัติหากผู้ต้องหา ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ใกล้หรืออยู่ในเขตอำนาจศาล การเบิกตัวผู้ต้องหาจาก เรือนจำหรือทัณฑสถานไปศาล ก็ยังพอที่จะดำเนินการได้ทันเวลา แต่หากผู้ต้องหาถูกคุมขัง อยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในต่างจังหวัด การดำเนินการดังกล่าวอาจไม่ทันเวลา ที่กฎหมายกำหนด

หรือในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาล ที่พนักงานอัยการสามารถยื่นฟ้องคดีได้ เมื่อพนักงานสอบสวนได้ติดต่อแจ้งข้อกล่าวหาและ สอบปากคำผู้ต้องหาเรียบร้อยแล้ว ต่อมาในระหว่างดำเนินการปรากฏว่าผู้ต้องหาดังกล่าวถูกโอนย้าย การคุมขังไปยังเรือนจำแห่งอื่นเพื่อดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลอื่น กรณีดังกล่าวก็อาจทำให้การ ดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนต้องหยุดชะงักลง เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่มีตัวผู้ต้องหา ส่งให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลตามกฎหมาย เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวทำให้พนักงานสอบสวน (ส่วนใหญ่) มักจะรอให้ผู้ต้องหาที่ต้องการตัวไว้ดำเนินคดี พันโทในคดีเดิมเสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะไปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน มาควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินคดีต่อไป ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความยุ่งยากในการส่งตัวผู้ต้องหาไปดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากกำหนดวันพันโทที่คำนวณไว้ตามหมายจับของศาล กับวันที่เรือนจำหรือทัณฑสถานจะปล่อยตัวผู้ต้องหาดังกล่าวอาจไม่ตรงกัน เพราะในขณะที่ถูกคุมขังผู้ต้องหารายนั้นๆ อาจได้รับพระราชทานอภัยโทษในวาระต่างๆ หรือได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก หรือได้รับการพักการลงโทษ ฯลฯ ทำให้ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดตามหมายจับ พนักงานสอบสวนจึงไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าผู้ต้องหาที่ต้องการตัวมาดำเนินคดีนั้นจะพันโท หรือได้รับการปล่อยตัวไปจากเรือนจำหรือทัณฑสถานเมื่อใด

ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนมีหนังสือแจ้งไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อให้ทราบว่าผู้ต้องหาดังกล่าวอยู่ระหว่างถูกดำเนินคดี และขอความร่วมมือจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ให้ส่งตัวหรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบล่วงหน้า หากจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาออกไปจากการควบคุมหรือคุมขัง (ที่เรียกว่า “การอายัดตัวผู้ต้องหา”) เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้นำตัวผู้ต้องหาไปดำเนินคดีต่อไป จึงถือว่ามี ความจำเป็นต่อการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนเป็นอย่างยิ่ง

“การอายัดตัวผู้ต้องหา” จากการศึกษาพบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือ กรมตำรวจ (เดิม) ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังยังเรือนจำ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 2 พ.ค. 2517 (ลักษณะที่ 6 บทที่ 13 ข้อ 168) ดังนี้

“...เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องขังได้เป็นไปโดยสะดวกเรียบร้อย สมควรประสงค์ของทางราชการ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำกลางคลองเปรม และทัณฑสถานหญิง

(1) เมื่อพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลใดในกรุงเทพมหานครขออายัดตัวผู้ต้องขังไว้ต่อเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครแล้วให้รับสำเนาคำขออายัดตัวส่งสถานีตำรวจนครบาล ตำราญราษฎร์ ส่วนการขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำกลางคลองเปรมหรือทัณฑสถานหญิง ให้รับสำเนาคำขออายัดตัวส่งสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน เพื่อให้สถานีตำรวจนครบาล ตำราญราษฎร์ หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณีใช้เป็นหลักฐานในการติดต่อขอรับตัวผู้ต้องอายัดจากเรือนจำ

(2) เมื่อเรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวนขออายัดไว้ตามใน (1) ทางเรือนจำจะแจ้งไปยังสถานีตำรวจนครบาล ตำราญราษฎร์ หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณีให้ทราบล่วงหน้า

(3) ให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดนั้น ไปจากเรือนจำ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดนั้นจากสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูนแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

ข. เรือนจำจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

(1) การอายัดตัวผู้ต้องขังที่เรือนจำแต่ละแห่ง (นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี) ให้ผู้กำกับการตำรวจจังหวัด หรือผู้บังคับกองตำรวจอำเภอ ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ในเขตท้องที่ส่วนกลาง ทำหน้าที่ในการขออายัด รับและส่งตัวผู้ต้องอายัด

(2) เมื่อพนักงานสอบสวนอำเภอใดในจังหวัดที่เรือนจำตั้งอยู่ประสงค์จะขออายัดตัวผู้ต้องขังที่เรือนจำแห่งนั้นแล้ว ให้แจ้งต่อผู้กำกับการหรือผู้บังคับกองตำรวจดังกล่าวใน (1) เป็นของผู้ขออายัด แต่ถ้าเป็นกรณีรีบด่วน ซึ่งพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องขออายัดตรงต่อเรือนจำเอง เมื่ออายัดแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งการอายัดให้ฝ่ายตำรวจผู้มีหน้าที่ในการนี้ทราบด้วย เพื่อเป็นหลักฐานในการรับและส่งตัวผู้ต้องอายัดต่อไป

(3) เรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่มีการอายัดตามที่กล่าวไว้ใน (2) ต้องแจ้งให้ผู้กำกับการตำรวจจังหวัด หรือผู้บังคับกองตำรวจอำเภอดังกล่าวใน (1) ทราบ

(4) การรับและส่งตัวผู้ต้องอายัด ให้เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการ หรือผู้บังคับกองผู้มีหน้าที่ในการอายัด จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปรับและส่งตัวผู้ต้องอายัด

(5) ค่าพาหนะและค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ตลอดจนค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ต้องจ่ายไปในการนี้ทั้งหมด ให้เบิกจ่ายจากเงินค่าใช้จ่ายของกระทรวงมหาดไทย”

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือหรือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) ได้พิจารณาปัญหาข้อหารือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้วมีความเห็นว่า กรณีตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่า “พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุมหรือจัดการให้จับหรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 วรรคหนึ่ง ดังนั้น เจ้าพนักงานจะต้องขอหมายจับจากศาลเสียก่อน”

³ จาก ภาคผนวก ก. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง หารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจับกุมตามมาตรา 78 มาตรา 117 มาตรา 134 มาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 113.

ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติเสียใหม่ ตามหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา โดยกำหนด “...ให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหา พร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาได้ หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ คุมขัง และพนักงานสอบสวนยังมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี จึงร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับต่อไป...

ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิม และในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการตั้งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด...”

นอกจากนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังได้มีหนังสือ ที่ 0011.233/01284 ลงวันที่ 25 มีนาคม 2553, หนังสือ ที่ 0011.25/3828 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2553 แจ้งกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา และหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/558 ลงวันที่ 18 มกราคม 2542 เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีการอายัดตัว ตามลำดับ และจากการศึกษายังพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีการอายัดตัวในหนังสือของกรมราชทัณฑ์ และสำนักงานอัยการสูงสุด หรือ กรมอัยการ (เดิม) เช่น หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 1005/3596 ลงวันที่ 2 กันยายน 2529 เรื่อง การส่งตัวผู้ที่ถูกคุมขังไปฟ้องศาล, หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 1005/ว 109 ลงวันที่ 2 กันยายน 2529 เรื่อง การส่งตัวผู้ที่ถูกคุมขังไปฟ้องศาล, หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนมาก ที่ มท 1005/ว.32 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2534 เรื่องการโอนตัวผู้ต้องขังและการขอโอนตัวผู้ต้องขัง ไปดำเนินคดีที่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่น, หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0906/ว 154 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2537 เรื่อง แจ้งทางปฏิบัติเกี่ยวกับการลดวันต้องโทษจำคุก, หนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529 เรื่อง

การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่น, หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส (สฝปผ.)0018/ว 145 ลงวันที่ 30 กันยายน 2541 เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน เป็นต้น⁴

2.3 แนวความคิดและหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องความชอบธรรมที่พึงมีในสังคม แม้ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ตาม ในประเทศเสรีประชาธิปไตยส่วนใหญ่ถือว่าการให้ความคุ้มครองในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่รัฐจักต้องดำเนินการให้สิ่งเหล่านี้แก่ประชาชน (โดยเสมอกัน) และคุ้มครองสิ่งเหล่านี้แก่ประชาชนอย่างไรก็ดี ในการศึกษาเรื่อง “สิทธิเสรีภาพ” โดยเฉพาะการศึกษาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือบุคคลผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบความหมายของสิทธิเสรีภาพของบุคคลว่า “สิทธิ” (Rights) และ “เสรีภาพ” (Liberty) นั้น มีความหมายว่าอย่างไร เนื่องจาก คำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” เป็นคำที่มีความผูกพันซึ่งกันและกัน จนไม่อาจที่จะแยกกล่าวถึงคำใดคำหนึ่งไว้โดยเฉพาะได้ ดังนั้น จึงได้มีนักวิชาการให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพไว้ ดังนี้⁶

ความหมายของคำว่า “สิทธิ” มีความเห็นอยู่ 2 ความเห็น คือ

ความเห็นที่ 1 เห็นว่า “สิทธิ” หมายถึง “อำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง” (Willensmacht) เช่น ในกรณีที่บุคคลใดมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สิน บุคคลนั้นย่อมมีอำนาจที่จะมีเจตจำนงที่จะครอบครองที่จะใช้สอย หรือที่จะจำหน่ายทรัพย์สินนั้น โดยเขาจะใช้อำนาจนั้นหรือไม่ ก็ได้ หรือจะใช้อำนาจดังกล่าวแต่เพียงบางประการก็ได้ แล้วแต่เจตจำนง (Will) ของเขา

ความเห็นที่ 1 นี้จะเห็นได้ว่า ความสำคัญอยู่ที่ “อำนาจ” (Macht) ที่กฎหมายให้แก่บุคคล

ความเห็นที่ 2 เห็นว่า “สิทธิ” คือ “ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้” ความเห็นนี้นักกฎหมายเยอรมันเป็นผู้คิดขึ้น (Jhering) ผู้ที่มีความเห็นในประการที่ 2 นี้ จึงเน้นหนักไปที่ “วัตถุประสงค์” (Zweck) ของสิทธิ กล่าวคือ การที่กฎหมายให้อำนาจแก่บุคคลที่จะมีเจตจำนง (Willensmacht) ก็เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งบุคคลมุ่งประสงค์ ฉะนั้นจึงควรจะถือว่า “สิทธิ” เป็น “ประโยชน์” ที่กฎหมายคุ้มครองมากกว่าที่จะเป็น “อำนาจ” ส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วย

⁴ จาก ภาคผนวก ฉ-ฐ. หน้า 128-147.

⁵ สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2528). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการ
ในชั้นการพิจารณา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา. หน้า 8.

⁶ หยุด แสงอุทัย. (2509). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 205.

กับความเห็นที่ 2 นี้ เห็นว่า การที่จะถือว่า “สิทธิ” เป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้นั้นแคบไป เพราะมี “สิทธิ” เป็นจำนวนมากที่ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าของสิทธินั้นๆ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้แสดงความเห็นทั้งสองความคิดเห็นว่า เป็นการมองในเรื่องสิทธิไปคนละแง่ โดยความเห็นที่ 1 มองไปในแง่เนื้อหา (Inhalt) ส่วนความเห็นที่ 2 มองไปในแง่จุดประสงค์ของสิทธิ (week) แต่ควรจะอธิบายความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่า “ได้แก่ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้”⁷

สำหรับ “เสรีภาพ” นั้น ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้เปรียบเทียบกับ “สิทธิ” ว่าเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกัน และยังได้กล่าวอีกว่า “เสรีภาพ (Liberty) ตามตำราธรรมศาสตร์ของอังกฤษได้แยก “เสรีภาพ” ออกจาก “สิทธิ” ซึ่งตามกฎหมายภาคพื้นยุโรปไม่ได้แยกเสรีภาพออกไปต่างหาก โดยจัดเข้าอยู่ในจำพวกสิทธิตามกฎหมายมหาชน แต่ตามกฎหมายอังกฤษ เสรีภาพอาจเป็นเรื่องกฎหมายเอกชนก็ได้ แซลมอนด์ (Salmond) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้ว่า เป็นประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใดๆ ต่อตนเอง กล่าวคือ เป็นสิ่งที่บุคคลอาจกระทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมายเป็นประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำการใดๆ ได้ตามชอบใจ...”⁸

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้กล่าวถึง “สิทธิเสรีภาพ” ไว้ว่า

“เสรีภาพ” คือ อำนาจที่จะกระทำการอะไรก็ได้ หรือไม่ประพฤติตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง (มีอำนาจที่จะเลือกประพฤติ) ซึ่งก่อให้เกิดหน้าที่เชิงปฏิเสธแก่ผู้อื่นที่จะได้เข้ามารบกวนการใช้อำนาจเลือกประพฤติของเรา และในทำนองเดียวกันก็ก่อให้เกิดหน้าที่ให้เราไม่สามารถเข้าไปรบกวนการใช้อำนาจเลือกประพฤติของผู้อื่น ส่วน “สิทธิ” นั้น หมายถึง อำนาจที่จะให้ผู้อื่นต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการบางอย่าง ตามที่เรามีสิทธิอันเป็นการบังคับให้คนอื่นต้องกระทำตามสิทธิของเรา

ศาสตราจารย์ วิชา มหาคุณ ได้กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพไว้ว่า¹⁰

“สิทธิ” หมายถึง การที่บุคคลจะพึงกระทำได้ภายในขอบเขตของกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง สิทธิของบุคคลจะต้องมีกฎหมายรับรอง หรือยอมบังคับให้ ส่วนเสรีภาพหมายถึงการที่บุคคลสามารถทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้โดยไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ สิทธิและเสรีภาพจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่เสรีภาพมีลักษณะเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งมีความหมายว่า ในการใช้ชีวิตส่วนตัวของบุคคลในรัฐมีขอบเขตที่รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง

⁷ หยุด แสงอุทัย. (2529). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 206.

⁸ หยุด แสงอุทัย. (2529). แผลงเดิม. หน้า 210-211.

⁹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. หน้า 348.

¹⁰ วิชา มหาคุณ. (2524). “ผลกระทบของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม.” วารสารนิติศาสตร์, 11, 4. หน้า 564.

ศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ วิสชุดพิชญ์ ได้กล่าวถึง “สิทธิเสรีภาพ” ไว้ว่า¹¹

“สิทธิ” (Rights) คือ อำนาจที่กฎหมายรองรับให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นๆ

“เสรีภาพ” (Liberty) ได้แก่ ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง กล่าวโดยสรุป เสรีภาพ คืออำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (self-determination) โดยอำนาจนี้ บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง

“สิทธิกับเสรีภาพ แม้จะคล้ายคลึงกันในข้อที่ว่าต่างก็เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล แต่ก็แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญอันมีอาจมองข้ามเสียได้ สิทธิเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นอีกคนหนึ่ง หรือหลายคน กระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน เสรีภาพเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำในสิ่งที่ตนประสงค์จะกระทำ และที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะกระทำ แม้ว่าการมีอำนาจดังกล่าวจะมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่น แต่หน้าที่นั้นก็เป็นเพียงหน้าที่ที่จะต้องละเว้นจากการกระทำใดๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้เสรีภาพของเขาเท่านั้น”

แนวความคิดทางกฎหมายในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ (Legal Concept) ถือว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรม แต่เดิมผู้ที่จะมีอำนาจใช้ได้จะต้องมีตำแหน่งฐานะพิเศษ (A Special Position) ในสังคม เช่น พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระสันตะปาปา และในสมัยโรมันให้เป็นอำนาจของหัวหน้าครอบครัว (สามี-บิดา) ที่เรียกว่า Patria Potestas ที่จะดำเนินการใดๆ ที่เหมาะสมต่อภรรยาบุตรหรือผู้สืบสายสกุล ต่อมาได้ขยายครอบคลุมไปถึงชีวิตและความเป็นตายของผู้ที่อยู่ใต้อำนาจเหล่านั้นด้วย ดังนั้น สถานภาพของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดระดับอำนาจอันชอบธรรมในเรื่องสิทธิเสรีภาพเช่นกัน ผู้ที่มีสถานภาพที่ต่ำกว่าย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมที่น้อยกว่า รวมไปถึงการได้รับความคุ้มครองที่น้อยกว่าตามไปด้วย¹² โดยปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดให้สถานภาพของบุคคลเป็นเช่นนั้น อาจเกิดจากกฎหมาย จารีตประเพณี หรือความเชื่ออย่างแรงกล้าที่ถือปฏิบัติต่อๆ กันมาก็ได้ ดังนั้น แนวความคิดดังกล่าวที่ว่า “สิทธิเสรีภาพหรืออำนาจอันชอบธรรมเป็นของเฉพาะตำแหน่งฐานะหรือสถานภาพ” ต่อมาจึงได้มีการขยายแนวความคิดดังกล่าวไปว่า “ให้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและควรได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันด้วย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะใดของสังคมก็ตาม แม้แต่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ก็พึงได้สิทธิเสรีภาพภายใต้กฎหมาย และได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคเช่นกัน”

¹¹ วรพจน์ วิสชุดพิชญ์. (2538). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. หน้า 21-23.

¹² นพนิติ สุริยะ. (2525). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป หน่วยที่ 5 เรื่องสิทธิ. หน้า 11.

“สิทธิมนุษยชน” ก็คือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล นั้น คำว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) มาจากแนวความคิดของทางตะวันตก ซึ่งอาจจะมาจากคำว่า Right of man ที่แปลมาจาก droits del’homme ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งคำว่า Droits del’homme ปรากฏในเอกสารสำคัญในทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อ เรียกว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และพลเมือง (Declaration des droits del’Homme et de Citoyen) และแนวความคิดในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” นั้น ก็ได้รับการยอมรับมานานโดยเข้ามาแทนที่สิ่งเดิมที่เรียกว่า “สิทธิตามธรรมชาติ” (Natural Rights) ซึ่งปรัชญาเมธีสโตอิก (Stoics) ในสมัยกรีก เป็นผู้คิดค้นขึ้นจากรากฐานของกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) โดยอธิบายคำว่า “สิทธิตามธรรมชาตินั้นมีอยู่กับตัวมนุษย์ทุกคนตลอดเวลา สิทธิเหล่านี้มีให้อภิสิทธิ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นความชอบธรรมที่มนุษย์ทุกคนจะพึงมี โดยเหตุที่เขาเกิดมาเป็นมนุษย์และเป็นผู้มีเหตุผล” โดยแนวคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้มีที่ให้อยู่ในแนวคิดเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น หลักนิติธรรม (The rule of Law)

สำหรับลักษณะที่สำคัญของกฎหมายธรรมชาติ นั้น เป็นกฎหมายที่ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลา ไม่มีขอบเขตในด้านสถานที่ของการบังคับใช้ และประการสุดท้าย ได้แก่ การอยู่เหนือกฎหมายของรัฐ หากรัฐออกกฎหมายขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติแล้ว (ย่อมจะไม่มีผลใช้บังคับ) แนวคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นตามลำดับในส่วนต่างๆ ของโลก เช่น¹³

ประเทศอังกฤษ

หลักฐานที่เป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์อันแสดงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีชื่อเสียง คือ Magna Carta (The Great Charter) ซึ่งปรากฏขึ้นในราวปี ค.ศ. 1215 เป็นเอกสารที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของอังกฤษ โดยมีบทบัญญัติรวมทั้งสิ้น 63 ข้อ ข้อความที่สำคัญที่กล่าวถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้ต้องหา สรุปได้ดังนี้

1. ห้ามการปฏิเสธ หรือทำให้ความยุติธรรมล่าช้า
2. การงดเว้นการใช้กฎหมาย หรือการงดเว้นการใช้กฎหมายบังคับแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะกระทำไม่ได้ (Equality before the law)
3. บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง ขังขัง ไล่ หรือริบทรัพย์สินหาได้ไม่ เว้นแต่จะได้รับการพิจารณาโดยบุคคลชั้นเดียวกับเขา (His Peers) และตามกฎหมายบ้านเมือง

หลักในข้อสุดท้ายดังกล่าว ก่อให้เกิดหลักเสรีภาพส่วนบุคคล (Personal liberty) และได้พัฒนาในระยะต่อมาจนก่อให้เกิดกระบวนการ (Due Process of Law) รวมทั้งระบบการพิจารณา

¹³ เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาก่อนการประทับฟ้อง โดยองค์กรศาล. หน้า 11.

คดีโดยลูกขุน (Jury) ซึ่งเป็นบุคคลระดับเดียวกับเขา (Trial by Jury of equal) ทำหน้าที่ตัดสินข้อเท็จจริงว่า จำเลยผิดหรือไม่ ส่วนผู้พิพากษาทำหน้าที่กำหนดโทษ นอกจากนี้ยังมีนักนิติศาสตร์บางท่านที่ให้แนวคิดที่ว่า Magna Carta ดูเสมือนกับว่าเป็นการระงับข้อพิพาทระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ (ภายหลังจากสมัยความคลอนแคลนแห่งเสถียรภาพของราชบัลลังก์อังกฤษ) มากกว่าการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์

เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง นอกเหนือจาก Magna Carta แล้ว ในด้านการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอีกฉบับหนึ่ง คือ The English Bill of Rights ซึ่งเป็นเอกสารที่รัฐสภาของอังกฤษได้ตราขึ้นในปี ค.ศ. 1689 ได้รับรองสิทธิของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้หลายประการด้วยกัน คือ

1. หลักประกันจากการรับ การค้น และการออกหมายโดยปราศจากเหตุอันชอบธรรม กล่าวคือ การจับและการค้น จะต้องกระทำโดยอาศัยมูลเหตุอันสมควร การออกหมายต้องมีเหตุอันสมควร และโดยการให้สัตยาบันหรือสาบาน

2. บุคคลไม่จำเป็นต้องตอบคำถามในทางอาญา เว้นเสียแต่ว่าอยู่ต่อหน้าหรือได้รับข้อกล่าวหาจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) นอกจากประเทศอยู่ในสภาวะสงครามหรือเป็นอันตรายต่อสาธารณะ และไม่ถูกกล่าวหาในความผิดเดียวกันสองครั้งหรือถูกบังคับให้การเป็นพยานปรักปรำตนเอง ไม่ถูกตัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพหรือทรัพย์สิน เว้นแต่ที่กฎหมายบัญญัติไว้

3. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยโดยคณะลูกขุน และสิทธิในการปรึกษาทนาย

4. การเรียกหลักประกันจะต้องไม่สูงเกินไป และไม่ถูกทรมานหรือการลงโทษโดยผิดธรรมดา

ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้พัฒนามาจากรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ที่ประกาศใช้ ในปี ค.ศ. 1789 ภายหลังจากประกาศอิสรภาพและเสร็จสิ้นสงครามระหว่างมลรัฐอาณานิคมของสหรัฐอเมริกากับอังกฤษ ได้สิ้นสุดลง แต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธินั้นยังไม่สมบูรณ์ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1791 ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่ง เรียกว่า Amendment เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การตรวจค้นบุคคล เคหสถาน ทรัพย์สิน หรือเอกสารจะต้องมีหมายค้น

2. การพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษหนัก เช่น ประหารชีวิต จะต้องผ่านคณะลูกขุน และในความคิดอันเดียวกันจะมีการพิจารณาซ้ำอีกไม่ได้ บุคคลจะถูกบังคับให้การปรักปรำตนเองไม่ได้

การลงโทษบุคคล การจำกัดสิทธิจะต้องกระทำโดยกระบวนการของกฎหมาย ทรัพย์สินส่วนตัว ถ้านำไปใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ จะต้องมีการตอบแทนด้วยความเป็นธรรม

3. การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะต้องไม่ล่าช้า และจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งความผิดได้เกิดขึ้น โดยลูกขุนที่ไม่มีอคติ บุคคลจะต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงลักษณะและเหตุผล ที่กล่าวหา และการให้ประกัน เรื่องที่จะมีทนายแก้ต่าง การสืบพยานจะต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา

4. การกำหนดค่าปรับ และการประกันตัวจะสูงเกินควรไม่ได้ และห้ามการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย

นอกจากนั้นแนวคิดในทางสากล (ช่วงศตวรรษที่ 19) แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน (Right of man) และ กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ก็เริ่มเชื่อมโยง แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดในเรื่อง สิทธิมนุษยชน ก็ได้รับการฟื้นฟูอีกในช่วงศตวรรษที่ 20 นี้เอง โดยมีเหตุผลที่สิทธิมนุษยชนกลับมาได้รับความสนใจอีก คือ

ประการแรก มีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นลัทธินาซี (Nazism), ฟาสซิสต์ (Facism), การเกิดสงคราม และลัทธิชาตินิยม ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงไปสู่แนวคิดในเรื่อง สิทธิมนุษยชน

ประการที่สอง ความเชื่อที่ว่า มนุษย์ควรมีความเท่าเทียมกัน (Equality among men) ได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) เพื่อให้คำกล่าวของ Winston Churchill ที่ว่าจะเทิดทูนสิทธิของมนุษย์ (the enthronement of human rights) เป็นสิ่งที่สมบูรณ์ขึ้นมา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการในเรื่องการคุ้มครองสิทธิที่มีมาในประเทศต่างๆ และการที่ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น จึงได้ร่วมกันร่าง “กฎบัตรสหประชาชาติ” เพื่อใช้เป็นข้อบังคับ และเป็นแนวทางการดำเนินการของสหประชาชาติ และได้มีการร่าง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” เพื่อให้สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยก็ได้ลงมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ซึ่งบทบัญญัติเรื่องสิทธิที่ประกาศรับรองในปฏิญญาสากลดังกล่าว ส่วนใหญ่ก็มาจากสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) แต่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights)

“ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้หลายประการด้วยกัน แต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีอาญา ก็ได้มีการบัญญัติหรือกล่าวถึงไว้หลายประการด้วยกัน¹⁴ ดังนี้

¹⁴ เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). แหล่งเดิม. หน้า 16.

1. ส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในร่างกาย

ข้อ 3 บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีภาพ และความมั่นคงแห่งร่างกาย”

2. ส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ข้อ 9 บัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการไม่ได้” และข้อ 11 (1)

บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดทางกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันต่างๆ ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี”

3. ส่วนที่เกี่ยวกับหลักประกันการไม่ถูกแทรกแซงในกิจการส่วนตัว เคหสถาน การสื่อสาร ครอบครัวยุคใหม่

ข้อ 12 บัญญัติว่า “การเข้าไปแทรกแซงโดยพลการในกิจการส่วนตัว ครอบครัวยุคใหม่ เคหสถาน การสื่อสาร ตลอดจนการกระทำใดๆ ที่ทำให้เสื่อมเสียต่อเกียรติยศ และชื่อเสียงของบุคคล นั้น จะทำได้ทุกอย่าง คนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการกระทำใดๆ ดังกล่าว”

2.3.1 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ในการดำเนินคดีอาญานั้น การที่กฎหมายยกให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา เป็นประธานในคดี ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และให้มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างถูกต้องและชอบธรรม ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้เสียหายเป็น โจทก์ฟ้องคดี ก่อนศาลประทับรับฟ้อง ผู้ต้องหายังไม่ตกเป็นจำเลยในคดี ด้วยเหตุนี้ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล จะปฏิบัติต่อผู้นั้นเยี่ยงจำเลยไม่ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165)¹⁵ หลักดังกล่าวนี้เป็นหลักประกันที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องตกเป็นวัตถุแห่งการซักฟอกทั้งที่ยังไม่ตกเป็นจำเลยในคดี ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาที่นั้นกลายเป็น “กรรมในคดี” ไม่ใช่ประธานในคดี และเมื่อเป็นประธานในคดี ก็จะต้องได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิต่างๆ ในฐานะที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดไว้ เช่น จะต้องได้รับการคุ้มครองในเรื่องการจับกุม การแจ้งสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ทราบ การมี พบ และปรึกษาทนายความ และที่สำคัญสิทธิที่จะได้รับความรวดเร็วและเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาโดยรวดเร็ว และเป็นธรรม ทั้งนี้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกล่าวถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้ว จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ

¹⁵ จีรวดี ลิ้มปิ่น และธานี วรภัทร์. (2548). สิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา. สืบค้นเมื่อวันที่

แห่งราชอาณาจักรไทย ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่มีศักดิ์สูงสุดได้กล่าวถึงหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาเอาไว้ด้วย ดังนี้

1) เรื่องการจับ การค้นตัวบุคคล และเคหสถาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 32 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการกระทำซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายพนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อให้สั่งระงับหรือเพิกถอนการกระทำเช่นนั้น รวมทั้งจะกำหนดวิธีการตามสมควรหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยก็ได้”

มาตรา 33 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่ที่โหลวมจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในส่วนนี้เอาไว้ ดังต่อไปนี้ “สิทธิของประชาชน ที่จะมีความมั่นคงปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และสิ่งของ จากการจับ การค้น และยึด โดยไม่มีเหตุอันสมควรนั้น จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามออกหมาย เว้นแต่จะมีเหตุอันควร ซึ่งได้มาจากการสาบาน หรือปฏิญาณตน และหมายต้องระบุให้แน่ชัดถึงสถานที่ที่จะถูกค้น บุคคลที่จะถูกจับ หรือสิ่งของที่จะถูกค้น”

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ได้วางหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้หลายประการ เช่น ในเรื่องการจับ และการยึดจะกระทำมิได้ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควร และการออก

หมายจะกระทำได้อีกเมื่อมีเหตุอันควร เท่านั้น¹⁶ และในกรณีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ในรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส (สาธารณรัฐ ที่ 5) ให้อำนาจศาลเท่านั้นที่เป็นผู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (หมวด 8) ว่าด้วยอำนาจตุลาการ มาตรา 66 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้กักขังบุคคลใดตามอำเภอใจ อำนาจตุลาการเป็นผู้พิทักษ์เสรีภาพของบุคคล และรับรองให้มีการเคารพหลักการนี้ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”¹⁷

2) สิทธิในการมี พบ และปรึกษาทนาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว”

การที่รัฐต้องตั้งทนายความให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่ประชาชนและเป็นการให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันแก่คู่ความในการต่อสู้คดีและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหา ดังนั้น หากสิทธิในการมีทนายไม่มีการรับรองไว้ ย่อมไม่ชอบด้วยหลักกฎหมาย¹⁸

3) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาโดยรวดเร็ว และเป็นธรรม

การคุ้มครองสิทธิในส่วนนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องมีในกระบวนการยุติธรรม ในอดีตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ได้มีการรับรองการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้เป็นฉบับแรก ในมาตรา 34 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534¹⁹ ก็ได้มีการรับรองในเรื่องการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้ใน 2 มาตรา กล่าวคือ

¹⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. “หลักประกันจากการถูกจับกุม ตรวจสอบที่ไม่ชอบธรรม.”

วารสารนิติศาสตร์, 11, 3. หน้า 455.

¹⁷ เฉลชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2526). รัฐธรรมนูญนานาชาติ. หน้า. 27.

¹⁸ เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). เล่มเดิม. หน้า 21.

¹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2538).

มาตรา 31 “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม” และ

มาตรา 64 “รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนเท่าเทียมกัน โดยทั่วถึง และให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว”

และต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างชัดเจน ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้ดังเช่นรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เช่นกัน กล่าวคือ

มาตรา 241 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้”²⁰

ความมุ่งหมายของบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เพื่อประกันความมีอิสรภาพและเสรีภาพของบุคคลเมื่อต้องถูกดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ บุคคลผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนและพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งนับเป็นหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของปัจเจกชนในอันที่จะได้รับความยุติธรรมโดยกฎหมายอย่างเสมอ

และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ฉบับปัจจุบัน) ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว และเป็นธรรมไว้เช่นกัน ในมาตรา 40 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง
- (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม

²⁰ หลักประกันนี้สอดคล้องกับ ปณิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 10 และกติการะหว่างประเทศว่า ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 วรรค3 ข้อ (3)

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ที่ถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

ความมุ่งหมายของบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันความมีอิสรภาพและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต โดยไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมจากอำนาจรัฐในเวลานานเกินสมควร อันจะทำให้เขาเสียสิทธิบางอย่างที่เขาควรมีควรได้ นอกจากนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติการรับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว และเป็นธรรมไว้เช่นกัน โดยปรากฏถ้อยคำดังกล่าว ในมาตรา 8 ที่บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ไต่สวนฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม...”²¹ กรณีดังกล่าวนับว่าเป็นการบัญญัติไว้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 241 วรรคแรก และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40

4) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากศาล กรณีถูกควบคุมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย²²

สิทธิข้อนี้ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 มาตรา 31 ฉบับ (2511) มาตรา 29 ฉบับ (2517) มาตรา 33 และฉบับ (2521) มาตรา 28 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งอาจมีการพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบ

²¹ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547.

²² เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). เล่มเดิม. หน้า 24.

ด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้อง เช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้น มีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจ ไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที” กลไกดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลจากการกระทำที่ละเมิดกฎหมายอย่างรวดเร็ว โดยไม่สามารถที่จะรอให้รัฐเข้ามาช่วยคุ้มครองได้ทันที หรือแม้เป็นการกระทำจากฝ่ายรัฐเองก็ตาม หลักการดังกล่าวนี้เรียกว่า Habeas Corpus ซึ่งมีที่มาจากประเทศอังกฤษ และได้รับการรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 90

2.3.1.1 สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนและดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แนวความคิดในเรื่องสิทธิดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หลายๆ ฉบับ ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีอาญาความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมให้ได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ก็ตามโดยปรากฏรายละเอียด ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

รัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ได้มีการรับรองหลักการดำเนินคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้เป็นฉบับแรก โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 34 ที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม...”

2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

รัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการในเรื่องการดำเนินคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้ในมาตรา 31 และมาตรา 64 ดังนี้

มาตรา 31 “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม”

มาตรา 64 “รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนเท่าเทียมกันโดยทั่วถึง และให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว”

3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ก็ได้บัญญัติรับรองหลักการดำเนินคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมไว้ดังเช่นรัฐธรรมนูญ ฉบับก่อนๆ กล่าวคือ

มาตรา 241 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบสวนปากคำตนได้”

4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ฉบับปัจจุบัน)

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติรับรองหลักการในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว และเป็นธรรมไว้เช่นกัน โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 40 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรม และโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ”

ความมุ่งหมายของบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักประกันความมีอิสรภาพและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตโดยไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมจากอำนาจรัฐในเวลานานเกินสมควร อันจะทำให้

ต้องเสียสิทธิบางอย่างที่เขาควรมีควรได้ ดังนั้น สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว และเป็นธรรมนับได้ว่าเป็นหลักการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในอันที่จะได้รับความยุติธรรมโดยกฎหมายอย่างเสมอภาค

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมไว้เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 8 ที่ว่า “นับแต่เวลาที่ไต่สวนฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม.....”

บทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยจากมุมมองที่ว่าจำเลยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่าเขามีความผิด ดังนั้น การที่มีการพิจารณาและพิพากษาโดยเร็วก็ จะทำให้ผู้บริสุทธิ์ได้พ้นจากสภาพที่ต้องตกใจเป็นจำเลยภายในระยะเวลาที่รวดเร็วด้วย²³

แต่สำหรับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว นั้น มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ที่ว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ไหนใดเวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” บทบัญญัตินี้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีในชั้นสอบสวนเป็นความลับ โดยข้อกฎหมายวางหลักไว้ว่า พนักงานสอบสวนสามารถทำการสอบสวนได้โดยไม่ต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา

และในมาตรา 134 วรรค 3 ที่ว่า “ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” แต่ปัญหาว่าการกระทำอย่างไรจะถือว่าเป็นการสอบสวนที่รวดเร็วหรือ ชักช้า หรือไม่ประการใดนั้น สามารถศึกษาได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 430/2546²⁴

จำเลยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า กระทำความผิดฐานมีเฮโรอีนและกัญชาไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย ถูกลงโทษจำคุก 6 ปี 6 เดือน ตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 5694/2539 ของศาลอาญา กรุงเทพมหานคร ต่อมาวันที่ 18 กันยายน 2539 ซึ่งเป็นวันเกิดเหตุคดีนี้ จำเลยอยู่ระหว่างต้องโทษในคดีดังกล่าว โดยถูกขังอยู่ที่เรือนจำกลางคลองเปรม เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ได้ตรวจค้นจำเลย แล้วแจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยว่ามีเฮโรอีนของกลางไว้ในครอบครอง และทำบันทึกการจับกุมตามเอกสารหมายเลข จ.2 วันที่ 21 ตุลาคม 2539 ผู้บัญชาการเรือนจำกลางคลองเปรมมีหนังสือถึงผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลประชาชื่นแจ้งความดำเนินคดีแก่จำเลย ต่อมาวันที่ 11 มิถุนายน 2541 ร้อยตำรวจเอก ส.

²³ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี. หน้า 287.

²⁴ อุทัย อาทิวา. (2554). เล่มเดิม. หน้า 101.

พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลประชาชื่น ไปสอบสวนจำเลยที่เรือนจำกลางคลองเปรม ตำบลทึกการแจ้งสิทธิต่อผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา บันทึกการแจ้งข้อกล่าวหา บัญชีของกลางคดีอาญา และส่งของกลางไปให้กองพิสูจน์หลักฐานตรวจพิสูจน์ วันที่ 22 มิถุนายน 2542 ร้อยตำรวจเอก ส. มอบสำนวนการสอบสวนให้พันตำรวจโท บ. สอบสวนต่อ และโจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542 มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์เพียงข้อเดียวว่า การสอบสวนคดีนี้ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยโจทก์ฎีกาว่าพนักงานสอบสวนได้มีหนังสืออัยคดีตัวจำเลยเมื่อปี พ.ศ. 2539 ถือว่าเริ่มมีการสอบสวนตั้งแต่นั้นมา การสอบสวนคดีนี้จึงชอบด้วยกฎหมาย ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์มีร้อยตำรวจเอก ส. เบิกความในเรื่องนี้เพียงปากเดียวว่า เรือนจำกลางคลองเปรมส่งเรื่องให้พยานประมาณปี พ.ศ. 2539 พยานจึงส่งเรื่องให้อัยคดีตัวจำเลยไว้ที่เรือนจำดังกล่าว ร้อยตำรวจเอก ส. เบิกความลอยๆ เพียงประโยคเดียว โดยไม่ได้ระบุให้แน่นอนว่าขออัยคดีตัวจำเลยเมื่อไร โจทก์ไม่มีพยานเอกสาร หรือพยานบุคคลปากอื่นสนับสนุนคำเบิกความของร้อยตำรวจเอก ส. การกระทำต่างๆ ในการสอบสวน ปรากฏว่าเพิ่งกระทำ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2541 จึงไม่น่าเชื่อว่าพนักงานสอบสวนได้มีหนังสืออัยคดีตัวจำเลย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539

อย่างไรก็ตามแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคแรก บัญญัติว่า ในคดีอาญาผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 บัญญัติว่า ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย อันเป็นบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาให้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ต้องหาให้น้อยที่สุด แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่า ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ทำการสอบสวนโดยมิชักช้าแล้ว การสอบสวนนั้นจะเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ ดังนั้น เมื่อการสอบสวนคดีนี้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนจึงเป็นการสอบสวนที่ชอบ ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าพนักงานสอบสวนเพิ่งเริ่มสอบสวนหลังจากได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา เกือบ 2 ปี เป็นการที่ไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคแรก จึงเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายทำให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องและพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยยังมีได้วินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยนั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา จึงเห็นสมควรขออนุญาตให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาและพิพากษาใหม่ตามประเด็นที่จำเลยอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 243 และ มาตรา 247 ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

พิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนคืนไปยังศาลอุทธรณ์ เพื่อให้พิพากษาใหม่ตามรูปคดี

คดีนี้มีหมายเหตุท้ายฎีกา โดยท่านผู้พิพากษา ดร.จิตฤดี วีระเวสส์ สรุปได้ดังนี้

สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาโดยเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรมตามบทบัญญัติ มาตรา 241 วรรคแรก ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาจากหลักการ ดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว (Speedy Trial) ซึ่งเป็นหลักคุ้มครองความยุติธรรมในการ ดำเนินการดังกล่าวให้เสร็จสิ้นโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล เพื่อให้สอดคล้องกับหลัก นิติธรรม (Rule of Law) และลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสูญเสียไปในระหว่าง เวลานั้น ดังนั้น บทบัญญัติในมาตรานี้จึงเป็นหลักประกันสำคัญในการปกป้องมิให้มีการคุมขัง ผู้ต้องหาก่อนการพิจารณาคดีที่เกินเลยหรือไม่เหมาะสม เพื่อบรรเทาความกังวลของประชาชน และสามารถดำเนินกล่าวโทษต่อรัฐหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น รวมทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถจัดการกับปัญหาความล่าช้าดังกล่าวได้ด้วยตัวของเขาเองด้วย

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่าจำเลยเป็นชาวต่างประเทศต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก อยู่ในเรือนจำ 6 ปี 6 เดือน และในระหว่างที่ถูกจำคุกจำเลยถูกตรวจพบว่ามีเฮโรอีนไว้ในครอบครอง โดยมีการทำบันทึกการจับกุมในความผิดดังกล่าว เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2539 แต่ผู้บัญชาการเรือนจำ มีหนังสือแจ้งความดำเนินคดีแก่จำเลยต่อผู้กำกับการสถานีตำรวจ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2541 ซึ่งเป็นเวลาหลังจากทำบันทึกการจับกุมถึง 1 ปี 7 เดือนเศษ จากนั้น พนักงานสอบสวนคนแรก ก็รีบดำเนินการสอบสวนและส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ จนถึงวันที่ 22 มิถุนายน 2542 จึงมอบ สำนวนการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนคนที่สองดำเนินการต่อ และปรากฏว่าพนักงานอัยการ โจทก์ ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542 ซึ่งเป็นเวลาภายหลังนับจากเริ่มทำการสอบสวนครั้งแรก ถึง 1 ปี 3 เดือน โดยปัญหาที่เกิดขึ้นมาให้พิจารณาในชั้นฎีกาของคดีนี้มีเพียงว่า การสอบสวนคดีนี้ ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากพิจารณาในแง่ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคแรก ที่ให้สิทธิต่อผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว ก็คงต้องพิจารณาว่าการสอบสวน ที่ใช้เวลานานถึง 1 ปี 3 เดือนนั้น มีเหตุผลที่จะอ้างถึงความล่าช้าที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ ซึ่งข้อเท็จจริง ในคดีนี้ไม่ปรากฏ แต่ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ที่ให้ เริ่มทำการสอบสวนโดยไม่ชักช้า ก็ปรากฏข้อเท็จจริงในคดีว่า หลังจากที่ทางสถานีตำรวจได้รับ หนังสือแจ้งจากผู้บัญชาการเรือนจำแล้ว พนักงานสอบสวนก็เริ่มดำเนินการสอบสวน มีการแจ้งสิทธิ แจ้งข้อกล่าวหา ทำบัญชีของกลางคดีอาญา รวมทั้งส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์หลักฐานตามลำดับ ขั้นตอน ซึ่งกรณีนี้ถือว่าได้เริ่มทำการสอบสวนแล้ว ดังนั้น จะถือว่าชักช้าไม่ได้ เพียงแต่ประเด็นที่ นำสนใจอยู่ที่ช่วงระยะเวลาที่สอบสวนว่าเป็นการล่าช้า (Length of delay) ไม่รวดเร็วตามที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้หรือไม่ เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า กำหนดไว้เป็นเพียงหลักการ แต่รายละเอียด แห่งขั้นตอนการดำเนินการสอบสวนที่รวดเร็วไม่ล่าช้าานั้นต้องมีการตราเป็นกฎหมายลูกออกมา

รองรับสิทธิดังกล่าวให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในทางอาญาของประชาชน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มี²⁵

2.3.1.2 สิทธิและประโยชน์ของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์²⁶

สิทธิ (RIGHT) หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม หรืออำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

ประโยชน์ (BENEFIT) หมายถึง ผลที่ได้ตามต้องการหรือ สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ

โดยทั่วไปเรามักจะเคยได้ยินและใช้ คำว่า “สิทธิ” กับ “ประโยชน์” ควบคู่กันไปเสมอๆ แต่คำทั้งสองคำก็มีได้มีความหมายที่เหมือนกันเสียทีเดียว โดยเฉพาะในทางราชทัณฑ์ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ได้บัญญัติถ้อยคำที่เกี่ยวกับ สิทธิและประโยชน์ไว้ ดังนี้

(กรณีเกี่ยวกับสิทธิ) มาตรา 42 บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดที่ถูกปล่อยพ้นโทษไปนั้นมีสิทธิได้รับใบสำคัญในการปล่อย...” ใบสำคัญในการปล่อยตัวนี้มีชื่อเฉพาะว่า ใบบริสุทธิ์ เรือนจำหรือทัณฑสถานทุกแห่งมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องออกใบบริสุทธิ์ให้กับผู้ต้องขังทุกรายที่ปล่อยตัวหรือเมื่อครบกำหนดพ้นโทษ หากเรือนจำหรือทัณฑสถานแห่งใดไม่ออกใบบริสุทธิ์ให้ก็ถือว่าไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายที่วางไว้

สิทธิพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และผู้ต้องขังต้องรับรู้ร่วมกันและเป็นสิทธิสากลตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในส่วนของมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ คือ สิทธิในการร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ สรุปได้ว่า ผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิในการร้องทุกข์หรือเสนอเรื่องราวใดๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูตเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ โดยอาจกระทำด้วยวาจา หรือด้วยการยื่นหนังสือ ซึ่งหากผู้ต้องขังไม่สามารถจัดหาเครื่องเขียนส่วนตัวได้ ทางเรือนจำมีหน้าที่ต้องจัดหาให้ และหากผู้ต้องขังขอสงวนข้อความเป็นความลับ ก็ห้ามเจ้าหน้าที่เปิดออกอ่าน หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียง ในระยะที่อาจอ่านเข้าใจข้อความ หรือขออ่าน หรือยอมให้อื่นกระทำการเช่นนั้น นอกจากผู้ต้องขังจะยินยอมเอง และเจ้าหน้าที่เรือนจำต้องจัดส่งไปยังผู้รับที่ผู้ต้องขังระบุ เพื่อดำเนินการต่อไปตามสมควร การที่กฎหมายระบุให้ผู้ต้องขังมีสิทธิประการใด พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีหน้าที่ในการที่จะปฏิบัติการเพื่อรองรับสิทธินั้นๆ หากพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอันเป็นการละเมิด หรือจำกัดสิทธิที่กฎหมายรองรับ ผู้เสียหายย่อมใช้สิทธิร้องทุกข์หรือร้องเรียนได้โดยชอบ

²⁵ อุทัย อาทิวา. (2554). เล่มเดิม. หน้า 102-104.

²⁶ ขนิษฐนันท์ อภิหรรษากร. (2552). เล่มเดิม. หน้า 106-109

(กรณีเกี่ยวกับประโยชน์) มาตรา 32 บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษาและทำงานเกิดผลดีหรือความดีความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ความสะดวกในเรื่องจำ ตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ
- (2) เลื่อนชั้น
- (3) ตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ
- (4) ลาไม่เกินสี่วันในคราวหนึ่ง...
- (5) พักการลงโทษ...
- (6) ลดวันต้องโทษจำคุก...
- (7) ในการลดวันต้องโทษตาม (๖) ให้มีคณะกรรมการ...
- (8) นักโทษเด็ดขาดที่ส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ...”

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ในการร้องเรียนขอให้เร่งรัดดำเนินคดีที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งอายัดตัวไว้ของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังมักจะอ้างมาในคำร้องเสมอๆ ว่าการที่ตนถูกอายัดตัวไว้นั้น ทำให้ต้องเสียสิทธิหรือประโยชน์บางประการตามกฎหมายราชทัณฑ์ กรณีดังกล่าวทำให้ต้องสงสัยว่าการได้รับสิทธิหรือประโยชน์ของผู้ต้องขังนั้น เป็นไปโดยอัตโนมัติหรือต้องขึ้นอยู่กับความประพฤติส่วนตัวของผู้ต้องขังด้วยหรือไม่

(กรณีบทบัญญัติที่ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นสิทธิหรือเป็นประโยชน์) เช่น ในมาตรา 11 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐมนตรีมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขัง และวางเงื่อนไขในการย้ายจากประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่ง โดยวิธีเลื่อนชั้นหรือลดลง ตลอดจนการปฏิบัติต่างๆ สำหรับผู้ต้องขัง” และวรรคสอง “คนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะกระทำได้” บทบัญญัติมาตรานี้ได้วางแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ในการควบคุม และการพัฒนาพฤตินิสัยเป็นสำคัญ โดยมีเจตนารมณ์ที่ไม่ต้องการให้ผู้ต้องขังในแต่ละประเภทหรือแต่ละชั้นเข้าไปปะปนกันเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้มีโอกาสถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่ดีระหว่างกัน และตามหลักของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดี ยังต้องถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ดังนั้น จึงต้องมีการปฏิบัติที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาดด้วย

2.3.2 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในระดับสากล²⁷

2.3.2.1 กฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations)

“กฎบัตรสหประชาชาติ” ถือกำเนิดและมีการลงนามรับรองกฎบัตร เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1943 นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการยอมรับสิทธิมนุษยชนในระดับโลกก็ว่าได้ ดังที่ปรากฏในคำปรารภโดยมีสาระบางตอนยืนยันว่า “เราในฐานะประชาชนของสหประชาชาติมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรี และคุณค่าของมนุษย์...”²⁸ โดยชี้แจงไว้ด้วยหลักการสำคัญ เช่น หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) เป็นหลักการที่ประกาศครั้งแรกในกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทางด้านเผ่าพันธุ์ เพศ ภาษา และศาสนา โดยมีสาระสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก การห้ามปฏิบัติที่แตกต่าง ดังนั้น หากการดำเนินการใดๆ ของรัฐเป็นการกระทำเพื่อให้สิทธิ หรือลดทอนสิทธิ หรือประโยชน์ของประชาชนแล้วจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และในประการต่อมา จะต้องเป็นการกระทำในทางยืนยัน (re-affirmative action) ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่มุ่งหมายส่งเสริมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษเพื่อให้บุคคลที่อยู่ในสถานะที่เสียเปรียบกว่าได้รับโอกาสที่จะใช้สิทธิได้เท่าเทียมกับผู้อื่น ต่อมาหลักการดังกล่าวได้ถูกนำไปบัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 3 โดยวางหลักการสำคัญไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน” และตราสารสิทธิมนุษยชนต่อมาเกือบทุกเรื่องได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในมาตราต้นๆ²⁹ เช่น กติการะหว่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังได้มีการกำหนดมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (United Nations Standards on Criminal Justice) อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้หลายประการ เช่น

1) ประมวลระเบียบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ค.ศ. 1979 (ข้อ 1) วางหลักไว้ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายตลอดเวลาเพื่อบริการชุมชน และเพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลให้ปลอดภัยจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยจะต้องทุ่มเทการทำงานด้วยความรับผิดชอบตามมาตรฐานของวิชาชีพนั้น” และมีหมายเหตุของคำว่า “เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย” ให้รวมถึงเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายทุกประเภทไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งที่มีอำนาจหน้าที่อย่างตำรวจ โดยเฉพาะ

²⁷ ไพศาล วัตตธรรม. (2548). การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการออกหมายจับ. หน้า 15-18.

²⁸ จรัญ โฆษณานันท์. (2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม. หน้า 269.

²⁹ วิชัย ศรีรัตน์. (2544, กันยายน-ธันวาคม). “พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน.” ดุลพาห, 48, 3. หน้า 32.

อย่างยิ่งอำนาจในการจับกุม หรือคุมขัง โดยกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานดังกล่าวต้องกระทำโดยเคารพ และมุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนพิทักษ์รักษาสีทิมมนุษยชนของบุคคลทุกคน (ข้อ 2) และจะใช้กำลังบังคับได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง และเฉพาะกรณีเป็นการปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นๆ (ข้อ 3) ซึ่งกรณีที่มีความจำเป็น โดยชอบตามพฤติการณ์เพื่อป้องกันอาชญากรรม หรือในการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องสงสัยโดยชอบด้วยกฎหมายและกฎหมายภายในของประเทศโดยทั่วไปจะต้องระบุข้อจำกัดให้การใช้กำลังบังคับดังกล่าวให้อยู่ในกรอบความพอดี

2) หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก ค.ศ. 1988 เป็นหลักการที่ได้รับการรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไปโดยมติที่ 43/173 ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1988 โดยวางหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจรัฐในการจับกุมคุมขังหรือจำคุกว่าจะกระทำได้อย่างจำกัดเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย และโดยบุคคลผู้ที่กฎหมายระบุอำนาจหน้าที่นั้นไว้สำหรับการดังกล่าว (ข้อ 2) โดยการใช้อำนาจได้เพียงภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและการใช้อำนาจหน้าที่นั้น พึงถูกตรวจสอบได้โดยองค์กรศาล หรือองค์กรอื่น (ข้อ 9) และผู้ถูกจับกุมคุมขังหรือจำคุกต้องได้รับแจ้งถึงรายละเอียดของการจับกุม คุมขัง จำคุก และเจ้าหน้าที่ต้องอธิบายให้ผู้นั้นทราบว่าผู้นั้นมีสิทธิตามกฎหมายอย่างไร และจะใช้สิทธินั้นได้อย่างไร (ข้อ 13) และผู้ถูกคุมขังในฐานะผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญานั้นพึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และพึงได้รับการปฏิบัติเหมือนอย่างข้อสันนิษฐานนั้นด้วย โดยการจับกุมคุมขังบุคคลระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาจะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและต้องกระทำภายใต้เงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น (ข้อ 36) เป็นต้น

2.3.2.2 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights 1948)³⁰

“ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” เป็นเอกสารที่ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิที่มนุษย์พึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติรวมทั้งเสรีภาพขั้นมูลฐานสำหรับทุกคนทุกแห่งในโลก โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ผู้ต้องหาเองก็ถือเป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่ได้รับคามคุ้มครองเช่นกัน³¹ ดังนั้น จึงได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้รวมทั้งได้วางกรอบในการจำกัดการแทรกแซงของรัฐไว้อย่างกว้างๆ โดยหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการคุ้มครองคือมนุษย์ทั้งหลายเกิดมาพร้อมกับความมีอิสระมีศักดิ์ศรี และความเท่าเทียมกัน (ข้อ 1) ดังนั้น บุคคลใด

³⁰ วิชัย ศรีรัตน์. แหล่งเดิม. หน้า 17.

³¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). สิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทย สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. หน้า 12.

จะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษโดยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยามเกียรติมิได้ (ข้อ 5) และที่สำคัญบุคคลใดจะถูกจับ กักขังโดยพลการมิได้ (ข้อ 9)

หลักการดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย แม้บุคคลนั้นจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ก็ตาม การจับกุม กักขัง รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจะต้องคำนึงถึงหลักการเหล่านี้ กล่าวคือ จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และต้องปฏิบัติต่อบุคคลเช่นนี้ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์³² และการคุ้มครองดังกล่าวยังรวมไปถึงการคุ้มครองระหว่างการพิจารณาคดี เช่น สิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะบุคคลที่เป็นอิสระไม่ลำเอียง (ข้อ 10) โดยอยู่บนข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นบริสุทธิ์ (ข้อ 11) เป็นต้น

2.3.2.3 กติการะหว่างประเทศด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)

สำหรับ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง” เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาสาระเป็นการรับรองหลักการว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยมีบทบัญญัติ รวมทั้งสิ้น 53 ข้อ ในข้อ 1-27 เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพ ส่วนในข้อ 28-53 เป็นวิธีการดำเนินงานเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิเสรีภาพที่รับรองไว้ได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา โดยมีใจความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายประการ อาทิเช่น³³

1) หลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่จะจับกุม คุมขังบุคคล จะต้องทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และได้รับการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก ได้แก่ ศาล โดยการส่งตัวผู้ถูกจับแก่ศาลเพื่อตรวจสอบถึงเหตุที่จับทันทีที่ถูกจับและมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ตรวจสอบความชอบธรรมของการจับหรือควบคุมได้ และมีสิทธิร้องขอให้ปล่อยกรณีที่มีการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนในกรณีการควบคุมกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้ใน ข้อ 9 (1)-(5) ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 9 ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “จับกุม คุมขัง โดยพลการ” ว่า หมายถึง การจับกุม คุมขังที่ผิดกฎหมาย และไม่ยุติธรรมตามกฎหมายสากล

³² ชาญเชวาน์ ไชยานุกิจ. (2542). “สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรม.” *บทบัญญัติ*, 4, 55. หน้า 169- 170.

³³ ไพศาล วัตตธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 18-19.

2) สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดี และสิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ได้มีการรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญาไว้ในข้อที่ 14 เช่น บุคคลจะได้รับการพิจารณาคดีอาญาอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมโดยเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจอิสระและเป็นกลาง และได้รับการสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย และได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็ม เช่น สิทธิได้รับแจ้งข้อหาสิทธิในการพิจารณาต่อหน้า เป็นต้น

เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ ถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าการจับ การค้น การคุมขัง ซึ่งมาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายรวมถึงทรัพย์สิน และชื่อเสียงของผู้ถูกใช้มาตรการดังกล่าวโดยตรง ดังนั้น จึงได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการดังกล่าวให้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อให้เกิดความสมดุล เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็น การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกใช้มาตรการดังกล่าวด้วย โดยวางหลักที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับหลายประการ อาทิ หลักในการไม่เลือกปฏิบัติ การจับต้องไม่กระทำโดยพลการ และจะใช้กำลังได้ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น นอกจากนี้ยังได้วางมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้ เช่น การให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบเหตุในการจับ การขังและยังได้สร้างมาตรการในการเยียวยาผู้ที่ต้องเสียหายอันเนื่องมาจากการจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ชอบ หลักการดังกล่าวนอกจากจะได้รับการยอมรับจากประเทศในซีกโลกตะวันตก และได้แพร่กระจายและซึมซับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของไทยด้วย

2.3.2.4 หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, 1988)³⁴

ที่ประชุมสมัชชาทั่วไปได้มีมติรับรอง มติที่ 43/173 ลงวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1988 หลักการนี้โดยมีขอบเขตเพื่อใช้คุ้มครองสิทธิของบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุกสำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจับนั้น ได้มีการบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 11 “บุคคลจะถูกคุมขังโดยปราศจากการไต่สวนของศาลหรือองค์กรอื่นไม่ได้ ศาลหรือองค์กรอื่นพึงมีอำนาจหน้าที่ในการทบทวนหรือตรวจสอบความชอบด้วยเหตุผลในการจะคุมขังผู้นั้นต่อไป”

ข้อ 32 “ผู้ที่ถูกคุมขังหรือที่ปรึกษาของผู้นั้นมีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลหรือองค์กรอื่นไม่ว่าเวลาใดก็ตามภายในหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ไต่สวนว่าการคุมขังนั้นเป็นไป

³⁴ ชัยวัฒน์ วัฒนะ. (2551). เหตุอภินิหารจับ ศึกษากรณี เหตุความร้ายแรงในการออกหมายจับ. หน้า 21.

โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และเพื่อขอให้มีการปล่อยตัวโดยไม่ชักช้า หากว่าการคุมขังนั้น เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

ข้อ 36 “ การจับกุมหรือคุมขังบุคคลในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีนั้น จะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขและวิธีการ ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น การออกคำสั่งจำกัดอิสรภาพของบุคคลโดยที่มิได้เป็นไปเพื่อป้องกันการ ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือเพื่อรักษาความปลอดภัยหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ สถานที่คุมขังนั้นแล้ว จะกระทำมิได้”

ข้อ 37 “ผู้ที่ถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินคดีอาญานั้นจะต้องถูกนำตัวไปยังศาลหรือ องค์กรอื่นตามที่กฎหมายกำหนดในทันทีที่จะกระทำได้นับแต่เวลาที่ผู้นั้นถูกจับกุม ทั้งนี้เพื่อจะได้มี การตรวจสอบและวินิจฉัยว่าการควบคุมตัวผู้นั้นเป็นการชอบหรือจำเป็นหรือไม่ การคุมขังบุคคลใด ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีนั้นจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีหมายคุมขังที่ออกโดยชอบ ขององค์กรที่ออกคำสั่งคุมขังนั้น ผู้ที่ถูกคุมขังดังกล่าวมีสิทธิที่จะทำหนังสือระบุถึงสิ่งที่เขาได้รับการ ปฏิบัติในระหว่างที่ถูกคุมขังให้องค์กรที่ตรวจสอบความถูกต้องของการคุมขังดังกล่าวนั้นได้ ทราบข้อเท็จจริงด้วย”³⁵

2.3.3 การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยองค์การตุลาการและ องค์การอัยการ³⁶

ในการดำเนินคดีอาญานั้น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนก่อนฟ้อง (Pre-trial Stage) กล่าวคือ ก่อนที่คดี จะถูกเสนอต่อศาล ได้แก่กระบวนการพิจารณาชั้นตำรวจและพนักงานอัยการ จากนั้นก็เข้าสู่ขั้นตอน การพิจารณาของศาล (Trial Stage) ซึ่งในขั้นนี้เริ่มตั้งแต่คดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล จนถึง การพิจารณาพิพากษาของศาล และขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม คือ ขั้นตอนการบังคับโทษ ตามคำพิพากษา กฎหมายให้อำนาจหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยในแต่ละ ขั้นตอนเหล่านี้ ประกอบไปด้วยมาตรการต่างๆ ที่มีผลเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ไม่มากก็น้อย ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้อง กระทำภายในกรอบของกฎหมาย และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่อย่างไรก็ดี ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะอาศัยเพียงการร่างกฎหมายให้อำนาจอย่างเดียวนั้น ก็ไม่อาจ

³⁵ ซาดี ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา. หน้า 52.

³⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 64, ตอนที่ 3. หน้า 4.

บรรล่วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองได้ จึงต้องมีกลไกหรือมาตรการในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ให้อยู่ในกรอบอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้เกิดความโปร่งใสอันจะนำไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (Accountability) ประกอบกับการกำหนดมาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการตรวจสอบและถ่วงดุลโดยองค์กรภายนอกหรือองค์กรภายใน เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือประชาชนมีประสิทธิภาพและบรรล่วัตถุประสงค์ตามหลักนิติรัฐได้ โดยการตรวจสอบถ่วงดุลอาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ³⁷

1) การตรวจสอบถ่วงดุลภายในองค์กร

เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่โดยลำดับ “การบังคับบัญชา” และ “การกำกับดูแล” โดยให้ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจของตนในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อเกิดการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งเพิกถอน แก้ไข เปลี่ยนแปลงได้

2) การตรวจสอบถ่วงดุลจากภายนอก

เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรอื่น เพื่อให้เกิดการคานอำนาจหรือถ่วงดุลอำนาจมิให้องค์กรใดใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผลการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกนี้จะทำให้มีผลต่อการดำเนินการต่างๆ ทางคดี ซึ่งจะเป็นกลไกให้องค์กรผู้ใช้อำนาจระมัดระวังในการใช้อำนาจมากยิ่งขึ้น

2.3.3.1 การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยองค์กรตุลาการ³⁸

ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มักจะมีการแบ่งแยกอำนาจรัฐออกเป็น 3 ฝ่าย คือ 1. อำนาจนิติบัญญัติ 2. อำนาจบริหาร 3. อำนาจตุลาการ โดยแต่ละอำนาจจะถูกมอบหมายให้องค์กรต่างๆ กัน กล่าวคือ สภานิติบัญญัติสำหรับอำนาจนิติบัญญัติ ประมุขของรัฐหรือคณะรัฐมนตรีสำหรับอำนาจบริหาร และศาลสำหรับอำนาจตุลาการ จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าเมื่อรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐ จึงต้องมีการจัดสรรการใช้อำนาจขององค์กรต่างๆ เพื่อให้มีการถ่วงดุลและคานอำนาจกันอยู่ในตัว ซึ่งเราเรียกว่า “การแบ่งแยกอำนาจ” นั่นเอง ซึ่งในเรื่องนี้ มองเตสกีเออ (นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส) ได้เขียนหนังสือชื่อ “เจตนารมณ์ของกฎหมาย” ซึ่งในบรรพ 11 บทที่ 6 ของหนังสือดังกล่าว กล่าวว่า

“เมื่ออำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารได้รวมอยู่ในตัวบุคคลเดียวกันหรือในองค์กรเดียวกัน...เสรีภาพจะไม่มีเลย เพราะเราอาจเกรงว่ากษัตริย์หรือคณะบุคคลอันเดียวกันนั้นจะออกกฎหมายแบบทรราช และใช้บังคับกฎหมายโดยวิธีของทรราช

³⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. แหล่งเดิม. หน้า 19.

³⁸ ไพศาล วัตตธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 19.

อีกอย่างหนึ่ง กรณีจะไม่มีเสรีภาพ ถ้าอำนาจในการตัดสินใจไม่แยกออกมาจากอำนาจนิติบัญญัติ ชีวิต และเสรีภาพของผู้อยู่ในปกครองจะต้องเผชิญกับการควบคุมที่ลำเอียง เพราะผู้พิพากษาจะกลายเป็นผู้ออกกฎหมาย ถ้าอำนาจนี้รวมเข้ากับอำนาจบริหาร ผู้พิพากษาก็อาจประพฤติตัวแบบรุนแรง และกดขี่

กรณีจะเป็นการอวสานของทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าอำนาจทั้งสาม นั่นคือ การตรากฎหมาย การบังคับตามมติมหาชน และการพิจารณาคดีของเอกชน ได้ถูกใช้โดยบุคคลคนเดียวกันหรือองค์กรเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็กรณีของบรรดาขุนนางหรือประชาชนก็ตาม”

มองเตสกีเออได้แบ่งอำนาจออกเป็นสามประการคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ (แยกกัน) ไม่รวมอยู่ในองค์กรเดียวกัน มิฉะนั้นประชาชนจะเดือดร้อน เขากล่าวว่าเป็นความจริงอยู่ชั่วฟ้าดินสลายว่า มนุษย์เราเมื่อมีอำนาจแล้วก็มักจะใช้อำนาจนั้นเกินไปจนกว่าจะถูกกำหนดขีดคั่นในการใช้ เขาจึงอาศัยหลักที่ว่าอำนาจหยุดยั้งอำนาจกล่าวคือ อำนาจเท่านั้นที่จะหยุดยั้งอำนาจได้³⁹ หลักการแยกอำนาจดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการเมือง การปกครองในประเทศต่างๆ มากมาย ในปฏิญญาสิทธิมนุษยย์และพลเมืองของฝรั่งเศส ซึ่งสมัชชาแห่งชาติได้ลงมติเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ข้อ 16 ได้กล่าวถึงการแยกอำนาจไว้ว่า “สังคมใดไม่มีหลักประกันสิทธิโดยแท้จริง และไม่มีการแยกอำนาจโดยชัดเจน สังคมนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญ”⁴⁰

สำหรับอำนาจตุลาการนั้น มีปัญหาถกเถียงกันว่า อำนาจตุลาการนั้นมีอยู่หรือไม่ ซึ่งตามความคิดของมองเตสกีเออ เห็นว่า มี โดยมองเตสกีเออเรียกว่า “อำนาจพิพากษา” สำหรับ Locke นั้น เห็นว่า ไม่มีอำนาจตุลาการ เพราะเขามีความเห็นว่ อำนาจตุลาการซ้อนอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติ⁴¹

ปัญหาที่ว่าอำนาจตุลาการมีหรือไม่นั้น ความเห็นส่วนมาก เห็นว่า อำนาจตุลาการนั้นมีอยู่ แม้แต่ผู้ที่เห็นว่าอำนาจตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหารก็ยังมีความเห็นกันว่าเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่ตุลาการนั้น ต้องเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษจัดไว้โดยเฉพาะ

ความสำคัญของอำนาจตุลาการนั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แม้จะมีความเห็นให้จัดอำนาจนี้อยู่ในส่วนของอำนาจบริหาร หรือการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่สิ่งหนึ่งที่มีความเห็นตรงกันก็คือ เจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่ตุลาการนั้นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษที่จัดไว้โดยเฉพาะเพื่อให้การกระทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปโดยสมบูรณ์ เป็นอิสระสามารถเหนี่ยวรั้งอำนาจอื่นๆ ได้สมดังเจตนารมณ์ของทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ⁴²

³⁹ ไพอโรจน์ ชัยนาม. (2528). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. หน้า 150.

⁴⁰ วิชา มหาคุณ. (2522). *การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย*. หน้า 91.

⁴¹ เตือน บุณนาค. (2521, เมษายน). “การแยกอำนาจ.” *วารสารนิติศาสตร์*, 9, หน้า 79.

⁴² เตือน บุณนาค. แผลงเดิม. หน้า 79-80.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อำนาจตุลาการและองค์กรตุลาการได้รับการยอมรับนับถือตลอดมาทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นอำนาจเป็นสถาบันที่คอยเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง การใช้อำนาจการกระทำที่ไม่ชอบ อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล จนอาจกล่าวได้ว่าอำนาจตุลาการมั่นคงเพียงใด เสรีภาพของประชาชนก็บริบูรณ์เพียงนั้น เมื่อองค์กรตุลาการเป็นกลไกเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มุ่งเสริมสร้างให้เกิดความสงบสุขในสังคมส่วนรวม ผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครององค์กรตุลาการจึงมีความจำเป็นและเป็นความชอบธรรมอย่างยิ่งที่จะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา และองค์กรตุลาการจะต้องมีส่วนในการคุ้มครองทุกขั้นตอนตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ แม้ในขั้นก่อนการพิจารณาก็จำเป็นต้องมีการคุ้มครองด้วยเช่นกัน

2.3.3.2 การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยองค์กรอัยการ

ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งมีอัยการเป็นองค์กรในการดำเนินคดีที่สำคัญองค์กรหนึ่งนั้น อัยการไม่ใช่คู่แข่งกับผู้ต้องหาและจำเลย อัยการไม่ใช่คู่ความในเนื้อหาไม่ว่าในกรณีใด อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการในอดีตเมื่อเราเริ่มมีระบบอัยการใหม่ๆ ได้เข้าใจบทบาทของตนผิดพลาดจนต้องมีการตักเตือนกันว่า

“...บรรดาความในหน้าที่พนักงานอัยการที่ได้กล่าวไว้ในเวลาใดๆ พนักงานอัยการไม่ควรคิดให้ความชนะอย่างเด็ดขาดถึงความเรื่องนั้นจะชนะกันไปตามความประสงค์ได้ แต่เมื่อเห็นว่าไม่ใช่ความจริงและปราศจากความยุติธรรมแล้ว พนักงานอัยการก็ไม่ควรคิดให้ความชนะที่จะเป็นเหตุให้ผู้ไม่มีความผิดต้องรับโทษเลย...”

แต่ภารกิจและบทบาทที่สำคัญของพนักงานอัยการ คือ อำนวยความยุติธรรม รักษาผลประโยชน์ของรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็วเท่าเทียมกันและเป็นธรรม กับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาแก่ประชาชน เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดิน และเป็นตัวแทนของแผ่นดินในการตรวจสอบและค้นหาความจริงในคดีอาญา การควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญาพนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นด้วย ส่วนบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายและพยานในคดีพนักงานอัยการพึงให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ด้วยเหตุดังกล่าว พนักงานอัยการจึงต้องมีความเป็นกลาง กล่าวคือ ต้องดูแลประโยชน์รัฐ คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และต้องดูแลประโยชน์ส่วนบุคคล คือ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลด้วย เมื่อพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วจะเห็นว่า พนักงานอัยการ

มีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริงอย่างมีภาวะวิสัยก่อนสั่งคดีเสมอ แม้ว่าตามกฎหมายพนักงานอัยการจะไม่มีหน้าที่ในการเริ่มคดี แต่พนักงานอัยการก็ต้องรับผิดชอบในการสอบสวน 4 ประการ คือ 1) รับผิดชอบในความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน 2) รับผิดชอบในความชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน 3) รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และ 4) รับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน เป็นต้น⁴³

สำหรับการคุ้มครองสิทธิในเรื่องการจำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยเฉพาะการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ สำนักงานอัยการสูงสุดได้วางหลักปฏิบัติไว้ในระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551) หมวดที่ 2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ “ข้อ 32 (หลักในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล) ที่ว่า “...การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะกระทำได้ต่อเมื่อมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เหตุนี้การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามปกติจะต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่น่าเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ด้วย ฉะนั้น หากกรณีคดีมีหลักฐานตามสมควรว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดร้ายแรง หรือเป็นที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือกรณีคดีมีหลักฐานตามสมควรว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดและมีเหตุอื่นจำเป็นและสมควรก็จะเป็นกรณีที่ต้องนำเหตุดังกล่าวมาพิจารณาว่าจำเป็นต้องคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ด้วยเช่นกัน

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา พนักงานอัยการต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ ตามนัยดังกล่าวมาแล้วในวรรคหนึ่ง โดยพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งขัดแย้งกัน หากเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะถูกกระทบเกินความจำเป็นหรือเกินสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าไม่มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไม่มีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควรแล้ว พนักงานอัยการต้องปล่อยตัวบุคคลหรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามคำร้องเสมอ”

ดังนั้น การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยเฉพาะการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อ มีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาพนักงานอัยการจึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและศาล โดยเฉพาะหากพบว่ามีกรรณการร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกควบคุมตัวหรือคุมขังอยู่ก็ดี พนักงานอัยการ

⁴³ กณิต ฒ นคร. (2551). ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. หน้า 68-69.

จะต้องเข้าตรวจสอบถึงเหตุผลและความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยเร็ว เพราะตามปกติศาลจะพิจารณาออกหมายหรือไม่นั้น ต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาด้วยเสมอ

บทที่ 3

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการออกหมายจับตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนฟ้องคดี และขั้นตอนหลังฟ้องคดี โดยขั้นตอนก่อนฟ้องคดีจะเป็นเรื่องของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ในขั้นตอนก่อนฟ้องนี้เจ้าพนักงานจะต้องดำเนินการในเรื่องต่างๆ เช่น การจับกุม การควบคุมหรือขัง การสอบสวน การฟ้องคดี และการปล่อยชั่วคราว ซึ่งในแต่ละขั้นตอนอาจมีการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพต่อผู้ถูกกล่าวหาได้ ฉะนั้นการกระทำใดๆ ที่อาจกระทบสิทธิเสรีภาพ กฎหมายจึงต้องบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดำเนินการไว้ อย่างชัดเจน ส่วนขั้นตอนหลังฟ้องคดีเป็นเรื่องของศาล กล่าวคือ ภายหลังจากมีการยื่นฟ้องคดีแล้ว การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี การพิจารณาพิพากษาคดี รวมถึงการใช้มาตรการบังคับที่อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญา อาทิ การจับ การขัง จะเป็นหน้าที่ของศาล ซึ่งในเรื่องการจับ นอกจากการจับความผิดซึ่งหน้าของเจ้าพนักงานแล้ว การจับกุมบุคคลผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยปกติ “จะต้องมีหมายจับของศาลเสมอ” การจับ โดยไม่มีหมายจับเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น และในการที่ศาลจะออกหมายจับผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาหรือไม่ ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาว่ามีหลักฐานตามสมควรเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ประกอบกับมีเหตุจำเป็นที่ศาลต้องออกหมายจับบุคคลนั้นๆ ตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนหรือไม่¹

ในคดีอาญา “การจับ” อาจมีส่วนสำคัญในการดำเนินคดี เพราะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมาฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนที่มีความเห็นควรสั่งฟ้องพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องและยื่นฟ้องคดีต่อศาลก็จะต้องมีตัวผู้ต้องหาส่งพร้อมทั้งคำฟ้องด้วยเสมอ และกรณีที่ศาลสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก็จะต้องมีตัวผู้ต้องหาไปในวันไต่สวนมูลฟ้องด้วย แม้ในชั้นพิจารณาของศาลก็จะต้องพิจารณาต่อหน้าจำเลยเพื่อให้จำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และสุดท้ายเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกจำเลยฝ่ายราชทัณฑ์ก็ต้องนำตัวจำเลยไปบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไปเช่นกัน ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญา

¹ ไพศาล วัตรธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 28.

ถ้าไม่ได้ตัวผู้ต้องหามาควบคุมไว้เพื่อพิสูจน์ความถูกผิดตั้งแต่เริ่มต้นคดี กระบวนการยุติธรรมก็อาจจะไม่สามารถดำเนินการมาจนถึงจุดสุดท้ายได้ ด้วยเหตุนี้เจ้าพนักงานตำรวจจึงมีความต้องการที่จะมีอำนาจในการจับให้มากขึ้นจนเป็นเหตุให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจในการจับกุมผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหา เช่น จับโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ โดยเฉพาะการจับโดยไม่มีหมายจับ ซึ่งเป็นการตัดสินใจในเหตุการณ์เฉพาะหน้าโดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาล สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ถูกจับและเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ในการกระทำของเจ้าพนักงาน อีกทั้งยังกระทบกระเทือนต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกด้วย²

ดังนั้น ในบทนี้จึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงหลักการออกหมายจับตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในถึงเหตุในการออกหมายจับ และเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า การร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกในคดีอื่น หรือการนำเอาหมายจับของศาลไปยื่นขออายัดตัวผู้ต้องหาที่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกในคดีอื่น อาจไม่ถูกต้อง เพราะการอายัดตัวผู้ต้องหามีใช้การจับกุมผู้กระทำความผิดดังเช่นปกติทั่วไป สิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรได้รับการไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน เพราะการกระทำบางอย่างอาจมีความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ก็อาจจะส่งกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในคดีได้เช่นกัน

3.1 การออกหมายจับตามกฎหมายไทย³

“การจับ” หมายถึง การยึดตัวเอาไว้ แต่หลักการและวิธีการจับต้องปฏิบัติตามอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่า “การจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป” ประเด็นในเรื่องการจับ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ได้ให้ความหมายของ “การจับ” ไว้ว่า หมายถึง การกระทำขั้นต้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคล ซึ่งเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางนี้หมายถึงเสรีภาพในร่างกายตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

แต่สำหรับวัตถุประสงค์ของการจับ หรือเหตุออกหมายจับนั้น แม้ว่าในปัจจุบันการดำเนินคดีอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นประชาชนในคดี ก็ตาม แต่ในบางกรณีการใช้มาตรการบังคับของรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ก็ยังมีความจำเป็น เพราะหากรัฐไม่อาจใช้มาตรการบังคับกับผู้ถูกกล่าวหาได้เลยแล้ว การดำเนินคดีอาญาของรัฐก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ หรือยากต่อการที่รัฐจะดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหา

² ไพศาล วัตธรรม. (2548). แหล่งเดิม. หน้า 53.

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. หน้า 222.

การจับและควบคุมตัวระหว่างคดีจึงอาจมีความจำเป็นต้องกระทำเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐ ในการดำเนินคดีชั้นกำหนดคดี ชั้นบังคับคดี หรือเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐทั้งสองประการ ที่กล่าวมาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ⁴

- เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย
- เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ
- เพื่อประกันการบังคับโทษ

1. เพื่อให้การสอบสวนดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย

ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่งนั้น รัฐอาจมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ มาตรการบังคับควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา เพราะหากไม่มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้ว การฟ้องผู้ต้องหาต่อไป (หากจำเป็นต้องกระทำ) ก็ย่อมไม่อาจกระทำได้ เพราะมาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใด ต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความคิดนั้นก่อน” และเมื่อได้มีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาแล้ว กรณีก็อาจมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ต่อไปอีก เพราะหากไม่มีการควบคุมตัว ผู้ต้องหาไว้ต่อไปแล้ว ผู้ต้องหานั้นอาจจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตราย ประการอื่น ทำให้เกิดความเสียหายแก่การสอบสวนคดีนั้นได้

2. เพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ในการที่พนักงานอัยการจะฟ้องร้องผู้ต้องหาคนใดต่อศาลนั้น ถ้าผู้ต้องหาคนนั้นไม่อยู่ในอำนาจศาล พนักงานอัยการต้องส่งตัวผู้ต้องหานั้นพร้อมฟ้อง⁵ นอกจากนั้นการพิจารณาและ สืบพยานในศาลต้องกระทำต่อหน้าจำเลย⁶ เพื่อเป็นการวางหลักประกัน “สิทธิที่จะอยู่ร่วมกันด้วยใน การดำเนินคดีอาญา” ของจำเลย ซึ่งเหล่านี้ก็คือหลักประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ ในระหว่างดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น เพราะหากผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีก็ย่อมจะทำให้ ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้

3. เพื่อประกันการบังคับโทษ

ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องนั้น ศาลอาจสั่งขังจำเลยไว้ระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุดได้⁷ และโดยที่ในการดำเนินการต่อไปของศาลสูงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การควบคุมตัวจำเลยไว้ในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องนี้ จึงเป็นกรณีของการควบคุมตัวเพื่อประกัน

⁴ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 341.

⁵ จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคหนึ่ง.

⁶ จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง.

⁷ จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง.

การบังคับโทษนั่นเอง เพราะหากปล่อยตัวจำเลยไป จำเลยอาจหลบหนีไปเสียและหากในที่สุดศาลสูงพิพากษาลงโทษ ก็อาจไม่ได้ตัวจำเลยมาลงโทษ หรือได้ตัวจำเลยมาโดยยาก กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะสั่งขังจำเลยไว้ในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดได้ด้วย เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการจับหรือควบคุมตัวระหว่างคดีจะมีเพียง 3 ประการ แต่โดยหลักการแล้วก็คือ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้โดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อประกันการบังคับโทษนั้นเป็นเพียงวัตถุประสงค์รอง เพราะกรณีอาจไม่มีการบังคับโทษในคดีนั้นเลยก็เป็นได้ แม้ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ศาลก็อาจให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำเลยไว้⁸ นอกจากนี้ ในเรื่องการควบคุมตัวระหว่างคดี การเรียก การจับการขัง และการนำตัว ยังถือเป็นเรื่องเดียวกันคือ เป็นมาตรการบังคับเกี่ยวกับการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ แต่การใช้มาตรการดังกล่าวต้องเกิดจาก “ความจำเป็น” เท่านั้น กล่าวคือ การที่ต้องเรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เพื่อสอบสวนปากคำผู้ต้องหา และการที่ต้องจับบุคคลใดก็เพราะกรณีอาจมีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลผู้นั้นมาไว้ในอำนาจรัฐ เป็นต้น แต่เมื่อความจำเป็นเช่นนั้นหมดไปในภายหลังก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไป

การเรียกและการจับมิใช่เหตุที่ก่อให้เกิดอำนาจควบคุมตัวระหว่างคดีแก่เจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณี โดยอัตโนมัติ การควบคุมตัวระหว่างคดีจะต้องเกิดจากความจำเป็นในแง่ที่ว่าหากไม่ควบคุมหรือขังผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน หรือหากไม่ขังผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลแล้ว การดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลแล้วแต่กรณีจะไม่อาจกระทำได้ เช่น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรืออาจไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติได้แยก “การควบคุมหรือขัง” กับ “การจับ” ออกต่างหากจากกัน กล่าวคือ การที่จะจับบุคคลใดได้หรือไม่ เจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณีจะพิจารณาเหตุที่จะออกหมายจับ หรือเหตุที่จะจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับเป็นเกณฑ์ เมื่อได้มีการจับบุคคลใดแล้ว เจ้าพนักงานหรือศาลแล้วแต่กรณีจะควบคุมหรือขังบุคคลนั้นไว้เลยทีเดียว เว้นแต่ บุคคลนั้นจะได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อันเป็นการแสดงว่าการควบคุมของเจ้าพนักงานเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหลังจากการจับ อีกทั้งเมื่อเจ้าพนักงานได้ควบคุมผู้ถูกจับมาจนครบกำหนดตามอำนาจแล้ว เจ้าพนักงานก็มีอำนาจที่จะขอให้ศาลสั่งขังผู้ถูกจับนั้นต่อไปอีกโดยอัตโนมัติ ซึ่งตามปกติศาลก็จะสั่งขังผู้ถูกจับต่อไปจนกว่าพนักงานสอบสวนจะสอบสวนคดีเสร็จ หรือพนักงานอัยการจะสั่งคดีนั้นเสร็จ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า

⁸ จาก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56.

⁹ คณิต ณ นคร. (2549). เล่มเดิม. หน้า 338.

การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในทางปฏิบัติได้กระทำเพียงเพื่อประโยชน์แห่งความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเท่านั้น มิได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเลย ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จึงเกิดขึ้นจากทางปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นเอง¹⁰

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ในการดำเนินคดีอาญาการจับเป็นการใช้อำนาจรัฐขั้นต้นในการควบคุมการเคลื่อนไหวของบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยมีการยึดตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อให้บุคคลนั้นให้การตอบข้อกล่าวหา และเนื่องจากการจับเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายของผู้ต้องหา ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญาตามกฎหมายไทย จึงได้มีการกำหนดกรอบในการใช้อำนาจการจับของเจ้าพนักงานให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมและสมควรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งนอกจากจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดว่า “...ห้ามมิให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...” และในการจับกุมตัวบุคคลก็ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีรายละเอียดบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

หลักเกณฑ์ในการออกหมายจับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจับไว้ในมาตรา 32 วรรคสาม ว่า “การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” บทบัญญัติดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้ศาลเป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจออกหมายจับเพื่อเป็นการตรวจสอบอำนาจการจับกุม คุมขังของเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวคือ หากมิได้เป็นความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นแล้ว จะจับกุมผู้กระทำความผิดได้ต่อเมื่อมีหมายและผู้มีอำนาจออกหมายได้คือศาลเท่านั้น

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ดังกล่าวข้างต้น อาจพิจารณาเกี่ยวกับการจับได้ ดังนี้

ประการแรก แสดงให้เห็นถึงความเป็นเสรีนิยมและความเป็นประชาธิปไตยในเรื่องการจับ เพราะถือว่า ผู้ต้องหาเป็น “ประธานในคดี” การใช้มาตรการบังคับในการจับกับผู้ต้องหา จะกระทำมิได้หากไม่มีหมายจับของศาล ซึ่งเป็นไปตามหลักสากลที่ถือว่า เสรีภาพของบุคคล

¹⁰ ชัยวัฒน์ วัฒนะ. (2551). เหตุออกหมายจับ ตีฆาครณี เหตุความร้ายแรงในการออกหมายจับ. หน้า 18.

ที่จะไม่ถูกจับเป็นหลัก การจับเป็นข้อยกเว้น หลักการดังกล่าวแตกต่างจากทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานที่ถือว่าการจับเป็นหลัก การไม่จับเป็นข้อยกเว้น

ประการที่สอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดให้ศาลเป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจออกหมายจับเพื่อเป็นการตรวจสอบอำนาจการจับกุม คมขัง ของเจ้าพนักงานตำรวจ กล่าวคือ หากมิได้เป็นความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นแล้ว จะจับกุมผู้กระทำความผิดได้ต่อเมื่อมีหมายจับและผู้มีอำนาจออกหมายได้ คือ ศาลเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้สวนเสียดก่อนว่ามีเหตุที่จะจับได้หรือไม่ เพราะการจับกับการขังนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน คือเป็นการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคลซึ่งต้องอาศัยคำสั่งหรือหมายของศาล

ประการที่สาม การที่รัฐธรรมนูญได้วางหลักเอาไว้ว่าการจับต้องมีหมายจับของศาล เว้นแต่ มีการกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เพื่อให้ศาลเป็นองค์กรหลักในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจที่แท้จริง

ประการที่สี่ ตามรัฐธรรมนูญเมื่อจับแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า รวมทั้งจะต้องให้โอกาสกับตัวผู้ถูกจับแจ้งให้ญาติ หรือคนที่ผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก โดยให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับต้องเป็นผู้แจ้ง และหากผู้จับไม่แจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิดังกล่าวให้ผู้ถูกจับทราบ ย่อมถือว่าเป็นการจับที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน การแจ้งเช่นนี้ก็เพื่อให้ญาติหรือคนที่ผู้ถูกจับไว้วางใจเข้ามาดูแลผู้ถูกจับได้ ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่แจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหา จึงทำให้การปฏิบัติของเจ้าพนักงานผู้จับในบางครั้งก็ไม่มีแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าตนถูกจับด้วยเรื่องใด เพราะเหตุที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน จึงทำให้เกิดการขัดฉ้อในการจับกุมเสมอ เมื่อจับแล้วให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันที่ผู้ถูกจับถูกจับตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อที่ศาลจะได้ดูว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับเอาไว้ตามกฎหมายหรือไม่ ถ้าหากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุศาลก็ปล่อยไป ในการออกหมายจับหรือหมายขังนั้น ศาลจะออกก็ต่อเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือมีหลักฐานว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีหรือเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายอื่นจึงจะออกหมายจับได้

3.1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในเรื่องการจับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการออกหมายจับไว้ใน มาตรา 59/1 ว่า “ก่อนออกหมายจะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายตามมาตรา 66 มาตรา 69 หรือ มาตรา 71...” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการออกหมายจับของศาลจะต้องพิจารณาเหตุในการออกหมายจับเสมอ ซึ่งเหตุในการ

ออกหมายจับได้มีการแก้ไขตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดเหตุที่จะออกหมายจับได้ในกรณีดังต่อไปนี้

“มาตรา 66 เหตุที่จะออกหมายจับ มีดังต่อไปนี้¹¹

1. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

2. เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้น ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นหลบหนี”

เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) และ (2) มีองค์ประกอบที่เหมือนกันประการหนึ่งคือ ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาตามที่ถูกกล่าวหา แต่มีข้อแตกต่างกันในเรื่องของเหตุผลที่ศาลจะพิจารณาออกหมายจับ กล่าวคือ เหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) จะพิจารณาจากอัตราโทษจำคุกของความผิดที่มีการร้องขอให้ศาลออกหมายจับเป็นเกณฑ์ หากความผิดนั้นมีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี แม้ผู้กระทำจะไม่มีพฤติการณ์หลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ศาลออกหมายจับได้ แต่ถ้าอัตราโทษจำคุกกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่านั้น ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 66 (1) จึงต้องพิจารณาว่าเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 66 (2) หรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้องค์ประกอบในเรื่องอัตราโทษจะเข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลมีอำนาจออกหมายจับได้ตามมาตรา 66 (1) แต่ศาลย่อมมีดุลยพินิจที่จะไม่ออกหมายจับก็ได้ แม้ความผิดนั้นจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี หากศาลเห็นว่าพนักงานสอบสวนเพียงแต่นัดหมาย หรือออก “หมายเรียก” มาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52 วรรคหนึ่ง ศาลก็อาจไม่ออก “หมายจับ” ตามที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจร้องขอก็ได้

ตัวอย่างเช่น พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 ขอให้ศาลออกหมายจับนายแดงในความผิดฐานทำร้ายร่างกายนายดำได้รับอันตรายสาหัส อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 10 ปี ศาลย่อมมีอำนาจที่จะไม่ออกหมายจับนายแดงตามคำร้องขอดังกล่าวได้หากศาลเห็นว่านายแดงมีภาระงานเป็นหลักฐานมั่นคง และไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี หรือยุ่งเหยิง

¹¹ อุทัย อาทิวา. (2554). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. หน้า 240-242.

กับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น แม้ว่าความผิดซึ่งนายแดงถูกกล่าวหาจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี ซึ่งเป็นเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ได้ก็ตาม ในกรณีเช่นนี้ พนักงานสอบสวนต้องนัดหมาย หรือออกหมายเรียกให้นายแดงมาที่พนักงานสอบสวนตามอำนาจที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52 ให้ไว้

สำหรับ มาตรา 66 (2) เหตุแห่งการออกหมายจับไม่ได้กำหนดให้พิจารณาอัตราโทษเป็นเกณฑ์อย่างเช่น ตามมาตรา 66 (1) แต่จะพิจารณาจากพฤติการณ์ของบุคคลที่ศาลจะออกหมายจับเป็นหลักว่ามีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือ ไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ ดังนั้น แม้อัตราโทษอย่างสูงของความผิดที่กระทำลงจะกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่านั้น หากมีพฤติการณ์ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 66 (2) แล้ว ศาลก็ออกหมายจับได้ เช่น นายขาวร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนขอให้ดำเนินคดีต่อนายม่วงซึ่งออกเช็ค โดยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ขณะที่พนักงานสอบสวนจะออกหมายเรียกนายม่วงมาพบนั้น ปรากฏหลักฐานว่านายม่วงกำลังจะหลบหนีออกนอกประเทศ โดยเดินทางไปยังต่างประเทศเช่นนี้ พนักงานสอบสวนย่อมร้องขอให้ศาลออกหมายจับนายม่วงได้ หากศาลเห็นว่านายม่วงกำลังจะหลบหนีออกนอกประเทศตามคำร้อง ศาลก็ออกหมายจับนายม่วงตามมาตรา 66 (2) ได้

ส่วนกรณีตามตัวอย่างแรก ที่นายแดงทำร้ายร่างกายนายดำจนได้รับอันตรายสาหัสนั้น หากสมมติว่ามีพฤติการณ์ที่นายแดงจะส่งคนไปทำลายพยานหลักฐาน หรือทำร้ายคนในครอบครัวของนายดำ ดังนี้ ศาลก็ออกหมายจับโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 66 (1) และ (2) ได้ทั้งสองอนุมาตรา อย่างไรก็ตาม ถ้าเหตุที่ขอให้ศาลออกหมายจับไม่ใช่เหตุดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 66 แล้ว ศาลก็จะไม่ออกหมายจับให้ ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 126/2489 อัยการฟ้องขอให้ศาลออกหมายจับจำเลย โดยอ้างว่าจำเลยถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนครบกำหนด จนศาลสั่งปล่อยตัวไปแล้วเช่นนี้ ไม่ชอบที่ศาลจะรับประทับฟ้องและออกหมายจับให้ เพราะเจ้าพนักงานยังมีอำนาจที่จะดำเนินการเพื่อเอาตัวจำเลยมาส่งศาลพร้อมฟ้องได้ มิฉะนั้นจะเป็นการยี่ออายุความอันเป็นผลร้ายแก่จำเลย

กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เหตุในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันนั้น ควรจะต้องประกอบด้วยกรณีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะกระทำความผิดและมีเหตุเฉพาะเจาะจง (เหตุในการออกหมายจับ) ประกอบการใช้ดุลพินิจออกหมายจับของศาลตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน แม้ว่าคดีดังกล่าวจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสามปีหรือไม่เกินสามปีก็ตาม หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุออกหมายจับ กล่าวคือ บุคคลที่จะออกหมายจับนั้นไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นแล้ว ศาลอาจจะไม่ออกหมายจับก็ได้ หรือในกรณีมีเหตุออกหมาย แต่หากศาลเห็นว่า

พนักงานสอบสวนสามารถออกหมายเรียกก่อนได้ ศาลก็อาจจะไม่ออกหมายจับก็ได้¹² ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 ยังได้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งหรือหมายอาญาได้ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ที่เรียกว่า “ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา” ทั้งนี้ เพื่อให้การออกคำสั่งหรือหมายอาญาของศาลเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

3.1.3 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548

หลักเกณฑ์ในการออกหมายจับ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ข้อ 9 พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่นซึ่งร้องขอให้ศาลออกหมายจับหรือหมายค้น จะต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนหรือสอบสวนคดีที่ร้องขอออกหมายนั้นและต้องพร้อมที่จะมาให้ผู้พิพากษาสอบถามก่อนออกหมายได้ทันที

ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานอื่นเป็นผู้ร้องขอ ผู้นั้นต้องดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับสามขึ้นไป ในกรณีที่เป็นตำรวจ ผู้นั้นต้องมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไป”

“ข้อ 10 คำร้องขอให้ศาลออกหมายจับ ต้องมีรายละเอียดและเอกสารประกอบดังต่อไปนี้

(1) ต้องระบุชื่อตัว ชื่อสกุล รูปพรรณ อายุ อาชีพ หมายเลขประจำตัวประชาชนของบุคคลที่จะถูกจับเท่าที่ทราบ

(2) ต้องระบุเหตุที่จะออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 พร้อมทั้งสำเนาเอกสารซึ่งสนับสนุนเหตุแห่งการออกหมายจับ

(3) แนบแบบพิมพ์หมายจับที่กรอกข้อความครบถ้วนแล้วพร้อมสำเนา รวมทั้งเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น บันทึกคำร้องทุกข์ หนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ เป็นต้น มาท้ายคำร้อง”

“ข้อ 14 การร้องขอให้ออกหมายจับ ผู้ร้องขอต้องเสนอพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้จะถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือน่าจะได้กระทำ

¹² ฤทธิรงค์ สมอุดร. (2551). การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาศึกษาเน้นหนัก กรณีการออกหมายจับ นายสุชัย มโนมัยอุดม อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI). รายงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 6 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

ความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าผู้จะถูกจับไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นจะหลบหนี”

“ข้อ 17 พยานหลักฐานที่อาจพิสูจน์ได้ว่ามีเหตุสมควรในการออกหมายจับหรือหมายค้นให้รวมถึง

(1) ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน เช่น บันทึกการสอบสวน บันทึกถ้อยคำของสายลับ หรือของเจ้าพนักงานที่ได้จากการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรม ข้อมูลที่ได้จากรายงานของแหล่งข่าวของเจ้าพนักงานหรือการหาข่าวจากผู้กระทำความผิดที่ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และข้อมูลที่ได้จากรายงานการเฝ้าสังเกตการณ์ของเจ้าพนักงานที่ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นต้น

(2) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางนิติวิทยาศาสตร์ หรือที่ได้จากการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ เครื่องมือตรวจพิสูจน์ของกลาง เครื่องจับเท็จ เครื่องมือตรวจโลหะ และเครื่องมือตรวจพิสูจน์ทางพันธุกรรม เป็นต้น

(3) ข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อมูลที่ได้จากจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(4) ข้อมูลที่ได้จากหนังสือของพนักงานอัยการเรื่องขอให้จัดการให้ได้ผู้ต้องหา (อ.ก. 29)”

“ข้อ 18 ในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ออกหมายจับหรือหมายค้น ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องถือเคร่งครัดเช่นเดียวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลย”

“ข้อ 19 คำสั่งของศาลในการอนุญาตให้ออกหมายหรือยกคำร้อง จะต้องระบุเหตุผลให้ครบถ้วนและชัดเจน”

“ข้อ 24 เมื่อมีเหตุที่จะเพิกถอนหมายจับหรือหมายค้น ให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องรายงานหรือแจ้งให้ศาลที่ออกหมายทราบโดยเร็ว ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้พิพากษาได้สวนและมีคำสั่งเป็นการด่วน

เมื่อผู้พิพากษามีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับหรือหมายค้นแล้ว ให้ผู้พิพากษาแจ้งให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ผู้พิพากษาออกหลักฐานการเพิกถอนหมายจับหรือหมายค้นนั้นให้ก็ได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการร้องขอให้ออกหมายจับตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ผู้ร้องขอต้องเสนอพยานหลักฐานตามสมควรว่าผู้จะถูกจับน่าจะได้กระทำ

ความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น และถ้าผู้จะถูกจับไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัว อันควรให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นจะหลบหนี ซึ่งเหตุในการร้องขอออกหมายที่ประธานศาลฎีกาได้กำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัตินั้นก็คือเหตุในการออกหมายจับที่สอดคล้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 66 นั่นเอง

3.2 การออกหมายจับตามกฎหมายต่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ดังนั้น ในบทนี้จึงขอหยิบยกเอาหลักกฎหมายของต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการออกหมายจับ ทั้งประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law และ Common Law เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน และประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ เพื่อเกิดความเข้าใจในหลักการในเรื่องเหตุออกหมายจับ ดังนี้

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส¹³

ในประเทศฝรั่งเศสเสรีภาพในการเดินทางไปมาของบุคคล ถือเป็นเสรีภาพที่สำคัญที่มีการบัญญัติไว้ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 การกระทำใดที่จะกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลจึงต้องชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดีในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดจึงต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบระมัดระวัง เรื่องนี้รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการจับและควบคุมตัว ไว้ในหมวดที่ 8 ว่าด้วย องค์การตุลาการ ดังนี้

มาตรา 66 “การจับกุม คุมขัง บุคคลใดตามอำเภอใจจะกระทำมิได้

องค์การตุลาการในฐานะผู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจะเป็นผู้รับประกันให้มีการเคารพหลักการนี้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”

ด้วยเหตุนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสบัญญัติจึงได้ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาสอบสวนในการออกหมายอาญาต่างๆ เพื่อให้การสอบสวนบรรลุผล ผู้พิพากษาสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียก หมายนำตัว หมายขัง และหมายจับ และผู้พิพากษาสอบสวนสามารถออกหมายจับได้ หากผู้ต้องหาหลบหนีหรืออยู่นอกเขตราชอาณาจักร ซึ่งหากจับตัวผู้ต้องหาได้ตามหมายจับแล้ว

¹³ อุทัย อาทิวา. (2553). “การจับการค้นในประเทศฝรั่งเศส” เอกสารประกอบการเสวนากฎหมาย ครั้งที่ 5/2553 สำนักงานศาลยุติธรรม.

ก็จะมิผลทำให้สามารถขังตัวผู้ถูกจับไว้ได้ด้วย แต่ในบางกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ เพื่อมิให้หลบหนี หรือทำลายพยานหลักฐาน โดยที่ศาลยังมีได้มีคำพิพากษาว่ามีความผิดเกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรงตามกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส จึงได้อนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาได้เฉพาะคดีที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษ ซึ่งมีโทษจำคุก และห้ามมิให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีที่มีโทษปรับ ที่สำคัญการออกหมายจับและหมายคุมขังบุคคลได้นั้นเป็นอำนาจการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาสอบสวนเพียงผู้เดียว¹⁴

สำหรับเหตุในการออกหมายนั้น เนื่องจากหมายจับรวมคุณลักษณะของหมายให้นำตัวมา และหมายขังไว้ด้วยกัน กล่าวคือ หมายจับเหมือนหมายให้นำตัวมาตรงที่อนุญาตให้ทำการจับกุมบุคคลได้ และยังเหมือนหมายขังตรงที่สามารถกักขังบุคคลได้ต่อไปด้วย ดังนั้น หมายจับตามกฎหมายฝรั่งเศสจึงเป็นหมายที่สั่งให้ตำรวจนำตัวผู้ต้องหาไปให้ผู้พิพากษาสอบสวน โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสกำหนดให้ผู้พิพากษาสอบสวนสามารถออกหมายจับได้ หากผู้ต้องหาหลบหนีหรืออยู่นอกราชอาณาจักร ซึ่งหากจับตัวผู้ต้องหาตามหมายจับได้แล้วก็จะมิผลโดยหมายจับนั่นเอง และทำให้สามารถขังตัวผู้ถูกจับได้ด้วย

3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาหลักประกันสิทธิเกี่ยวกับการจับนั้นถือว่าเป็นหลักประกันที่สำคัญที่สุดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา โดยบรรดาบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม (Amendments) มาตรา 1-10 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในชื่อว่า Bill of Rights การที่รัฐธรรมนูญสหรัฐซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ (Federal constitution) สามารถเข้าไปมีบทบาทในการให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมของทุกๆ มลรัฐนั้น ก็เนื่องจากศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญ ได้ตีความรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นการขยายความให้เข้าไปคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างแท้จริง และในขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้กับเจ้าหน้าที่ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทั้งในระดับสหพันธรัฐและมลรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ศาลสูงสุดได้วางไว้เท่านั้น¹⁵

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการจับ มีปรากฏใน Fourth Amendment ดังนี้

Fourth Amendment บัญญัติว่า “The right of the people to be secure in their persons , houses , papers , and effects against unreasonable searches and seizures , shall not be violated ,

¹⁴ ชัยวัฒน์ วัฒนะ. (2551). เล่มเดิม. หน้า 28-29.

¹⁵ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). สิทธิของผู้ต้องหาจำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา. หน้า 22.

and no warrants shall issue , but upon probable cause , supported by oath or affirmation and particularly describing the place to be searched and the persons or things to be seized”

“สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย บ้านเรือน เอกสาร ทรัพย์สินให้พ้นจากการค้น และยึด โดยไม่มีเหตุอันสมควรจะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมาย เว้นแต่จะมีเหตุอันควร (Probable Cause) และหมายเช่นนั้นจะออกได้ต่อเมื่อปรากฏเหตุอันน่าเชื่อถือ ประกอบกับได้มีการสาบานให้ถ้อยคำรับรอง โดยจะต้องระบุสถานที่ที่จะถูกค้น ตัวบุคคล หรือสิ่งของที่จับหรือยึดด้วย”¹⁶

การจับเป็นการที่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจในการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงตีความว่าเป็น “การยึด” อย่างหนึ่ง คือเป็น “การยึดตัวบุคคล” (Seizure of person) จึงอยู่ในความหมายของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 (The Fourth Amendment) ด้วยเหตุนี้ การจับที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงต้องมี “ความสมเหตุสมผล” และหากจะมีการออกหมายจับต้องมี “เหตุอันควรสงสัย” (Probable cause) จึงจะสามารถออกหมายได้¹⁷

สำหรับผู้มีอำนาจออกหมายจับนั้น แม้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้เขียนเอาไว้ชัดเจนว่า การจับจะต้องมีหมาย แต่ได้ระบุไว้ใน Fourth Amendment ว่า หมายที่ออกนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างไร และมีได้กล่าวถึงตัวผู้มีอำนาจในการออกหมายนั้นว่าเป็นผู้ใด แต่อย่างไรก็ดี ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินวางหลักไว้ว่า “ผู้มีอำนาจออกหมายจะต้องมีความเป็นกลางและเป็นอิสระ” ซึ่งก็คือศาลนั่นเอง การออกหมายโดยฝ่ายบริหาร เช่นตำรวจ หรืออัยการนั้น ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา ตีความว่า ขัดต่อความมุ่งหมายที่มุ่งคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุอันควรของเจ้าพนักงาน เนื่องจากการออกหมายจับบุคคลใดนั้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญต้องปรากฏเหตุอันควรสงสัยก่อน และแนวทางในการตีความคำว่า “เหตุอันควรสงสัย” (Probable Cause) นั้น มักจะไม่ค่อยแน่นอน ขึ้นอยู่กับทัศนคติของศาลแต่ละแห่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจเองจึงมักจะมีความพอใจที่จะมาขอหมายเพื่อให้ศาล (Magistrate) พิจารณาห้ถึง “เหตุอันควรสงสัย” เสียก่อน แทนที่จะจับโดยไม่มีหมายแล้วมาคัดพยานในตอนหลังเมื่อมีคำวินิจฉัยว่าการจับไม่ชอบ ตามหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Exclusionary Rule)”¹⁸

นอกจากนั้น ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า การจับไม่จำเป็นต้องมีหมายจับ หากการจับนั้นได้กระทำไปโดยมีเหตุอันควรแล้วถือว่าเป็นการจับที่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณี

¹⁶ สุมธ ลิขิตชนานันท์. (2528). เหตุในการจับ. หน้า 19.

¹⁷ ณรงค์ ใจหาญ. (2540). เล่มเดิม. หน้า 24.

¹⁸ ไพศาล วัตรธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 30.

ที่ต้องมีการออกหมายนั้นจะต้องอยู่ในการควบคุมของอัยการและศาล อัยการมีบทบาทในการควบคุมอำนาจของตำรวจกฎหมายบังคับให้อัยการต้องให้ความเห็นชอบในหมายจับนั้นก่อน มิฉะนั้นแล้วศาลจะออกหมายจับไม่ได้ กล่าวคือ เจ้าพนักงานตำรวจต้องเอาหมายไปให้อัยการตรวจสอบพร้อมสำนวนการสอบสวน อัยการจะสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจเพิ่มเติมหากอัยการเห็นชอบด้วย อัยการจะเซ็นชื่อด้านหลังสำนวนคดี และเจ้าพนักงานตำรวจก็จะนำหมายนั้นไปยังศาลต่อไป หมายที่ออกตามคำร้องต้องแสดงเหตุแห่งการร้องขอออกหมายซึ่งผู้ร้องรวมทั้งพยานที่ผู้ร้องอ้างถึงจะต้องมาแสดงตนและสาบาน ต่อหน้าผู้พิพากษา หรือศาลแห่งสหรัฐ ในกรณีนี้ เจ้าหน้าศาลต้องบันทึกไว้โดยถือเป็นส่วนประกอบคำร้องขอออกหมาย และเมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาได้แล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องพาตัวผู้ต้องหาที่อยู่ในความควบคุมไปพบศาลโดยเร็ว เพื่อให้ศาลได้มีโอกาสเข้ามาตรวจสอบถึง “เหตุอันควรสงสัย” (probable cause) โดยเฉพาะในการจับที่ไม่มีหมายจับ

ส่วนกรณีการจับโดยมีหมายจับ ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลตรวจสอบถึงความจำเป็นที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้¹⁹ การนำตัวผู้ต้องหามาสู่ศาลโดยเร็วเป็นเรื่องสำคัญ หากมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้และไม่มาปรากฏตัวต่อศาล หรือนำมาโดยชักช้าไม่ปรากฏเหตุอันสมควร จะมีผลให้การควบคุมตัวในระหว่างนั้นเป็นการควบคุมตัวที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การดำเนินการในช่วงดังกล่าว เช่น การสอบสวน การได้รับคำสารภาพ ก็อาจจะไม่มีผลหรืออาจนำมาใช้กล่าวอ้างไม่ได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า มาตรการกำหนดให้มีการนำตัวผู้ต้องหามาสู่ศาลโดยเร็วของสหรัฐอเมริกา เป็นมาตรการที่ทำให้ศาลเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองผู้ต้องหาได้อย่างเต็มที่ การควบคุมตัวผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานตำรวจมีระยะเวลาอันสั้น ทำให้มีโอกาสในการกระทำการที่มีขอบเกี่ยวกับการสอบสวน การกระทำทรมาณน้อยลง เพราะศาลได้มีโอกาสเข้ามาคุ้มครองแจ้งให้ทราบถึงสิทธิต่างๆ แม้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจจะสามารถควบคุมตัวไว้ในระยะเวลาอันสั้น แต่ก็ไม่ได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนมากนัก เพราะรายละเอียดข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานส่วนใหญ่ได้ทำการรวบรวมไว้ก่อนการจับกุมแล้ว การสอบสวนหลังการจับกุม จึงเป็นการสอบปากคำเพื่อประกอบข้อเท็จจริงเท่านั้น การกำหนดมาตรการให้มีการนำผู้ต้องหามาสู่อำนาจศาล จึงทำให้เกิดผลดีต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหา ทำให้ศาลหรือองค์กรตุลาการมีบทบาทในการคุ้มครองผู้ต้องหาในชั้นก่อนการพิจารณาได้อย่างแท้จริง

¹⁹ เจ็มซัย ชุตินวงศ์. (2526). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ 2. หน้า 6.

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีของ “เหตุอันควรสงสัย” หรือ “เหตุผลอันควรเชื่อ” (Probable Cause) นั้น²⁰ เนื่องจากการศึกษาเรื่องกระบวนการจับและการค้นของสหรัฐอเมริกาจะต้องทำการศึกษาจากหลักการตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 (The Fourth Amendment) ที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเอาไว้ว่า “สิทธิของประชาชนที่จะได้รับความคุ้มครองป้องกันในชีวิต ร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สินให้ปลอดภัยจากการจับกุม ตรวจค้น และยึด โดยปราศจากเหตุผลอันควรเชื่อได้นั้น ผู้ใดจะละเมิดมิได้ หมายอาญาและออกมิได้ เว้นแต่จะออกโดยอาศัยเหตุผลอันควรเชื่อได้ (probable cause) ...” อย่างไรก็ตาม แม้ว่าใน The Fourth Amendment จะมีได้กล่าวถึง การจับเอาไว้ หากแต่การจับเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจในการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล ดังนั้น ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาจึงตีความว่าเป็น “การยึด” อย่างหนึ่ง คือ เป็นการยึดตัวบุคคล ดังบทบัญญัติที่ปรากฏใน The Fourth Amendment ในส่วนท้ายที่ว่า “against unreasonable searches and seizures” จึงให้ความหมายของการยึดรวมถึงการจับด้วย²¹

นอกจากนี้ The Fourth Amendment ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจค้น ยึด จับ ที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องประกอบไปด้วย 2 ประการ ได้แก่

1. ห้ามจับ ยึด ค้น โดยไม่มีเหตุผล (Unreasonable) และ
2. จะต้องออกหมายค้นหรือหมายจับโดยต้องมีเหตุอันควรเชื่อได้ (Probable Cause)

ดังนั้น การค้นและการจับไม่ว่าจะกระทำลงโดยมีหมายหรือไม่ หากกระทำโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตาม กรณีใดถือว่ามีเหตุผลอันสมควรหรือไม่ (Probable Cause) รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่ 4 มิได้ให้ความหมายไว้ แต่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้เคยวางหลักไว้ในคดี Carroll v. United States โดยมีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า กรณีที่จะถือว่ามี “เหตุอันควรเชื่อได้” นั้น มีความหมายมากกว่าการเพียงแต่มีความสงสัย และสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกกรณีที่มีข้อเท็จจริงและสภาพแวดล้อมพร้อมด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผลเพียงพอที่เจ้าหน้าที่จะทำการจับบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งตนมีเหตุอันควรเชื่อโดยชอบด้วยเหตุผลว่าเขาได้กระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งหรือกำลังกระทำความผิดอยู่²² และในคดี Brinegar v. United States ศาลก็ได้ยืนยันว่ามาตรฐานของเหตุอันควรเชื่อได้นั้น เบากว่าการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ และเป็นการพิจารณาเรื่องของข้อเท็จจริงและที่ปฏิบัติอยู่

²⁰ จุตติ ธรรมมโนวานิช. (2537). หลักกฎหมายและแนวปฏิบัติว่าด้วยการจับและแจ้งข้อกล่าวหา, การควบคุมและฝากขัง, การค้น, และการปล่อยชั่วคราว. หน้า 48.

²¹ ไพศาล วัตรธรรม. เล่มเดิม. หน้า 34.

²² อุทัย อาทิวา. (2544). การจับการค้นในประเทศสหรัฐอเมริกา. หน้า 3.

ในชีวิตประจำวันของบุคคลโดยทั่วไปซึ่งมีเหตุผลและรอบคอบ ไม่ใช่เป็นเรื่องโดยเฉพาะของผู้ชำนาญทางด้านกฎหมาย จึงเป็นเรื่องของความสุจริตใจในการวิเคราะห์ว่ามีเหตุอันควรเชื่อได้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวต้องตั้งอยู่ในระดับที่สูงกว่าการสงสัย แต่ไม่ต้องถึงกับแน่ใจว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลฎีกาได้ตัดสินคดีไว้มากมายว่าข้อเท็จจริงอย่างใดถือเป็นเหตุอันควรเชื่อได้ในการจับหรือค้น ซึ่งส่วนมากศาลมักจะตีความไปในทางคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน²³

3.2.3 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

การดำเนินคดีอาญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย Civil Law คือเป็นการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา มีการแยกการดำเนินคดีออกเป็นขั้นตอนสำคัญๆ โดยเป็นการแยกหน้าที่ในการ “สอบสวนฟ้องร้อง” ออกจากหน้าที่ใน “การพิจารณาพิพากษา” อันเป็นขั้นตอนหลังการฟ้องคดีอาญาโดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่แยกต่างหากจากกัน ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน (StPO) จึงแยกจากการดำเนินคดีออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ²⁴

1) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นต้น (Vorverfahren)

เป็นกระบวนการในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา หน้าที่ในขั้นนี้เป็นหน้าที่ขององค์กรอัยการ การดำเนินคดีในขั้นนี้ แม้ว่าการจะชี้ขาดได้จะต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย การชี้ขาดในขั้นนี้จึงเป็นการชี้ขาดคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หากข้อเท็จจริงที่ได้มาพอฟังได้ว่าผู้กล่าวหาได้กระทำความผิดจริงก็จะดำเนินการฟ้องศาลเพื่อทำการชี้ขาดคดีอาญาโดยศาล

2) กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นกลาง (Zwischenverfahren)

เมื่อพนักงานอัยการสอบสวนเสร็จและสั่งให้มีการดำเนินคดีแล้ว ก่อนที่จะถึงขั้นตอนสุดท้ายเพื่อพิจารณาพิพากษา จะต้องมีการดำเนินกระบวนการในขั้นกลางเสียก่อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการใช้ดุลยพินิจในการสั่งให้ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ โดยศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องนี้ ซึ่งศาลอาจสั่งให้คดีมีมูลหรือไม่มีมูลก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานที่นำมาแสดง

²³ ไพศาล วัตตธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 35.

²⁴ คณิต ฦ นกร. (2540). “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง”

3) กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลัก (Hauptverfahren)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นนี้เป็นกระบวนการชี้ขาดคดีโดยศาล การทีในแต่ละขั้นตอนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนีกำหนดองค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยภาระหลักขององค์กรทั้งหลายก็คือ การช่วยกันตรวจสอบค้นหาความจริง เพื่อบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา คือ การชี้ขาดเรื่องที่กล่าวหา หน้าที่ในการค้นหาความจริงขององค์กรต่างๆ เหล่านี้จะต้องทำการค้นหาความจริงในเนื้อหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ว่าข้อความจริงที่ได้มานั้นจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาก็ตาม

ส่วนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง (Vorverfahren) นั้น เนื่องจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศเยอรมันเป็นกระบวนการเดี่ยว ผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาในชั้นนี้ คือ พนักงานอัยการ แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 163 วรรคแรก ของประเทศเยอรมนี เจ้าพนักงานตำรวจจะมีหน้าที่ต้องติดตามการกระทำ ความผิดอาญาและต้องกระทำการทุกอย่างโดยไม่ชักช้า เพื่อป้องกันมิให้คดีมีคืบไปก็ตาม แต่เจ้าพนักงานตำรวจก็มีฐานะเป็นเพียงมือของอัยการเท่านั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าการที่เจ้าพนักงานตำรวจกระทำไปนั้นจะเป็นการต้องกระทำไปก่อนตามกฎหมาย หรือทำตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ในกรณีที่กระทำไปก่อนเจ้าพนักงานตำรวจต้องส่งเรื่องราวให้พนักงานอัยการโดยไม่ชักช้า (มาตรา 163 วรรคสอง) กล่าวโดยสรุปก็คือ ในประเทศเยอรมัน การเริ่มคดีก็ดี การดำเนินคดีต่อไปก็ดี และการวินิจฉัยคดีก็ดี พนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจเองทั้งสิ้น²⁵ เจ้าพนักงานตำรวจในประเทศเยอรมันไม่เป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับอัยการ แต่ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทยของมลรัฐ เจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่กฎหมายกำหนดให้เป็น “เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการ” (Hilfsbeamte der Staatsanwaltschaft) เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวจึงมีผู้บังคับบัญชา 2 ฝ่าย คือ ผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจโดยตรงของตนฝ่ายหนึ่ง และพนักงานอัยการอีกฝ่ายหนึ่ง (ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการต้องฟังคำสั่งของอัยการเป็นอันดับแรก)

สำหรับมาตรการบังคับผู้ต้องหา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติวิธีการต่างๆ ที่เป็นมาตรการบังคับต่อตัวผู้ต้องหาไว้ ซึ่งมาตรการบางอย่างอาจเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา อย่างเช่น การออกหมายจับ รวมถึงมาตรการบางอย่างที่อาจเป็นการกระทำที่กระทบต่อร่างกายของผู้ต้องหา เช่น การตรวจเลือด ดังนั้น มาตรการเชิงบังคับดังกล่าวเหล่านี้ จึงเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งได้รับการรับรอง

²⁵ อรุณี กระจ่างแสง. (2533, กันยายน). วารสารนิติศาสตร์, 20, 3. หน้า 62.

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน ได้วางมาตรการเชิงบังคับที่อาจเป็นการกระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้ 3 ประการ²⁶ ดังต่อไปนี้

1) การจับชั่วคราว

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา (StPO) ไม่มีการบัญญัติเรื่องอำนาจควบคุมตัวโดยตำรวจไว้ มีแต่เรื่องอำนาจในการจับชั่วคราวและการจับบุคคลที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดไว้เพื่อถามชื่อและที่อยู่ และเหตุที่จะทำการจับชั่วคราวนั้น มีบัญญัติไว้ตามมาตรา 127 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจะทำการจับชั่วคราวได้ในกรณีความผิดซึ่งหน้า และประชาชนมีสิทธิจับบุคคลที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีไว้ชั่วคราว (มาตรา 127 วรรค 1) หากเป็นกรณีการจับโดยพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจ ในกรณีความผิดซึ่งก่อนหน้านั้น พนักงานอัยการและเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจตามจำเป็นเพื่อทราบชื่อที่อยู่ของผู้ต้องสงสัยได้ และมีอำนาจจับผู้นั้นไว้ได้ด้วยตามมาตรา 163-b วรรค 1

นอกจากนี้ พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจ ยังมีอำนาจจับบุคคลบางคนไว้ได้ หากเขาสามารถให้ความกระจ่างแก่ความผิดที่เกิดขึ้นได้ (มาตรา 163-b วรรค 2) และในกรณีดังกล่าวบุคคลที่ถูกจับไว้ชั่วคราวนั้นหากยังไม่ได้รับการปล่อยตัวจะต้องถูกนำไปยังผู้พิพากษาโดยเร็ว และอย่างช้าที่สุดก็ในวันรุ่งขึ้นตาม (มาตรา 128 วรรค 1) และในกรณีการจับโดยพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจ ตามมาตรา 163-b กำหนดระยะเวลาในการจับว่าจะจับได้เฉพาะเพื่อให้ทราบชื่อและที่อยู่ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมง ตามมาตรา 163-c วรรค 3 หลังจากนั้นจะต้องนำส่งผู้พิพากษา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาให้สามารถจับไว้ได้นานกว่านั้น โดยผู้ถูกจับไว้ชั่วคราวมีสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ มีสิทธิได้รับทราบข้อกล่าวหาจากเจ้าพนักงานตำรวจ โดยเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ถูกจับ รวมทั้งแจ้งถึงสิทธิของผู้ถูกจับก่อนจะทำการสอบปากคำ และนำส่งผู้พิพากษาสอบสวน ตามมาตรา 128 หากผู้พิพากษาสั่งขังจะต้องแจ้งถึงสิทธิของเขาว่า เขามีสิทธิที่จะติดต่อไปยังผู้ใกล้ชิดถึงการถูกจับไว้ได้ และในกรณีการจับโดยพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานตำรวจ ตามมาตรา 163-b และ 163-c จะต้องแจ้งให้เขาทราบถึงสิทธิที่จะแจ้งการถูกจับไปยังผู้ใกล้ชิด โดยทันที เว้นแต่การแจ้งนั้นจะทำให้การสอบสวนเสียหาย รวมถึงจะต้องรับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีทนายก่อนที่จะสอบปากคำผู้ถูกจับด้วย

²⁶ ไพศาล วัตตธรรม. (2548). เล่มเดิม. หน้า 44-45.

2) การออกหมายนำ

ในการที่จะได้ตัวผู้ต้องหาทำการสอบสวน มาตรา 163-a วรรค 3 ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ที่จะออกหมายนำผู้ต้องหาที่ปฏิเสธไม่มาตามหมายเรียก ทั้งนี้ โดยการใช้กำลังบังคับให้มา เหตุที่จะออกหมายนำได้นั้น มีเหตุกำหนดไว้ 2 ประการคือ

1. เมื่อผู้ต้องหาไม่มาปรากฏตัว โดยไม่มีเหตุอันสมควร
2. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับได้ตามมาตรา 134a (แต่ยังไม่ออกหมายจับ)

การบังคับตามกฎหมายนี้ พนักงานอัยการเป็นผู้บังคับตามหมาย โดยมีตำรวจจะเป็นผู้ช่วย

3) การออกหมายจับ

การออกหมายจับ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ตัวมาขังไว้ชั่วคราว ซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างยิ่ง เพราะผู้ต้องหาถูกจำกัดเสรีภาพก่อนมีคำพิพากษาอันเป็นการขัดต่อหลักที่สันนิษฐานว่า “เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา” และหมายจับนั้นออกโดยผู้พิพากษาสอบสวน ตามมาตรา 114 วรรค 1 และหมายจับต้องมีละเอียดตามมาตรา 114 วรรค 2 ดังนี้

1. ผู้ถูกกล่าวหา
2. ข้อหาที่กระทำความผิด เวลา สถานที่ และหลักฐานอื่นๆเกี่ยวกับการกระทำความผิด
3. มีมูลเหตุที่จะคุมขัง
4. มีเหตุที่จะคุมขังเพื่อความปลอดภัยของสังคม

สำหรับหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับ ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 112 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) มีองค์ประกอบ 3 ประการ²⁷ กล่าวคือ

(1) ความสงสัยอย่างชัดแจ้งว่ามีการกระทำความผิด (die dringende Tatverdacht) ซึ่งหมายถึง ตามทางการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินการมานั้น มีความเป็นไปได้อย่างมาก ที่ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรืออาจกล่าวได้ว่า มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามมาตรา 112 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO)

(2) เหตุแห่งการออกหมายจับ (Haftgrund) ตามมาตรา 112 วรรคหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) แบ่งออกเป็น 4 กรณี

1. หลบหนี หรือน่าจะหลบหนี (Flucht oder Fluchtgefahr) กล่าวคือ เหตุแห่งการออกหมายจับในกรณีที่หลบหนีนั้นเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วซึ่งสามารถยืนยันได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี หรือหลบซ่อนตัวอยู่ หรือมีความเสี่ยงที่ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีกระบวนกรดำเนินการ

²⁷ ไพศาล วัตธรรม. (2548). แหล่งเดิม. หน้า 47.

พิจารณาคดีอาญา จึงส่งผลต่อเหตุแห่งการออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาที่ต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในอำนาจรัฐ โดยเหตุที่หลบหนี หรือน่าจะหลบหนี ตามมาตรา 112 วรรค 2 ข้อ 1 และข้อ 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) นั้น จะต้องไม่ใช่เพียงแค่ข้อสันนิษฐาน แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นถึงอันตรายดังกล่าว คือ การหลบหนี โดยหลักการวินิจฉัยในกรณีนี้ใช้มาตรฐานของวิญญูชนว่าจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีหรือน่าจะหลบหนีหรือไม่ ผู้พิพากษาจะต้องใช้ดุลยพินิจซึ่งน้ำหนักข้อเท็จจริงทั้งหมด ไม่แต่เพียงความร้ายแรงของข้อกล่าวหาต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาและระดับความรุนแรงของโทษที่คาดว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีบุคคลิกส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาเหตุดังกล่าวด้วย ดังนั้น เพียงแค่อัตราโทษที่สูงที่คาดว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับจึงไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นเหตุที่หลบหนีหรือน่าจะหลบหนี และการคาดการณ์ที่ว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบเลี่ยงกระบวนการพิจารณาคดีอาญาจะต้องมีความเป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นไปได้

2. เหตุแห่งการออกหมายจับ กรณีอันตรายที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (Verdunkelungsgefahr) ตามมาตรา 112 วรรคสอง ข้อ 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) โดยถือว่า เหตุแห่งการออกหมายจับในกรณีนี้เกิดขึ้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหามีเจตนาจะ

- ทำลาย เปลี่ยนแปลง เอาไปเสีย ซ่อนเร้น หรือปลอมแปลงพยานหลักฐาน หรือ
- ใช้อิทธิพลด้วยวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำผิด พยาน หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือ
- ให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น และจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายที่จะทำให้อันหาความจริงยากยิ่งขึ้น

3. เหตุแห่งการออกหมายจับ กรณี ความสงสัยอย่างชัดเจนว่ามีการกระทำความผิด ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 112 วรรค 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) เหตุที่จะจับได้ในประเทศเยอรมันต้องเป็นเหตุความร้ายแรงของความผิด โดยกฎหมายประเทศเยอรมันมิได้บัญญัติโดยระบุอัตราโทษ แต่กฎหมายเยอรมันระบุฐานความผิดลงไปเลย เช่นความผิดเกี่ยวกับชีวิต ศาลสามารถที่จะออกหมายจับ ในกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่แม้ว่าจะไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 112 วรรคสอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้หนี หรือน่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน แต่มีความสงสัยอย่างชัดเจนว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามฐานความผิด (eine katalogtat) ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 112 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันในความผิดบางฐานความผิด เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การที่สามารถจับผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยอาศัยเหตุแต่เพียงว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ โดยไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับได้ และการ

บังคับโทษก็ไม่ได้เสียไป ทำให้บทบัญญัติดังกล่าวมีปัญหาในแง่ของนิรนัย โดยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันจึงได้พิจารณาตีความบทบัญญัติดังกล่าวว่า การจะจับตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อนำตัว มาสืบสวนสอบสวน ตามมาตรา 112 วรรคสาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) จะทำได้ไม่เฉพาะเพียงแต่มีความสงสัยอย่างชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด ตามฐานความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 112 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมัน (StPO) เท่านั้น แต่จะต้องมีเหตุที่จะออกหมายจับด้วย โดยเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 112 วรรคสามนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันวางมาตรฐานในการพิสูจน์ถึงเหตุที่จะออกหมายจับไว้ ต่ำกว่ากรณีของเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 112 วรรคสอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาเยอรมัน (StPO) ดังนั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนถึงความเสียหายที่ผู้ถูกกล่าวหา จะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เพียงแต่มีข้อเท็จจริงเพียงพอว่ามีความเป็นไปได้ที่ ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะเป็นเหตุ ในการออกหมายจับของศาลในความสงสัยอย่างชัดเจนว่ามีการกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ นั่นเอง

4. เหตุแห่งการออกหมายจับ กรณี อันตรายที่จะไปกระทำความผิดซ้ำ มาตรา 112a ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) เป็นเหตุแห่งการออกหมายจับเหตุสุดท้าย คือ มีเหตุเกรงว่า ผู้ต้องหาจะไปก่อความผิดขึ้นใหม่ ซึ่งเหตุแห่งการออกหมายจับตามมาตรานี้ ถูกจำกัดให้ใช้ได้บางกรณีเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า ใช้ได้สำหรับกับความผิดบางประเภท เช่น ความผิด ฐานข่มขืน หากไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดอาจจะไปกระทำความผิดซ้ำอีกนั่นเอง

(3) การออกหมายจับประการที่ 3 (ประการสุดท้าย) คือ หลักความได้สัดส่วน มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPO) การออกหมายจับเพื่อที่จะเอาตัว ผู้ถูกกล่าวหามาสอบสวนนั้น จะต้องได้สัดส่วนกับความสำคัญของข้อเท็จจริงและโทษ รวมถึงวิธีการ เพื่อความปลอดภัย โดยหลักความได้สัดส่วนไม่ใช่เป็นหลักที่ระบุไว้ในมาตรา 112 ในทางตรงข้าม การออกหมายจับเพื่อเอาตัวผู้ถูกกล่าวหามาสอบสวนที่ขัดต่อหลักความได้สัดส่วนอาจเป็นเหตุผล ที่จะไม่ออกหมายจับก็ได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าว ความไม่ได้สัดส่วนดังกล่าวจะต้องเป็นสิ่งที่อยู่จริง มิใช่แต่เพียงยังคงเป็นที่สงสัยอยู่ ทั้งนี้ ตามมาตรา 113 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เยอรมัน (StPO) บัญญัติว่า หากเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับแบบ day-fine ไม่เกิน 180 วัน ไม่อาจออกหมายจับได้โดยเหตุที่จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน แต่อาจออก หมายจับได้หากเกรงว่าจะหลบหนีนั่นเอง หลักความได้สัดส่วนกับการออกหมายจับจึงต้อง ดูข้อเท็จจริงและโทษมาพิจารณาด้วย

ภายหลังจากได้มีการจับบุคคลแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันยังได้บัญญัติ ให้การนำผู้ถูกจับกุมไปพบเจ้าหน้าที่ศาลโดยไม่ชักช้าตามมาตรา 115 เมื่อได้มีการจับกุมบุคคลแล้ว

สิ่งแรกที่เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติคือการนำผู้ถูกจับกุมไปพบกับศาลฝ่ายบริหาร (Competent Judge) เพื่อพิจารณาว่าข้อกล่าวหาที่ถูกกล่าวหาว่ามีมูลหรือไม่ ในระหว่างการพิจารณา เขาจะได้รับแจ้งถึงสิทธิต่างๆ ของเขาโดยในระหว่างนี้ เขาไม่จำเป็นต้องตอบคำถามอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะพิสูจน์ความผิดได้ หากไม่สามารถนำผู้ถูกกล่าวหาไปพบศาลฝ่ายบริหาร ภายหลังจากจับกุม ก็จะต้องนำไปพบศาลแมจิสเตรท (Magistrate) โดยไม่ชักช้า ซึ่งศาลแมจิสเตรท จะตรวจสอบข้อกล่าวหา หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเขาไม่ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา ก็ต้องรีบปล่อยตัวทันที การที่กฎหมายเยอรมันกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบว่าสมควรจะควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ ทำให้ไม่เกิดปัญหาเรื่องการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพภายหลังจากจับกุม เช่นเดียวกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบในเหตุการณ์จับ และตรวจสอบภายหลังการจับ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบุคคล

ดังนั้น จะเห็นว่าการพิจารณาเหตุแห่งการออกหมายจับของประเทศเยอรมัน พิจารณาเหตุใหญ่ๆ อยู่ 3 เหตุ คือ

1. เหตุเกรงว่าผู้ต้องหา หลบหนี หรือจะหลบหนี
2. เหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง กล่าวคือ มีเจตนาจะทำลายเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐาน ใช้อิทธิพล หรือวิธีการอันมิชอบต่อพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น รวมถึงกรณีที่เกรงว่าจะทำให้การค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้นด้วย
3. เหตุแห่งความร้ายแรงของความผิด โดยจะระบุบางฐานความผิดที่มีสภาพความผิดร้ายแรงจริงๆ ได้ระบุดำเนินโทษ เช่น ประเทศไทยในเหตุออกหมายจับ

3.2.4 ประเทศญี่ปุ่น²⁸

กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 นั้น ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายแองโกลอเมริกัน โดยอาศัยหลัก Rule of Law และเป็นกฎหมายที่วางหลักการพื้นฐานให้อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน นอกจากนั้น กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่นฉบับปัจจุบันนี้ยังได้วางหลักการรองรับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามหลักการพื้นฐานสิทธิมนุษยชนไว้หลายประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการการบังคับอันเป็นการควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดี ได้บัญญัติไว้ใน หมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิหน้าที่ของพลเมือง (Rights and Duties of The People) ดังนี้

²⁸ พันตำรวจตรีหญิง รัตนา ธรรมรัตน์. (2544). อำนาจรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น. หน้า 131-132.

“มาตรา 31 บุคคลจะไม่สูญเสียชีวิตหรือเสรีภาพ หรือถูกลงโทษทางอาญาใดๆ เว้นแต่จะเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” (No person shall be deprived of life or liberty , nor shall any other criminal penalty be imposed , excepted according to procedure established by law.)

“มาตรา 33 บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับ ซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจเท่านั้น และหมายจับจะต้องระบุความผิดซึ่งบุคคลนั้นถูกกล่าวหา เว้นแต่บุคคลนั้นจะถูกจับในขณะที่กระทำความผิด” (No person shall be apprehended except upon warrant issued by a competent judicial officer which specifies the offense with which the person is charged, unless he is apprehended , the offense being committed.)

“มาตรา 34 บุคคลจะไม่ถูกจับหรือถูกคุมขัง โดยปราศจากการแจ้งข้อหาให้เขาทราบหรือโดยปราศจากสิทธิในการพบทนายความในทันที หรือถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันควร และเหตุแห่งการถูกคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลในทันทีโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกคุมขัง และทนายความของเขา” (No person shall be arrested or detained without being at once informed of the charges against him or without the immediate privilege of counsel ; nor shall he be detained without adequate cause ; and upon demand of any person such cause must be immediately shown in open court in his presence and the presence of his counsel.)

บทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่สำคัญที่ทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันของญี่ปุ่น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948) ได้มีการบัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐว่าจะต้องเป็นไปตามหลักการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น การคุมขังบุคคลใดจะกระทำได้อต้องมีหมายศาล และจะกระทำการคุมขังได้ต้องมีเหตุอันควรเท่านั้น เหตุที่รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ค.ศ. 1947 (The Constitution of Japan 1947) ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจเท่านั้น...” ที่เป็นเช่นนี้ เพราะถือว่าศาลเป็นองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เป็นอย่างดี²⁹

บุคคลที่กฎหมายญี่ปุ่นให้ใช้มาตรการจับเพื่อการสอบสวนได้ ได้แก่ บุคคลที่พนักงานสอบสวนอาจจับได้โดยไม่มีหมายจับ คือ กรณีกระทำความผิดซึ่งหน้า บุคคลที่ถูกจับโดยไม่มีหมายจับ และบุคคลที่ศาลอาจจับได้โดยได้รับคำร้องขอจากพนักงานอัยการหรือตำรวจ

บุคคลที่มีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับ เจ้าหน้าที่ที่อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้นั้น โดยหลักได้แก่พนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ระดับหัวหน้าสถานีหรือ

²⁹ พันตำรวจตรีหญิง รัตนา ธรรมรัตน์. (2544). แหล่งเดิม. หน้า 179-181.

ระดับสารวัตร) ยกเว้นกรณีการจับกรณีฉุกเฉิน (Emergency Arrest) ที่ให้เจ้าพนักงานธุรการอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้น้อยยื่นคำร้องขอต่อศาลได้

การขออนุญาตหมายจับผู้ต้องหาต่อศาลนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

(1) กรณีปกติ เป็นการร้องขอให้ศาลออกหมายจับก่อนที่จะมีการจับตัวผู้ต้องหา และขณะจับผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ต้องมีหมายจับแสดงให้ผู้ต้องหาด้วย ความผิดที่อาจออกหมายจับในกรณีนี้ได้แก่ ความผิดที่มีโทษปรับไม่เกินกว่าห้าร้อยเยน หรือโทษกักขัง หรือโทษปรับเพียงเล็กน้อย

(2) กรณีเร่งด่วน หรือที่เรียกว่า การจัดการตามหมายโดยเร่งด่วน (Emergency Execution) เป็นกรณีที่มีการร้องขออนุญาตหมายจับแล้ว แต่มีเหตุเร่งด่วนที่เจ้าหน้าที่ผู้จับต้องเข้าไปดำเนินการจับ ก่อนที่หมายจะมาถึง จึงทำให้ไม่อาจแสดงหมายให้ผู้ต้องหาได้ในขณะจับ นอกจากต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงการกระทำความผิดแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าได้มีการดำเนินการออกหมายแล้ว ซึ่งเมื่อจับผู้ต้องหาและได้หมายจับมาแล้ว ต้องแสดงหมายจับให้ผู้ต้องหา โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

(3) กรณีฉุกเฉิน (Emergency Arrest) เป็นกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินต้องทำการจับก่อน โดยในขณะจับยังไม่มีคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับ เมื่อจับแล้วจึงจะมีการขออนุญาตหมายจับย้อนหลัง ตามมาในทันทีในระยะเวลาที่ต่อเนื่องกับการจับ การออกหมายจับในกรณีนี้น่าจะถือได้ว่าญี่ปุ่น ใช้วิธีการจับแบบเดียวกับของสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้มีกรณีการจับ โดยมีเหตุฉุกเฉินได้ แต่พนักงานอัยการต้องดำเนินการขออนุญาตหมายจับจากศาลโดยเร็วที่สุดเรียกว่าหมายจับย้อนหลัง (Post-Arrest Warrant) ความผิดที่อาจขออนุญาตหมายจับแบบฉุกเฉินได้ ได้แก่ ความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษใช้แรงงาน หรือมีอัตราโทษจำคุกกว่าสามปีขึ้นไป ซึ่งเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นกรณีฉุกเฉินที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และด้วยเหตุฉุกเฉินจึงทำให้การขออนุญาตหมายจับในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ที่ขอให้ศาลออกหมายจับได้ อาจเป็นเจ้าพนักงานอัยการหรือตำรวจชั้นผู้น้อยก็ได้ ซึ่งแตกต่างจาก 2 กรณีแรกที่ต้องให้พนักงานอัยการและนายตำรวจระดับหัวหน้าสถานี หรือระดับสารวัตรเป็นผู้ขออนุญาตหมายจับต่อศาล

ในการพิจารณาเหตุออกหมายจับของญี่ปุ่น ศาลที่ได้รับการขออนุญาตหมายจับจะพิจารณาออกหมายจับให้เมื่อศาลเชื่อว่ามีเหตุพอสมควร (Adequate Cause) ปรากฏให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดนั้นๆ และผู้ต้องหานั้น ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาพบเจ้าพนักงานตามหมายเรียกโดยปราศจากเหตุผลที่สมควร นอกจากศาลพิจารณาเหตุดังกล่าวแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการออกหมายด้วย หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุพอสมควรแต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการจับ ศาลก็จะไม่ออกหมายจับ

สำหรับเหตุออกหมายจับของญี่ปุ่นนั้นจะไม่พิจารณาถึงเหตุทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง แต่จะพิจารณาเหตุแห่งการหลบหนีเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากเหตุในการจับของ

ประเทศเยอรมัน การจับของประเทศเยอรมันนอกจากจะพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดอาญาที่มีโทษสูงแล้วยังต้องปรากฏด้วยว่ามีมูลเหตุที่จะจับได้ (grounds for arrest) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 112 ดังนี้

1. นำเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือหลบซ่อน หรือพิจารณาจากสถานการณ์แต่ละคดีแล้วนำเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลีกเลี่ยงการไปศาล

2. ผู้ต้องหาไม่เจตนาจะทำลาย เปลี่ยนแปลง เคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน หรือกระทำการอันใดซึ่งไม่สมควรต่อจำเลยคนอื่น ๆ หรือต่อพยาน เช่น ใช้อิทธิพล หรือวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำความผิด พยาน หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือเป็นเหตุให้บุคคลอื่นกระทำการเช่นนั้น

3. ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาขั้นร้ายแรง เหตุความร้ายแรงของความผิดนี้กฎหมายของประเทศเยอรมันมิได้บัญญัติโดยระบอบอัตราโทษเช่นที่ประเทศไทยบัญญัติไว้ แต่ประเทศเยอรมันได้ระบุเป็นฐานความผิด ซึ่งโดยสภาพความผิดเป็นความผิดที่ร้ายแรงจริงๆ เช่น ฐานฆ่าผู้อื่น จึงจะพิจารณาเป็นเหตุให้จับได้ หากเป็นความผิดอาญาที่เกี่ยวกับศีลธรรม และมีหลักฐานนำเชื่อว่าก่อนศาลมีคำพิพากษาผู้ถูกกล่าวหาอาจกระทำความผิดนั้นขึ้นอีกก็เป็นเหตุจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้ จึงให้จับได้

ส่วนความผิดฐานที่ไม่ร้ายแรงถึงขนาดการจับ จะไปพิจารณาเหตุเกรงว่าจะหลบหนี และเหตุเกรงว่าจะทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง ซึ่งก็เพียงพอที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในรัฐได้

หมายจับของศาลในประเทศญี่ปุ่นไม่ถือว่าเป็นคำสั่งให้จับ แต่อัยการ เจ้าพนักงานธุรการอัยการ หรือตำรวจสามารถใช้ดุลยพินิจว่าจะจับหรือไม่จับตามหมายก็ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการสอบสวนของญี่ปุ่นนั้นจะใช้ความสมัครใจของผู้ต้องหาเป็นหลัก และเมื่อผู้ต้องหามาพบพนักงานอัยการ เจ้าพนักงานธุรการอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความสมัครใจแล้ว ก็ไม่มีการใช้วิธีการจับหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาแต่อย่างใด ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องหาที่ถูกเรียกให้มาพบอาจจะไม่มาก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 118 ในทางปฏิบัติของประเทศญี่ปุ่นจึงมักปรากฏว่าผู้ต้องหาถูกจับน้อยมาก แต่จะให้ความร่วมมือในการมาพบกับเจ้าหน้าที่ เพราะทราบว่าเมื่อมาพบแล้ว ก็จะไม่ถูกจับหรือควบคุมเนื่องจากกฎหมายได้กำหนดไว้

บทที่ 4

ปัญหาการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า “การมีตัวผู้กระทำความผิดไว้ดำเนินคดีอาญาถือเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากรัฐไม่อาจดำเนินคดีไปฝ่ายเดียวโดยที่ไม่มีตัวผู้กระทำความผิด หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีไปโดยที่ยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐ” ด้วยเหตุนี้ การดำเนินการเพื่อเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อย, เพื่อเป็นหลักประกันการมีตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดี, เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปกระทำความผิดซ้ำ, เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาไปทำลายพยานหลักฐานหรือข่มขู่พยาน และเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหา

การอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานจึงเป็นอีกวิถีทางหนึ่งที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย และเป็นหลักประกันในเรื่องการมีตัวผู้ต้องหาขึ้นฟ้องคดีต่อศาล และป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหา หากได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่อย่างไรก็ดี การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาโดยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นเพื่อนำไปประกอบการขออายัดตัวผู้ต้องหาขังเรือนจำและทัณฑสถานนั้น อาจจะขัดต่อหลักการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ โดยเฉพาะในเรื่องการออกหมายจับ เพราะการที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่นต้องถือว่ายังไม่มีเหตุจำเป็นในการออกหมายจับตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การที่ศาลออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนเพื่อยึดตัวผู้ต้องหาดังกล่าว จึงมีข้อประเด็นที่สำคัญว่า ศาลอาศัยเหตุผลทางกฎหมายข้อใดเป็นหลักในการออกหมายจับ ดังนั้น ในบทนี้ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในเรื่องเหตุผลทางกฎหมายในการออกหมายจับเพื่อยึดตัวผู้ต้องหา และปัญหาในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นไว้ ดังนี้

4.1 เหตุผลทางกฎหมายในการออกหมายจับเพื่อยึดตัวผู้ต้องหา

ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหา จากการศึกษาระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังขังเรือนจำ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 2 พ.ศ. 2517 (ข้อ 168) พบว่า ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็น

จะขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำนั้น ระเบียบดังกล่าวกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบส่งสำเนา คำขออายัดตัวไปยังสถานีตำรวจท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ เพื่อดำเนินการและใช้เป็นหลักฐานในการ ติดต่อขอรับตัวผู้ต้องอายัดจากเรือนจำ และเมื่อเรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวน ขออายัดไว้ เรือนจำก็จะแจ้งไปยังสถานีตำรวจท้องที่ให้ทราบล่วงหน้า จากนั้น ให้สถานีตำรวจท้องที่ ส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดไปจากเรือนจำ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดส่งเจ้าหน้าที่ ไปรับตัวผู้ต้องอายัดจากสถานีตำรวจท้องที่ เพื่อดำเนินการต่อไป

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2546 หลังจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือหรือข้อกฎหมาย ไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) ได้พิจารณา ปัญหาข้อหาหรือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้ว มีความเห็นว่า “กรณีตามมาตรา 136 แห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่า พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุมหรือจัดการให้จับ หรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 วรรคหนึ่ง ดังนั้น เจ้าพนักงานจะต้อง ขอหมายจับจากศาลเสียก่อน”¹

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัว ผู้ต้องหาเสียใหม่ โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น รีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออายัดตัว ผู้ต้องหา พร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว ในกรณีที่ศาลไม่ออก หมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขอ อายัดตัวผู้ต้องหาได้ หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่คุมขัง และพนักงานสอบสวน ยังมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี ให้พนักงานสอบสวน ออกหมายเรียกผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ตี ได้หนีไปก็ตี จึงร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับต่อไป...

อย่างไรก็ตาม การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับ ผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัว ผู้ต้องหาได้...” นั้น แสดงให้เห็นว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติเองก็คำนึงถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับเช่นกัน ประเด็นนี้จึงน่าจะเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องพิจารณาคำร้อง

¹ จาก ภาคผนวก ก. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง หนังสือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับ การ จับกุมตามมาตรา 78 มาตรา 117 มาตรา 134 มาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 115.

ขอออกหมายจับของพนักงานสอบสวนโดยยึดหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดปัญหาและสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมหรือคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เองก็ควรต้องทบทวนในหลักการปฏิบัติเสียใหม่ ว่า “การอายัดตัวผู้ต้องหา” ที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้นถือว่าเป็น “การจับ” หรือไม่ เพราะหากการอายัดตัวผู้ต้องหาไม่ถือว่าเป็นการจับแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่พนักงานสอบสวนต้องร้องขอให้ศาลออกหมายจับเพื่อนำมาประกอบการอายัดตัวผู้ต้องหาแต่อย่างใด

ในการออกหมายจับ การมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลน่าจะได้กระทำความผิดอาญา อาจถือเป็นเงื่อนไขประการแรกที่ศาลจะใช้ในการพิจารณาว่า จะออกหมายจับบุคคลใดได้ หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายบุคคลผู้ต้องสงสัยก็ย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า “เป็นผู้บริสุทธิ์” จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลว่ามีความผิด ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 39 วรรคสอง ที่ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59/1 ที่ว่า “ก่อนที่จะมีการออกหมายจับจะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่า มีเหตุที่จะออกหมาย” ซึ่งคำว่า “พยานหลักฐานตามสมควร” ในมาตรา 59/1 นั้น น่าจะหมายถึง มีพยานหลักฐานเพียงพอที่ให้น่าเชื่อถือว่ามีเหตุที่จะออกหมายมากกว่าไม่มีเหตุที่จะออกหมายนั่นเอง

นอกจากนี้ ในการออกหมายจับเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับ และหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ. 2545 (ข้อ 14) และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 (ข้อ 10) แล้ว จะเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 กำหนดไว้ว่า “เหตุที่จะออกหมายจับได้ มีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้น ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

สำหรับการร้องขอออกหมายจับนั้น ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ. 2545 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดไว้

เป็นแนวทางเดียวกันว่า ในการร้องขอให้ออกหมายจับ ผู้ร้องขอต้องเสนอพยานหลักฐานตามสมควรว่า ผู้จะถูกจับน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น และในกรณีที่ผู้จะถูกจับ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียก หรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าผู้นั้นจะหลบหนี

จากหลักเกณฑ์การออกหมายจับดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า เหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) และ (2) นั้น มีองค์ประกอบที่เหมือนกันประการหนึ่งคือ ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลนั้น น่าจะได้กระทำความผิดอาญาตามที่ถูกกล่าวหา แต่มีข้อแตกต่างกันในเรื่องของเหตุผลที่ศาลจะพิจารณาออกหมายจับ กล่าวคือ เหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) พิจารณาจากอัตราโทษจำคุกของความผิดที่มีการร้องขอให้ศาลออกหมายจับเป็นเกณฑ์ หากความผิดนั้นมีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี แม้ผู้กระทำ จะไม่มีพฤติการณ์หลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ศาลออกหมายจับได้ แต่ถ้าอัตราโทษจำคุกกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่านั้น ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ของ มาตรา 66 (1) จึงต้องพิจารณาว่า เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 66 (2) หรือไม่

ส่วนกรณีตามมาตรา 66 (2) เหตุแห่งการออกหมายจับไม่ได้กำหนดให้พิจารณาอัตราโทษ เป็นเกณฑ์อย่างเช่นมาตรา 66 (1) แต่จะพิจารณาจากพฤติการณ์ของบุคคลที่ศาลจะออกหมายจับ เป็นหลักว่ามีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ แม้อัตราโทษอย่างสูงของความผิดที่กระทำลงจะกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่า หากมีพฤติการณ์ ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 66 (2) แล้ว ศาลก็ออกหมายจับได้

ด้วยเหตุนี้ ในเรื่องการออกหมายจับเพื่ออายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นจึงมีประเด็น ที่ควรพิจารณาว่า การที่ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ศาลอาศัยเหตุออกหมายจับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 66 (1) หรือ 66 (2) หรืออาศัยอำนาจตามบทบัญญัติข้อใด เพราะ ตามหลักสากล การพิจารณาออกหมายจับ นอกจากมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะเป็น ผู้กระทำความผิดแล้ว ยังจะต้องมีพฤติการณ์ของบุคคลที่จะเป็นเหตุให้ศาลออกหมายจับประกอบกัน แม้ว่าคดีดังกล่าวจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสามปี หรือไม่ ก็ตาม ฉะนั้น ในเรื่องการออก หมายจับเพื่ออายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์ถึงเหตุออกหมายจับในกรณี ต่างๆ ว่ามีเหตุใดบ้างที่พนักงานสอบสวนพอจะอ้างเป็นเหตุในการร้องขอให้ศาลออกหมายจับ ผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนหรือหักล้างการออกหมายจับหรือการ นำเอาหมายจับของศาลไปยื่นขออายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดี

4.1.1 กรณีมีเหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญา

การพิจารณาเหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิดอาญา ตามมาตรา 66 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นการพิจารณาที่ระดับโทษ โดยความร้ายแรงของความผิดตามกฎหมายปัจจุบัน คือ ความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี (อัตราโทษดังกล่าวเป็นอัตราโทษขั้นสูง มิใช่อัตราโทษขั้นต่ำ) ด้วยเหตุนี้ หากความผิดอาญานั้นมีอัตราโทษจำคุกสามปีหรือต่ำกว่านั้น ก็ยังไม่เป็นเหตุออกหมายจับผู้กระทำความผิดได้ ตัวอย่างเช่น นายแดงเอาทรัพย์ของนายดำไปโดยทุจริต นายแดงมีความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 (อัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี) จึงไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ได้ แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะไม่สามารถอาศัยเหตุออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ได้ แต่กฎหมายก็เปิดช่องให้โดยดำเนินการออกหมายเรียกเสียก่อน หากไม่มาตามหมายเรียก โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรตาม มาตรา 66 วรรคสองกฎหมายให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี ซึ่งมีผลคือเป็นเหตุให้ออกหมายจับได้เช่นกัน²

กรณีดังกล่าวตามหลักกฎหมายเยอรมันเหตุที่จะออกหมายจับเนื่องจากกระทำความผิดร้ายแรงนั้น กฎหมายเยอรมันได้บัญญัติระบุนฐานความผิดอาญาไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงมิได้บัญญัติโดยพิจารณาจากระดับโทษอย่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ทำให้มีความชัดเจนกว่าแต่อย่างไรก็ตาม การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 112 วรรคสาม บัญญัติให้ความผิดบางฐานเป็นความผิดร้ายแรงโดยสภาพความผิดนั้นต้องเป็นความผิดที่ร้ายแรงจริงๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ศาลสามารถที่จะออกหมายจับได้โดยไม่ต้องมีเหตุแห่งการออกหมายจับ กล่าวคือ ไม่ต้องมีเหตุหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ตามมาตรา 112 วรรค 2 กรณีทำให้บทบัญญัติดังกล่าวมีปัญหา จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้ตีความบทบัญญัติดังกล่าวว่า “การจะจับตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อนำตัวมาสืบสวนสอบสวนตามมาตรา 112 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันนั้น ไม่เพียงแต่มีความสงสัยอย่างชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในฐานความผิดที่ร้ายแรงเท่านั้น แต่จะต้องมีเหตุออกหมายจับด้วย กล่าวคือ ต้องมีเหตุที่หลบหนี หรือจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานด้วย

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) ใช้อัตราโทษของความผิดเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเหตุในการออกหมายจับโดยที่ไม่ต้องมีเหตุแห่งการออกหมายจับ (เหตุหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ฯลฯ) จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่เน้นไปที่ประโยชน์ของรัฐในการที่จะค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด และเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากกว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดี ดังนั้น ในการ

² เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. หน้า 254.

ตีความหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 66 (1) จึงควรตีความไปในทิศทางเดียวกันกับศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ที่ตีความว่า “การจะจับตัวผู้ถูกกล่าวหา เพื่อนำตัวมาสืบสวนสอบสวนตามมาตรา 112 วรรคสาม ไม่เพียงแต่มีความสงสัยอย่างชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในฐานะความผิดที่ร้ายแรงเท่านั้น แต่จะต้องมีเหตุออกหมายจับด้วย เพียงแต่ว่าเหตุออกหมายจับดังกล่าวไม่ต้องมีความชัดเจนเหมือนกรณีของเหตุออกหมายจับในกรณี ความผิดต่างๆ ไป (มาตรา 112 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน)³

ด้วยเหตุนี้ การที่พนักงานสอบสวนจะไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาโดยเฉพาะ ผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น (ซึ่งไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนีจากการคุมขัง) แม้ว่าความผิดที่ผู้ต้องหา ได้กระทำนั้นจะมีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลออกหมายจับได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) ก็ตาม อย่างน้อยพนักงานสอบสวนก็ควรที่จะแจ้งข้อเท็จจริง ให้ศาลได้รับทราบด้วยว่า ผู้ต้องหาดังกล่าวถูกคุมขังในคดีอื่น และสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหนังสือ แจ้งเวียนกำชับให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด⁴ ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประกอบการ ใช้ดุลพินิจของศาลในการออกหมายจับ มิใช่เพียงแต่ร้องขอให้ศาลออกหมายจับโดยอ้างว่า มีหลักฐาน ตามสมควรและน่าจะเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี เพื่อให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียว

ยกตัวอย่างเช่น ในคดีที่พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ได้ยื่นคำร้อง ขอให้ศาลออกหมายจับ นายพิชิต ชื่นบาน นายความของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (อดีตนายกรัฐมนตรี) และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร (อดีตภรรยา) จำเลยในคดีทุจริตซื้อขายที่ดินรัชดาภิเษก นางสาวศุภศรี ศรีสวัสดิ์ เสมียนนายความ และนายธนา ต้นศิริ ผู้ประสานงานคดีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ต้องหาคดีให้สินบนเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 ซึ่งถูกควบคุมตัว อยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง (ในขณะนั้น) ฐานละเมิดอำนาจศาล โดยให้เหตุผลว่า หากครบกำหนดถูกจำคุกแล้ว ผู้ต้องหาทั้งสามคนอาจถูกปล่อยตัวไปโดยไม่ได้แจ้ง ให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลออกหมายจับเพื่ออายัดตัวผู้ต้องหาทั้งสามไว้ ศาลพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หากผู้ร้องต้องการจะทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหา ก็สามารถกระทำได้ภายในเรือนจำ และผู้ร้องไม่ได้แสดงระเบียบการขออายัดตัว จึงให้ผู้ร้องประสาน กับทางเรือนจำเพื่อทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาก่อน หากพบว่ามีปัญหาหรือมีความจำเป็น ก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอออกหมายจับในภายหลัง ศาลจึงยกคำร้อง

³ คณิต ฌ นคร. (2549). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 289.

⁴ จาก ภาคผนวก ข. หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา. หน้า 112.

ประเด็นนี้ การที่ศาลวินิจฉัยว่า “...ผู้ร้องไม่ได้แสดงระเบียบการขออายัดตัวผู้ต้องหา จึงให้ผู้ร้องประสานกับทางเรือนจำเพื่อทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหา หากพบว่ามีปัญหาหรือมีความจำเป็น ก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับในภายหลังได้ ...” นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ในคดีนี้ พนักงานสอบสวนน่าจะไม่ได้อ้างระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาให้ศาลทราบ กรณีจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ถ้าหากพนักงานสอบสวนได้อ้างระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาดังกล่าวให้ศาลทราบ ศาลจะออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนหรือไม่

4.1.2 กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี

สำหรับเหตุในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) นั้น กำหนดว่า “เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะกระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น” กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในการออกหมายจับโดยอาศัยเหตุออกหมายในข้อนี้จะต้องปรากฏหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะจะได้กระทำความผิดอาญาและต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี ประกอบด้วย แต่ในการที่จะพิจารณาว่า “มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี” หรือไม่ อย่างไร นั้น เนื่องจากยังไม่มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตีความในเรื่องดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจน ฉะนั้นคงต้องเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องวินิจฉัยพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาเป็นเรื่องๆ ไป ซึ่งกรณีดังกล่าวตามมาตรา 66 วรรคท้าย กำหนดว่า หากผู้กระทำความผิดไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียก หรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่า “จะหลบหนี” ซึ่งเป็นเหตุที่จะออกหมายจับได้ แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ต้องหามีที่อยู่แน่นอนเป็นหลักแหล่ง พนักงานสอบสวนจะขอให้ศาลออกหมายจับทันทีไม่ได้ ในทางปฏิบัติจะต้องออกหมายเรียกผู้ต้องหาเสียก่อน หากผู้ต้องหาไม่มาพบตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร จึงจะมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับได้ ดังนั้น ก่อนที่จะขอให้ศาลออกหมายจับ พนักงานสอบสวนควรสืบสวนสอบสวนให้ได้ความว่าเสียก่อนว่า บุคคลผู้กระทำความผิดมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ และในการพิจารณาออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) ศาลอาจต้องพิจารณาบุคลิกส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาประกอบการใช้ดุลพินิจด้วย นอกจากนั้น การคาดการณ์ที่ว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี หรือหลีกเลี่ยงกระบวนการพิจารณาคดีอาญา หรือไม่ ก็จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีความเป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นไปได้ ฉะนั้นถ้าฟังเพียงความร้ายแรงของข้อกล่าวหาและระดับความรุนแรงของโทษที่คาดว่าผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับอย่างเดี๋ยวจึงยังไม่เพียงพอที่จะถือว่า “จะหลบหนี”

ตัวอย่าง คดีที่ศาลได้วิเคราะห์เหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) ในเรื่องพฤติการณ์หลบหนี กรณี นายสุนัย มโนมัยอุดม (อดีต อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ซึ่งถูกพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (อดีตนายกรัฐมนตรี) แจ้งความหมิ่นประมาท และไม่ไปรายงานตัวตามหมายเรียกของพนักงานสอบสวน จนกระทั่งพนักงานสอบสวนได้ร้องขอให้ศาลออกหมายจับ แต่ศาลได้พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า นายสุนัยฯ “ไม่ได้หลบหนี” จึงยกคำร้อง ต่อมาพนักงานสอบสวนได้ออกหมายเรียกนายสุนัยฯ อีก เป็นครั้งที่ 2 เมื่อนายสุนัยฯ ไม่เข้าพบตามหมายเรียก พนักงานสอบสวนจึงได้ร้องขอให้ศาลออกหมายจับอีกครั้ง แต่ศาลก็ได้ยกคำร้อง จนกระทั่งมีการยื่นขอให้ศาลออกหมายจับเป็นครั้งที่ 3 ศาลจึงต้องออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน แต่นายสุนัยฯ ก็ได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนการออกหมายจับ โดยระบุว่า การออกหมายจับไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) แต่ศาลยกคำร้อง นายสุนัยฯ จึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้เพิกถอนหมายจับดังกล่าว จนกระทั่งศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 ซึ่งมีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับดังกล่าว โดยสรุปว่า “การออกหมายจับมิชอบด้วยข้อกฎหมาย และผู้ต้องหา “ไม่ได้หลบหนี”

และในคดีที่พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับ นายพิชิต ชื่นบาน ทนายความของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (อดีตนายกรัฐมนตรี) และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร (อดีตภรรยา) จำเลยในคดีทุจริตซื้อขายที่ดินรัชดาภิเษก นางสาวสุภศรี ศรีสวัสดิ์ เสมียนทนายความ และนายธนา ต้นศิริ ผู้ประสานงานคดีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ต้องหาคดีให้สินบนเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 ซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง (ในขณะนั้น) ฐานละเมิดอำนาจศาล จากกรณีนำถุงกระดาษที่บรรจุเงินสด 2 ล้านบาท มอบให้ ม.ล. รุติพงษ์ ชมพูนุท นิตกร 5 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลได้ออกนั่งบัลลังก์อ่านคำสั่งคำร้อง หมายเลขคดีดำที่ 1366/2551 โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จากการไต่สวนพนักงานสอบสวน ผู้ร้อง ได้ความว่า ผู้ต้องหาทั้งสามคนถูกพิพากษาให้จำคุกเป็นเวลา 6 เดือน ฐานละเมิดอำนาจศาล โดยถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง ซึ่งหากครบกำหนดถูกจำคุกแล้ว ผู้ต้องหาทั้งสามคนอาจถูกปล่อยตัวไปโดยไม่ได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลออกหมายจับเพื่ออายัดตัวผู้ต้องหาทั้งสามไว้ ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ภายในเรือนจำ หากผู้ร้องต้องการจะทำการสอบสวน หรือแจ้งข้อหา ก็สามารถกระทำได้ภายในเรือนจำ แต่ผู้ร้องไม่ได้แสดงระเบียบการขออายัดตัวผู้ต้องหาในเรือนจำ จึงให้ผู้ร้องประสานกับทางเรือนจำเพื่อทำการ

สอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาก่อน หากพบว่ามีปัญหา หรือมีความจำเป็นก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอออกหมายจับในภายหลังได้ ศาลจึงยกคำร้อง

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในคดีอาญาเมื่อผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี ศาลอาจใช้ดุลพินิจไม่ออกหมายจับ หรือเพิกถอนหมายจับนั้นเสียก็ได้ เพราะถือว่าไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับอีกต่อไป ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นก็เช่นกัน การที่พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาในคดี เพื่อที่จะได้แจ้งอายัดตัวไปยังเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า “ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หากผู้ร้องต้องการจะทำการสอบสวน หรือแจ้งข้อกล่าวหา ก็สามารถกระทำได้ภายในเรือนจำ จึงให้ผู้ร้องประสานกับทางเรือนจำเพื่อทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาก่อน หากพบว่ามีปัญหาหรือมีความจำเป็นก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอออกหมายจับในภายหลังได้ ศาลจึงยกคำร้อง” ซึ่งกรณีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าจะเปรียบเทียบหรือแนวทางปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับก็ตาม แต่ถ้าผู้ต้องหาดังกล่าวไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ซึ่งเป็นเหตุแห่งการออกหมายจับ ศาลก็ไม่ควรใช้ดุลพินิจออกหมายจับผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน เพราะกรณีดังกล่าวถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการออกหมายจับ และอาจทำให้ผู้ต้องหานั้นต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยไม่จำเป็นอีกด้วย

ในประเด็นเรื่องการออกหมายจับนี้ เมื่อพิจารณากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส จะเห็นว่า การออกหมายจับตามกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายไต่เบัญญูติให้อำนาจผู้พิพากษาสอบสวนเพียงผู้เดียวในการออกหมายเรียก หมายนำตัว หมายขัง และหมายจับ หากผู้ต้องหาหลบหนีหรืออยู่นอกเขตราชอาณาจักร ซึ่งหากจับตัวผู้ต้องหาได้ตามหมายจับแล้ว ก็จะมีผลทำให้สามารถขังตัวผู้ถูกจับไว้ได้ด้วย แต่ในบางกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อมิให้หลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐานโดยที่ศาลยังมีคำพิพากษาว่ามีความผิดเกิดขึ้น (ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสจะอนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาได้เฉพาะคดีที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษ ซึ่งมีโทษจำคุก และสำหรับเหตุในการออกหมายจับตามกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสกำหนดให้ผู้พิพากษาสอบสวนเท่านั้นสามารถออกหมายจับได้ หากผู้ต้องหาหลบหนีหรืออยู่นอกราชอาณาจักร

และสำหรับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นในเรื่องการออกหมายจับผู้ต้องหา นอกจากศาลจะพิจารณาออกหมายจับตามคำร้องขอของเจ้าพนักงานเมื่อมีเหตุพอสมควรปรากฏให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด และไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาพบเจ้าพนักงาน

ตามหมายเรียกโดยปราศจากเหตุผลที่สมควรแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการออกหมายจับ กล่าวคือ หากศาลพิจารณาแล้วยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการจับ ศาลก็จะไม่ออกหมายจับ เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นศาลจะพิจารณาเหตุแห่งการหลบหนีเป็นหลักในการออกหมายจับ

จากหลักการออกหมายจับดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญที่จะสนับสนุนและยืนยันหลักการออกหมายจับได้อย่างชัดเจนว่า เมื่อผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีแล้ว ศาลก็ไม่มีความจำเป็นต้องออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน หรือแม้กระทั่งในกรณีที่ศาลได้ออกหมายจับผู้ต้องหาไปแล้ว หากต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า พฤติการณ์ที่เป็นเหตุให้ศาลออกหมายจับได้หมดไปแล้ว ศาลก็ควรที่จะเพิกถอนหมายจับนั้นเสีย

4.1.3 กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

การออกหมายจับ เนื่องจาก “มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน” นั้น กฎหมายมิได้ให้รายละเอียดชัดเจนว่า แค่ไหนเพียงใดจึงจะถือว่าเข้าเหตุประการดังกล่าว ประกอบกับเรื่องนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาที่วินิจฉัยเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงาน กรณีดังกล่าวทำให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนผู้ขอออกหมายจับจะต้องใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าพฤติการณ์และหลักฐานแค่ไหนจึงเข้าลักษณะว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน จนบางครั้งไม่กล้าที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิด เพราะกลัวว่าหากปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไปโดยผิดพลาดแล้ว ประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมจะลดลง และตนเองอาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้

ประเด็นนี้ จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 112 วรรค 2 ข้อ 3 ที่ว่า⁵

การออกหมายจับให้กระทำได้เมื่อมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีเจตนาจะ

- (1) ทำลาย เปลี่ยนแปลง เอาไปเสีย ซ่อนเร้น หรือปลอมแปลงพยานหลักฐาน หรือ
- (2) ใช้อิทธิพลด้วยวิธีการอันมิชอบต่อผู้ร่วมกระทำความผิด พยาน หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

หรือ

- (3) ให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น

และจากการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายที่จะทำให้ค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้น

กรณีดังกล่าวจะเห็นว่า ตามกฎหมายเยอรมันเพียงแต่กระทำตาม (1), (2) หรือ (3) นั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องเป็นที่เกรงว่าผู้ถูกกล่าวหาจะทำให้การค้นหาความจริงยากยิ่งขึ้นด้วย ดังนั้น หากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ชัดเจนอย่างกฎหมาย

⁵ คณิต ฌ นคร. (2549). เล่มเดิม. หน้า 290.

วิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน ก็ย่อมจะเกิดผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจว่า พฤติการณ์อย่างใดที่ถือว่าผู้ต้องหาเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานแล้ว แต่อย่างไรก็ดี การร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น โดยอาศัยเหตุหรือพฤติการณ์ในการออกหมายจับตามข้อนี้ ผู้เขียนเห็นว่า อาจเป็นไปได้ยาก เพราะผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน การที่จะออกไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานที่อยู่ภายนอกเรือนจำคงเป็นไปได้ยาก แต่ถ้าหากเป็นการกระทำความผิดในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เช่น ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่น ได้ก่อเหตุทำร้ายร่างกายผู้ต้องขังด้วยกันจนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส กรณีดังกล่าว ผู้ต้องหาที่ก่อเหตุ ก็อาจจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานโดยการการข่มขู่ หรือใช้อิทธิพลด้วยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะทำให้ค้นหาความจริงเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น กรณีดังกล่าวจึงต้องมีการย้ายการคุมขัง เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวซึ่งจะส่งผลเสียต่อรูปคดี แต่ผู้เขียนก็ยังเห็นว่า แม้ว่าจะมีพฤติการณ์ว่าผู้ต้องหาอาจเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานก็ตาม แต่การที่ผู้ต้องหายังถูกคุมขังก็ไม่มีผลจำเป็นที่พนักงานสอบสวนต้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาแต่อย่างใด

4.1.4 กรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปก่ออันตรายประการอื่น ศาลชอบที่จะออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนได้ แต่ด้วยเหตุออกหมายจับกรณีนี้เป็นเหตุใหม่ ถ้อยคำในตัวบทกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่ได้บัญญัติไว้ให้ชัดเจนว่า กรณีใดจึงจะถือว่า ก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ ประกอบกับเรื่องนี้ยังไม่มีแนวคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากในการที่จะพิจารณาขอบเขตหรือตีความเพื่อบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว แต่หากพิจารณาเหตุออกหมายจับตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน มาตรา 112 ประกอบมาตรา 112a จะเห็นได้ว่า มาตรา 112a เป็นมาตรการเสริมจากมาตรา 112 โดยเป็นการออกหมายจับเมื่อมีเหตุอันตรายที่จะไปกระทำความผิดซ้ำ แต่การออกหมายจับโดยอาศัยเหตุออกหมายจับกรณีนี้ได้ถูกจำกัดให้ใช้ได้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น เหตุออกหมายจับตามกฎหมายเยอรมันจะพิจารณาเหตุใหญ่ๆ อยู่ 3 เหตุ คือ เหตุเกรงว่าจะหลบหนี เกรงว่าจะทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง และเหตุแห่งความร้ายแรงของความผิด ดังนั้น เหตุออกหมายจับตามมาตรา 112a จึงเป็นเพียงมาตรการเสริมจากเหตุออกหมายจับตามมาตรา 112 เท่านั้น ประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ในกรณีที่ “ผู้ถูกกล่าวหาไปกระทำความผิดซ้ำอีก” นั้น ความผิดดังกล่าวต้องมีความร้ายแรงด้วย เช่น ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานข่มขืน หากปล่อยตัวไปโดยไม่ควบคุมไว้ในอำนาจรัฐแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาจะไปกระทำความผิดซ้ำอีกนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ดี การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นการจับเพื่อนำตัวบุคคลดังกล่าวมาดำเนินคดี และให้ศาลลงโทษในความผิดที่ผู้ถูกจับได้กระทำการไปแล้ว แต่ถ้าเป็นการจับผู้ที่จะกระทำความผิด รัฐจะดำเนินคดีกับผู้ถูกจับนั้นได้อย่างไรในเมื่อเขายังไม่ได้กระทำความผิด⁶ กรณีดังกล่าว การจับผู้ที่จะกระทำความผิดคงเป็นไปได้ เพราะผู้นั้นยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิด แต่ถ้าเป็นการจับกุมผู้กระทำความผิดที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากปล่อยตัวไปโดยไม่ควบคุมไว้ในอำนาจรัฐ ผู้นั้นจะไปกระทำความผิดซ้ำอีก การที่รัฐต้องควบคุมตัวไว้จึงถือว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด (ที่เกิดขึ้นแล้ว) กรณีจึงมิใช่เป็นการจับหรือควบคุมผู้ที่ยังไม่ได้กระทำความผิด เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่อย่างใด

ปัญหาความไม่ชัดเจนของ มาตรา 66 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ไม่ได้บัญญัติว่า กรณีอย่างไรจึงจะถือว่าก่อเหตุอันตรายประการอื่น ทำให้เกิดความยากลำบากในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน กรณีดังกล่าว หากจะนำหลักเกณฑ์การออกหมายจับเมื่อมีเหตุอันตรายที่จะไปกระทำความผิดซ้ำ มาตรา 112a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาออกหมายจับตามมาตรา 66 (2) ผู้เขียนเห็นว่าศาลจะต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเหตุออกหมายในกรณีดังกล่าวนี้เป็นอย่างสูง อีกทั้ง ศาลควรวางกรอบการใช้ดุลพินิจให้ชัดเจน เพราะเหตุออกหมายจับตามมาตรา 112a เป็นเพียงมาตรการเสริมและได้ถูกจำกัดให้ใช้ได้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น

นอกจากนั้น ในกรณีที่บุคคลใดไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ซึ่งกฎหมายให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นหลบหนี ประเด็นนี้แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีเหตุอันควรก็ตาม แต่พนักงานสอบสวนหรือศาลก็ไม่ควรมุ่งที่จะออกหมายจับบุคคลนั้น เพราะได้การส่งหมายเรียกไปยังบุคคลนั้นแล้วเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาถึงเหตุหลักในการออกหมายจับที่ว่า บุคคลนั้นมีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น มากกว่าการอาศัยบทสันนิษฐานทางกฎหมาย เช่น ในคดี นายสุนัย มโนมัยอุดม (อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ซึ่งถูกพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร (อดีตนายกรัฐมนตรี) แจ้งความหมิ่นประมาท และไม่ไปรายงานตัวตามหมายเรียกของพนักงานสอบสวน ถึง 3 ครั้ง จนกระทั่งศาลออกหมายจับนายสุนัยฯ ตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน ต่อมา นายสุนัยฯ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนการออกหมายจับ โดยระบุว่า การออกหมายจับไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (2) แต่ศาลก็ยกคำร้อง

⁶ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 258.

จนกระทั่ง นายสุนัยฯ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้เพิกถอนหมายจับดังกล่าว ศาลอุทธรณ์ภาค 1 จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับดังกล่าว โดยสรุปว่า “การออกหมายจับมิชอบด้วยข้อกฎหมาย และผู้ต้องหาไม่ได้หลบหนี

จากการวิเคราะห์เรื่องเหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นว่า ในการออกหมายจับไม่ว่าจะเป็นการออกหมายจับ ตามมาตรา 66 (1), (2) หรือ มาตรา 66 วรรคสอง ก็ตาม ศาลย่อมต้องพิจารณาถึงเหตุผลความจำเป็นในการออกหมายจับเสมอ ซึ่งความจำเป็นโดยนัยดังกล่าวก็คือ พิจารณาว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ เพราะหากไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าว ศาลอาจใช้ดุลพินิจไม่ออกหมายจับ หรือเพิกถอนหมายจับนั้นเสียก็ได้

อย่างไรก็ดี เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาในเรื่องการออกหมายจับเพื่ออายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น จากตัวอย่างคดีทุจริตซื้อขายที่ดินรัชดาภิเษก จะเห็นได้ว่า ในคดีนั้นพนักงานสอบสวน ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาในคดี เพื่อที่จะนำไปยื่นขออายัดตัวผู้ต้องหา ยังเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง ตามระเบียบหรือแนวทางที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ แต่เนื่องจากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า “ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หากพนักงานสอบสวนต้องการจะทำการสอบสวน หรือแจ้งข้อหาที่สามารถกระทำได้ภายในเรือนจำ...” กรณีดังกล่าวแสดงว่า ศาลได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับผู้ต้องหาได้เพราะผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ศาลวินิจฉัยยกคำร้องขอออกหมายจับดังกล่าว อาจเป็นเพราะพนักงานสอบสวน ไม่ได้อ้างระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาให้ศาลทราบ กรณีจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า หากพนักงานสอบสวนได้อ้างระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาให้ศาลทราบ ศาลยังจะออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนหรือไม่

หรือในกรณีที่ศาลได้ออกหมายจับตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน โดยที่พนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งให้ศาลทราบก่อนว่าผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่น หรือในกรณีที่ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนไปแล้ว หากภายหลังศาลทราบเองก็ดี หรือมีผู้แถลงให้ศาลทราบก็ดีว่า ผู้ต้องหาที่ศาลได้ออกหมายจับไปนั้นถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำหรือทัณฑสถาน กรณีดังกล่าวศาลจะใช้ดุลพินิจเพิกถอนหมายจับดังกล่าวที่ออกไปแล้ว เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา หรือไม่

การอายัดตัวผู้ต้องหาอาจมีความจำเป็นต่อกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้การนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีเป็นไปได้ง่ายกว่าการจับกุมผู้กระทำความผิดตามปกติ แต่ด้วยความเคารพ

ในดุลพินิจของศาล ผู้เขียนเห็นว่า การที่ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุก ตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนนั้น ประเด็นที่หนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าในขณะนั้นศาลก็ไม่อาจทราบ ได้ว่าผู้ต้องหาดังกล่าวถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถานแห่งใด หรือไม่ เพราะปัจจุบันยังไม่มี ระบบที่สามารถจะตรวจสอบการถูกคุมขังของบุคคลได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง คงมีเพียงระบบ (Police) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เท่านั้น ที่สามารถตรวจสอบหมายจับผู้ต้องหาได้ แต่ก็ยังไม่สามารถตรวจสอบการถูกคุมขังของบุคคลได้เช่นกัน หรือประเด็นที่สอง ศาลอาจจะทราบว่า ผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่น แต่ด้วยเหตุจำเป็นเนื่องจากพนักงานสอบสวนอ้างระเบียบหรือแนวทาง ปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้ต้องมีหมายจับของศาล ประกอบการแจ้งอายัดตัวต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานที่คุมขัง มิฉะนั้นจะขออายัดตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ประกอบกับในบางคดีผู้ต้องหาใกล้จะพ้นโทษปล่อยตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ดังนั้น หากไม่รีบ ดำเนินการแจ้งอายัดตัวไว้จะเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนจะติดตามเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าว มาดำเนินคดี ศาลจึงยอมที่จะออกหมายจับตามคำร้องขอ ทั้งที่เป็นการออกหมายจับโดยมิชอบ ด้วยหลักเกณฑ์การออกหมายจับ ก็ตาม

อย่างไรก็ดี ประเด็นเรื่องหมายจับกับการอายัดตัวผู้ต้องหาเมื่อพิจารณาย้อนไป ในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2547 “การอายัดตัว ผู้ต้องหา” น่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจับหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือบุคคลใดซึ่งในระหว่าง การสอบสวน ปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา กล่าวคือ เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนจัดการให้จับหรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด ประเด็นนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นว่า เป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่พนักงานสอบสวนสามารถจับกุมผู้ต้องหาที่ปรากฏตัวต่อหน้า และได้ทำการสอบสวนชัดเจนแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมาย ของศาล ตามมาตรา 237 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

แต่เนื่องจากประเด็นนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นว่า กรณีตามมาตรา 136 ไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมาย ตามมาตรา 237 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนั้น หากพนักงาน สอบสวนจะทำการจับหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวนจะต้องขอให้ศาลออกหมายจับ เสียก่อน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา เสียใหม่ โดยให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นรีบดำเนินการขอให้ศาล ออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้วให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนา หมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว...”

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการที่พนักงานสอบสวนร้องขอให้ศาลออกหมายจับเพื่อนำไปขออายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการออกหมายจับสากลตามที่ผู้เขียนได้กล่าวอธิบายไปแล้ว

4.2 ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น

ในการดำเนินคดีอาญานั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้ตอนหนึ่งว่า “ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ...” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ลักษณะ 2 การสอบสวน) ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เช่นกัน โดยปรากฏอยู่ในมาตรา 130 ที่ว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในเวลาที่ใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย” และมาตรา 134 วรรค 3 ที่ว่า “ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม”

กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อกฎหมายได้บัญญัติให้เป็นสิทธิของผู้ต้องหาในอันที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรมแล้ว ในทางกลับกันก็ย่อมเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าการปฏิบัติหน้าที่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยจะลดน้อยถอยลงจนกลายเป็นว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจากที่เป็นประธานในคดี ก็กลายเป็น “กรรมในคดี” ไปเสียทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่น (ไม่ว่าจะมีการแจ้งอายัดตัวไว้ดำเนินคดีหรือไม่ก็ตาม) สิทธิในการต่อสู้คดีอย่าง “ประธานในคดี” ตามที่นักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวไว้ก็ย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะว่าคุณคดียังคงตกอยู่ในสถานะภาพของผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลในอีกคดีหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นเรื่องที่กระบวนการยุติธรรมควรเร่งหาทางแก้ไขและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นให้มีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม เช่นกัน

การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น โดยหลักการแล้วก็ไม่น่าจะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญา กรณีผู้ต้องหาถูกฝากขังหรือได้รับการปล่อยชั่วคราว ที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า ในคดีที่ผู้ต้องหายังถูกคุมขังในคดีอื่นอยู่นั้น พนักงานสอบสวนกลับไม่รีบเร่งดำเนินคดีให้เสร็จสิ้น ไปโดยเร็วในระหว่างที่ผู้ต้องหายังถูกคุมขังในคดีอื่น (โดยส่วนใหญ่) มักขอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมเสียก่อน จึงจะไปปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถานมาควบคุมไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดีต่อไป กรณีดังกล่าวส่งผลทำให้การดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา

ที่ถูกคุมขังในคดีอื่นเป็นไปด้วยความล่าช้า และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ อีกทั้งยังกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่ผู้ต้องหาพึงจะได้รับตามกฎหมายในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดอีกด้วย เรื่องนี้จากการศึกษาพบว่า ประเด็นปัญหาหลักน่าจะมาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว และที่สำคัญคือในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบกับในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานยังขาดการประสานความร่วมมือที่ดีต่อกันทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งผู้เขียนขออธิบาย ดังนี้

4.2.1 ความไม่ชัดเจนของกฎหมายเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น

ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ แต่จากการศึกษาพบว่า ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องขังนั้น ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังยังเรียนจำ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 2 พ.ค. 2517 (ลักษณะที่ 6 บทที่ 13 ข้อ 168) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ว่า “ให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ส่งสำเนาคำขออายัดตัวต่อสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ ส่วนการขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำกลางคลองเปรมหรือทัณฑสถานหญิง ให้ส่งสำเนาคำขออายัดตัวที่สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน เพื่อให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ใช้เป็นหลักฐานในการติดต่อขอรับตัวผู้ต้องอายัดจากเรือนจำ และเมื่อเรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวนขออายัดไว้ เรือนจำต้องแจ้งไปยังสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน ให้ทราบล่วงหน้า จากนั้นให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน ส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดไปจากเรือนจำ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดนั้นจากสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน เพื่อดำเนินการต่อไป...

และสำหรับการอายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้บังคับกองตำรวจภูธรอำเภอ ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ในเขตท้องที่ส่วนกลาง ทำหน้าที่ในการขออายัด รับและส่งตัวผู้ต้องอายัด โดยให้พนักงานสอบสวนที่ประสงค์จะขออายัดตัวผู้ต้องขังที่เรือนจำแห่งนั้นแจ้งต่อผู้กำกับการ หรือผู้บังคับกองตำรวจ แต่ถ้าเป็นกรณีรับควมจำเป็นต้องขออายัดตรงต่อเรือนจำเอง เมื่ออายัดแล้วให้พนักงานสอบสวนแจ้งการอายัดให้ฝ่ายตำรวจผู้มีหน้าที่ในการนี้ทราบด้วย เพื่อเป็นหลักฐานในการรับและส่งตัวผู้ต้องอายัดต่อไป”

ระเบียบกรมตำรวจดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแจ้งอายัดตัวผู้ต้องหาและการรับส่งตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานเท่านั้น ระเบียบฉบับนี้ ยังไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาว่า ภายหลังจากอายัดตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป แต่อย่างไรก็ดี หากสังเกตข้อความตอนหนึ่งในระเบียบนี้ ที่กำหนดว่า “...เมื่อเรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวนขออายัดไว้ เรือนจำต้องแจ้งไปยังสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ให้ทราบล่วงหน้า เพื่อให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน ส่งเจ้าหน้าที่ไปปรับตัวผู้ต้องหาไปจากเรือนจำ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดส่งเจ้าหน้าที่ไปปรับตัวผู้ต้องหาจากสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน เพื่อดำเนินการต่อไป...”

กรณีดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเข้าใจว่า เมื่อแจ้งอายัดตัวผู้ต้องขัง (ผู้ต้องหา) ไว้แล้ว ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อนเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหาดังกล่าวได้ หรืออาจเป็นไปได้ว่า การที่พนักงานสอบสวนมักจะอ้างว่า “ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมก่อน จึงจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไปได้” นั้น มีที่มาจากระเบียบกรมตำรวจฉบับนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาข้อนี้ ในปี พ.ศ. 2452 สภานายความได้มีหนังสือถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการขออายัดตัวผู้ต้องขัง และการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการอายัดตัวและการถอนอายัดตัวผู้ต้องขัง สรุปว่า “การที่ผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวนขออายัดตัวบางคนใกล้จะพ้นโทษ พนักงานสอบสวนจึงเริ่มดำเนินคดีกับผู้ต้องขังคนนั้น หรือในกรณีผู้ต้องขังบางคนที่พนักงานสอบสวนได้ขออายัดตัวไว้ ต่อมาคดีเสร็จสิ้นแล้ว แต่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งถอนอายัดตัวผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังต้องเสียสิทธิหรือประโยชน์ที่ควรจะได้รับ เช่นการที่จะได้รับการปล่อยตัวจากทัณฑสถาน แต่กลับต้องไปปล่อยตัวที่สถานีตำรวจ เป็นต้น...”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีหนังสือ ที่ 0004.6/558 ลงวันที่ 18 มกราคม 2542 แจ้งกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีการอายัดตัวให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิม และในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด หนังสือฉบับนี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำนักงานตำรวจ

แห่งชาติได้กำหนดแนวทางการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น โดยให้พนักงานสอบสวน รับผิดชอบดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องหา พ้นโทษในคดีเดิม

และต่อมาในปี พ.ศ. 2546 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 แจ้งกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้ใน ข้อที่ 4 อีกครั้งว่า “...ให้พนักงานสอบสวนรับผิดชอบดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ให้แล้วเสร็จโดยไม่ต้องรอให้พ้นโทษในคดีเดิมก่อน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ โดยเร็ว...” และในปี พ.ศ. 2553 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ได้มีหนังสือ ที่ 0011.233/01284 ลงวันที่ 25 มีนาคม 2553 และหนังสือ ที่ 0011.25/3828 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2553 แจ้งกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัว ผู้ต้องหา โดยให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติตามหนังสือ ที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 โดยเคร่งครัด ตามลำดับ

การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องมีหนังสือแจ้งกำชับการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องดังกล่าว อยู่หลายครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ที่พนักงานสอบสวนอาจไม่เป็นไปตามหลักการ หรือแนวทางปฏิบัติที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติวางไว้ โดยเฉพาะในเรื่องการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ซึ่งพนักงานสอบสวนมักจะอ้างว่า “ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือต้องรอ ให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมเสียก่อน จึงจะไปปรับตัวมาดำเนินคดีต่อไปได้” การที่พนักงานสอบสวน มีแนวความคิดเช่นนี้ จึงเป็นการปฏิเสธสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิไว้ และอาจทำให้ผู้ต้องหาดังกล่าวต้องถูกควบคุมตัว ในระหว่างการสอบสวนดำเนินคดีอีกครั้ง (โดยไม่จำเป็น) ภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ในคดีเดิม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะประเด็นนี้ พนักงานสอบสวนจะอ้างได้ว่า ผู้ต้องหาจะมีสิทธิขอประกันตัว หรือขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้ก็ยังไม่อาจที่จะรับประกันได้ว่า ผู้ต้องหาจะได้รับสิทธินั้นทุกกรณีไป โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่มีประวัติว่าเคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว

ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น (ไม่ว่าจะมีการแจ้งอายัดตัวไว้ดำเนินคดีหรือไม่ก็ตาม) ผู้เขียนเห็นว่า ส่วนหนึ่งอยู่ที่ตัวพนักงานสอบสวน และอีกส่วนอยู่ที่ตัวบทกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งไม่มีกำหนดระยะเวลาดำเนินการเอาไว้ ให้ชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 ที่กำหนดให้เริ่ม การสอบสวนโดยมิชักช้า และในมาตรา 134 วรรค 3 ที่กำหนดว่า ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวน ด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม หรือกรณีหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610

(ข้อ 4) ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ให้แล้วเสร็จโดยไม่ต้องรอให้พ้นโทษในคดีเดิมก่อน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ โดยเร็ว เป็นต้น การที่กฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว ไม่กำหนดกรอบเวลาดำเนินการ ให้ชัดเจนว่า “โดยมิชักช้า” หรือ “โดยเร็ว” ตามที่บัญญัติไว้นั้น พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการ ให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาเท่าใด (กี่วัน กี่เดือน หรือกี่ปี) กรณีจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา ในทางปฏิบัติซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาในคดีในอันที่จะได้รับการสอบสวนดำเนินคดี ด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรอง และคุ้มครองสิทธิไว้เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ดี การดำเนินคดีอาญาอย่างไร จึงจะถือว่า “รวดเร็ว” หรือ “ล่าช้า” เนื่องจากยังไม่มี การกำหนดไว้ให้ชัดเจน แต่จากการศึกษาค้นคว้า พบว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 430/2546 พบว่า ศาลฎีกา ได้วินิจฉัยไว้ในทำนองว่า “...แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคแรก จะบัญญัติว่า ในคดีอาญาผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 บัญญัติว่า ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย อันเป็นบทบัญญัติ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาให้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้ต้องหาให้น้อยที่สุด แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่า ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ทำการสอบสวนโดยมิชักช้าแล้ว การสอบสวนนั้นจะเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ ดังนั้น เมื่อการสอบสวนคดีนี้กระทำโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนจึงเป็นการสอบสวนที่ชอบ ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า พนักงานสอบสวนเพิ่งเริ่มสอบสวนหลังจากได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา เกือบ 2 ปี เป็นการที่ไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 และรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคแรก จึงเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องและพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยยังมีได้วินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยนั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา จึงเห็นสมควรยื่นสำนวนให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาและพิพากษาใหม่ ตามประเด็นที่จำเลยอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 243 และ 247 ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 พิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนคืนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อให้พิพากษาใหม่ตามรูปคดี”

ข้อเท็จจริงในคดีนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจคือ การที่พนักงานสอบสวนใช้เวลาสอบสวนคดี เป็นเวลา 1 ปี 3 เดือน นั้น ถือว่าเป็นการสอบสวนที่ล่าช้าหรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องหา ในอันที่จะได้รับการสอบสวนที่รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ก็พบว่า รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เป็นเพียงหลักการเท่านั้น แต่รายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินการสอบสวน

ที่รวดเร็ว (ไม่ล่าช้า) นั้น ต้องมีการตราเป็นกฎหมายลูกออกมารองรับสิทธิดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 134 วรรค 3 ที่ว่า “ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าว ก็ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาดำเนินการให้ชัดเจนเช่นกัน คงบัญญัติไว้ให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การกำหนดกรอบระยะเวลาในการสืบสวนสอบสวน และการดำเนินคดีให้ชัดเจน ก็อาจเป็นอีกวิธีการหนึ่งซึ่งจะช่วยให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ซึ่งถือว่าพนักงานสอบสวนทราบตัวผู้กระทำผิดและมีตัวผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องหาอยู่ในความควบคุมของรัฐแล้ว

4.2.2 การประสานความร่วมมือของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่าจะมีการแจ้งอายัดตัวผู้ต้องหาหรือไม่ก็ตาม โดยหลักพนักงานสอบสวนก็ควรที่จะรีบเร่งสอบสวนดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เพราะกรณีดังกล่าวถือว่าพนักงานสอบสวนมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ประเด็นนี้จากการศึกษาพบว่า พนักงานสอบสวน (ส่วนใหญ่) ก็ยังคงอ้างว่า “ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีเดิมเสียก่อน จึงจะไปปรับตัวจากเรือนจำหรือทัณฑสถานมาควบคุมไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดีต่อไปได้”

การที่พนักงานสอบสวนอ้างเช่นนี้ หากมิใช่เพราะความเกียจคร้านต่อการปฏิบัติหน้าที่แล้ว ก็คงเป็นเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่ผู้ต้องหาดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการคุมขังตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่ง และยังไม่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน พนักงานสอบสวนจึงเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องรีบเร่งดำเนินคดีให้แล้วเสร็จไปโดยเร็วแต่อย่างใด (เหตุผลข้อนี้อาจเป็นเพียงข้ออ้างตามความรู้สึกเท่านั้น) และอีกส่วนหนึ่งอาจมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เช่น ในกรณีคดีที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้นเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 7 กำหนดไว้ว่า “ในการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ เมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแขวงให้ทันภายในกำหนดเวลาสี่สิบแปด ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ...”

ในการดำเนินคดีดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หากผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ ก็คงจะไม่เป็นปัญหามากนัก แต่ถ้าหาก

ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้แล้ว พนักงานสอบสวนอาจนำตัวผู้ต้องหาไปส่งให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแขวงไม่ทันภายในกำหนดเวลาที่สืบแปลชั่วโมงตามกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พนักงานสอบสวน (ส่วนใหญ่) เลือกที่จะดำเนินการยื่นคำร้องขอคัดฟ้องผู้ต้องหาทุกคดีไป เพื่อให้หมดปัญหาเรื่องการส่งตัวผู้ต้องหาไปให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องภายในสี่สิบแปดชั่วโมง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องนัก

นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ ในการส่งสำนวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการเพื่อขอโอนตัวผู้ต้องหาไปคุมขังยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ ทั้งนี้ ตามความในหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส (สฟปผ.) 0018/ว 145 ที่ว่า

“กรณีสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม แล้ว พนักงานอัยการจะรับสำนวนได้ต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน ไม่ว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวจะถูกสอบสวนเกินกำหนดเวลาสามเดือนหรือหกเดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 วรรคแรก แล้วก็ตาม

2. หากผู้ต้องหาถูกขังอยู่ต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการรับสำนวนไว้จะยื่นฟ้องได้

3. สำนวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตในอำนาจศาลอื่นนั้นมีข้อพิจารณาเป็น 3 กรณี คือ

3.1 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอื่นที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกนั้น ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 บัญญัติให้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุก ทำให้ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ถูกจำคุกต้องโทษอยู่มีอำนาจชำระคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ซึ่งทำให้พนักงานอัยการประจำศาลนั้นฟ้องคดีได้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ จึงสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลนั้นเพื่อฟ้องคดีได้ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม

3.2 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ หรือนำผู้ต้องหาไปส่งพร้อมสำนวนได้ พนักงานอัยการก็รับสำนวนไม่ได้เพราะขัดกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม จนกว่าผู้ต้องหาถูกโอนตัวหรือนำตัวมาได้

3.3 กรณีผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกัน เป็นคดีเกี่ยวพันกันและผู้ต้องหาบางคน ถูกจำคุกถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในอำนาจศาลอื่น ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด การรับสำนวนของพนักงานอัยการก็ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เพียงแต่ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแยกสำนวนทำความเข้าใจความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการที่สามารถดำเนินคดีได้ ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังใน คดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด และไม่ได้ถูกคุมขังในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ หาก พนักงานสอบสวนทำความเข้าใจความเห็นควรส่งฟ้องแล้วส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ กรณีนี้พนักงาน อัยการจะรับสำนวนไว้พิจารณาไม่ได้...”

กรณีดังกล่าวจะเห็นว่า การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก กว่า การดำเนินคดีอาญาทั่วไป พนักงานสอบสวนจึงมักไม่รีบเร่งดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขัง ในคดีอื่น เพราะอย่างไรเสียผู้ต้องหาดังกล่าวก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษตามคำพิพากษา ในคดีอื่นอยู่ ประกอบกับคดีที่ต่องานั้น หากมีอายุความฟ้องคดีที่ยาวนาน และผู้ต้องหายังไม่ได้รับการ ปลดปล่อยตัวพ้นโทษในคดีเดิมด้วยแล้ว ในระหว่างนั้นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนก็อาจ ได้ย้ายไปปฏิบัติราชการในท้องที่อื่น ความรับผิดชอบในคดีนี้ก็จะต้องยุติลง การดำเนินคดีดังกล่าว ก็จะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนท่านอื่นในสถานีตำรวจท้องที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อไป (สำนวนการสอบสวนไม่ติดตามตัวพนักงานสอบสวนไปด้วย) ด้วยเหตุนี้ การดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ที่ถูกคุมขังในคดีอื่นจึงเป็นด้วยความล่าช้ากว่าการดำเนินคดีทั่วไป

แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้นก็มีใช้ว่า จะเป็นไปโดยยุ่งยากเสียทุกกรณี หากพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องได้พิจารณา และศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ก็จะพบว่า เรื่องนี้ หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ ศาล และกรมราชทัณฑ์) ต่างก็มีหนังสือ สั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวไว้แล้วทั้งสิ้น เช่น ในเรื่องการส่งตัวผู้ถูกคุมขัง ไปฟ้องศาล กรมอัยการก็เคยมีหนังสือหรือและประสานความร่วมมือไปยังกรมราชทัณฑ์ จนกระทั่ง มีหนังสือแจ้งเวียนแนวทางปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวแล้ว⁷ เพียงแต่ว่าเนื้อหาสาระในการปฏิบัติหน้าที่ ดังกล่าว ยังไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องเพื่อให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และถือปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ สิ่งที่ยังขาดหายไปอีกประการหนึ่งก็คือ การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (ตำรวจ อัยการ

⁷ จาก ภาคผนวก ก และ กฏ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 1005/ว 109 ลงวันที่ 2 กันยายน 2529 เรื่อง การส่งตัวผู้ถูกคุมขังไปฟ้องศาล และหนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529 เรื่อง การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่น. หน้า 140-146.

ศาล และราชทัณฑ์) การประสานความร่วมมือที่ดีจะช่วยให้การดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น เป็นไปได้โดยสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนจึงขออธิบาย ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การอายัดตัวผู้ต้องหา ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหานั้น หากพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องการอายัดตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นไว้สอบสวนดำเนินคดี พนักงานสอบสวนควรหารือไปยังพนักงานอัยการ และศาล เสียก่อนว่า สามารถดำเนินการได้ หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้การอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกคุมขังเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

2. ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น หากผู้ต้องหาถูกคุมขัง ณ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่นอกเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการเพื่อขอโอนตัวผู้ต้องหาไปคุมขังยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ ดังนั้น ก่อนที่จะดำเนินการ พนักงานสอบสวนควรพิจารณาข้อมูลในเบื้องต้นเสียก่อนว่า คดีเดิมที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่นั้น คดีถึงที่สุดแล้วหรือไม่ หากคดีเดิมยังไม่ถึงที่สุด การพิจารณาอนุญาตให้โอนย้ายการคุมขังจะเป็นอำนาจของศาลที่พิจารณาคดี พนักงานสอบสวนจึงต้องยื่นคำร้องขอโอนย้ายการคุมขังต่อศาล แต่หากคดีเดิมถึงที่สุดแล้ว การพิจารณาอนุญาตจะเป็นอำนาจของกรมราชทัณฑ์ พนักงานสอบสวนจึงต้องยื่นคำร้องขอโอนย้ายการคุมขังไปยังผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน เพื่อเสนอเรื่องต่อกรมราชทัณฑ์ต่อไป

3. ในกรณีที่ไม่สามารถขอโอนตัวผู้ต้องหาไปคุมขังยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ พนักงานสอบสวนต้องรีบหารือไปยังพนักงานอัยการ เพื่อขอให้พนักงานอัยการดำเนินการตามหนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529 เรื่อง การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่นหรือรีบหารือไปยังพนักงานอัยการ เพื่อขอส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่มีอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ เพื่อพิจารณายื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติให้ภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่ จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว ประกอบกับ มาตรา 22 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะทำให้พนักงานอัยการประจำศาลที่มีอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่มีอำนาจฟ้องคดี และศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ก็จะมีอำนาจชำระคดีได้ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดกันก็ตาม

4. ในกรณีที่คดีเดิมที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่นั้นคดียังไม่ถึงที่สุด พนักงานสอบสวนต้องมีหนังสือหารือไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเสียก่อนว่า ศาลยังคงต้องการตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไว้เบิกความในคดี หรือไม่ ซึ่งหากผู้ต้องหาเบิกความเสร็จแล้ว หรือศาลไม่ต้องการตัวผู้ต้องหาไว้

เบิกความในคดีแล้ว พนักงานสอบสวนอาจขออนุญาตต่อศาลเพื่อขอโอนตัวชั่วคราวมาดำเนินคดีได้ แต่ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณาอนุญาต ซึ่งหากศาลไม่อนุญาต พนักงานสอบสวนต้องรีบหารือไปยังพนักงานอัยการ เพื่อหาทางดำเนินการตาม ข้อ 3 ต่อไป หรือ

5. ในกรณีที่คดีเดิมยังไม่ถึงที่สุด แต่ถ้าผู้ต้องหาได้ถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเดียวกันกับคดีที่พนักงานสอบสวนประสงค์จะดำเนินคดีแล้ว พนักงานสอบสวนก็สามารถส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาขึ้นฟ้องคดีต่อศาลได้โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนอีก เพราะผู้ต้องหาได้ถูกคุมขังอยู่ในเขตอำนาจศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรค 3 ที่ว่า “...ในกรณีที่เห็นควรสั่งฟ้องให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว...” กรณีดังกล่าว พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องรอให้คดีเดิมถึงที่สุดแต่อย่างใด

เหตุที่ผู้เขียนเสนอแนะแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่ ก็เพราะว่าการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดีนี้แท้ที่จริงแล้วเป็นกระบวนการเดียวกัน แม้ว่าเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่จะมีหลายฝ่ายก็ตาม⁸ กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในการดำเนินการชั้นสอบสวนฟ้องร้องของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นกระบวนการเดียวกัน มิใช่แยกออกเป็นคนละส่วนเหมือนเช่นในปัจจุบัน การแยกอำนาจหรือจำกัดอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการในปัจจุบันทำให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการมีเพียงพิจารณาตรวจสอบคดีของพนักงานสอบสวนและยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเท่านั้น พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงความชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนน้อยมาก กรณีจึงส่งผลให้ผู้ต้องหาในคดีไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกหรือการเท่าที่ควร

ในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นก็เช่นกัน การที่พนักงานสอบสวนดำเนินการในเรื่องการแจ้งอายัดตัวที่ดี การดำเนินการเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่ดี (ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อกล่าวหา การสอบสวนปากคำผู้ต้องหา) หรือการส่งตัวผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการตามกฎหมายที่ดี พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนมักจะดำเนินการไปตามระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางปฏิบัติที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดไว้เพียงอย่างเดียว โดยลืมที่จะหารือข้อกฎหมายไปยังพนักงานอัยการและศาล หรือประสานความร่วมมือไปยังกรมราชทัณฑ์ กรณีดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย และสุดท้ายก็ส่งผลทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น แม้ว่าจะมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐแล้วก็ตาม

⁸ คณิต ฅ นคร. (2549). เล่มเดิม. หน้า 416.

4.2.3 การมีบทบาทของศาลต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (มาตรา 29 วรรคหนึ่ง) กำหนดว่า “...ห้ามมิให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้...” และในมาตรา 32 วรรคสาม กำหนดว่า “การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” นั้น กรณีดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่า ศาลหรือองค์กรตุลาการ เป็นองค์กรที่มีความสำคัญ เป็นกลาง และเป็นองค์กรที่ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษานั้นถือว่าทำงานภายใต้พระปรมาภิไธยไทยของพระมหากษัตริย์ ฉะนั้น ในการจับ การค้น หรือคุมขังบุคคลใด ซึ่งเป็นการจำกัดหรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล กฎหมายจึงให้เป็นอำนาจของศาลหรือผู้พิพากษาเท่านั้นที่จะเป็นผู้ออกหมายดังกล่าวได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้ไต่สวนเสียก่อนว่ามีเหตุที่จะออกหมายได้หรือไม่ อีกทั้งเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจที่แท้จริง

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อกล่าวถึงบทบาทของศาลต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวไว้ในระหว่างต้องโทษจำคุก ผู้เขียนเห็นว่า ศาลไม่ควรออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวนไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ (ไม่มีความจำเป็นที่ศาลต้องออกหมายจับ) เพราะจากการศึกษาและวิเคราะห์เหตุออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 พบว่า เหตุออกหมายจับนอกจากมีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดอาญาแล้ว ยังต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีประกอบด้วยเสมอ แม้ว่าคดีดังกล่าวจะมีอัตราโทษสูงเกินกว่า 3 ปี ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลสามารถออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) ก็ตาม (ในการออกหมายจับไม่ว่าจะเป็นการออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) , (2) หรือ มาตรา 66 วรรคสอง ย่อมต้องพิจารณาถึงเหตุผลความจำเป็นในการออกหมายจับด้วยเสมอ “ความจำเป็น” โดยนัยดังกล่าว คือ มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าวศาลอาจใช้ดุลพินิจไม่ออกหมายจับ หรือเพิกถอนหมายจับนั้นเสียก็ได้)

ในการใช้ดุลพินิจออกหมายจับของศาลตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน แม้ว่าคดีดังกล่าวจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสามปี หรือไม่เกินสามปีก็ตาม หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุออกหมาย หรือบุคคลนั้นไม่มีพฤติการณ์หลบหนี ศาลอาจจะไม่ออกหมายจับก็ได้ หรือในกรณีมีเหตุออกหมาย แต่หากศาลเห็นว่า พนักงานสอบสวนสามารถออกหมายเรียกก่อนได้ ศาลอาจจะ

ไม่ออกหมายจับก็ได้⁹ ยกตัวอย่างเช่น ในคดีทุจริตซื้อขายที่ดินรัชดาภิเษก พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม ได้ขอให้ศาลมีคำสั่งออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีให้สินบนเจ้าพนักงาน (ป.อาญา มาตรา 144) ซึ่งถูกคุมตัวอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และทัณฑสถานหญิงกลาง ศาลได้ออกนั่งบัลลังก์อ่านคำสั่งคำร้อง (หมายเลขคดีดำที่ 1366/2551) โดยพิเคราะห์ว่าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ หากผู้ร้องต้องการจะทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหา ก็สามารถกระทำได้ภายในเรือนจำ จึงให้ผู้ร้องประสานกับทางเรือนจำเพื่อทำการสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาเสียก่อน หากพบว่ามีปัญหาหรือมีความจำเป็นก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขอออกหมายจับในภายหลังได้ ศาลจึงยกคำร้อง¹⁰ กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้ต้องหาไม่มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนีแล้ว ศาลต้องใช้ดุลพินิจไม่ออกหมายจับ หรือเพิกถอนหมายจับนั้น หากศาลเห็นว่าการออกหมายไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548 (ข้อ 24) “เมื่อมีเหตุที่จะเพิกถอนหมายจับหรือหมายค้น ให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องรายงานหรือแจ้งให้ศาลที่ออกหมายทราบโดยเร็ว ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้พิพากษาไต่สวนและมีคำสั่งเป็นการด่วน...”

สำหรับกรณีที่ศาลได้ออกหมายจับตามคำร้องของพนักงานสอบสวนและมีการนำเอาไปยื่นขออายัดตัวผู้ต้องหานั้น ผู้เขียนเข้าใจว่าศาลอาจจะไม่ทราบที่ผู้ต้องหาคนดังกล่าวถูกคุมขังอยู่ ณ เรือนจำหรือทัณฑสถาน แห่งใด หรือไม่ เพราะปัจจุบันยังไม่มีระบบที่สามารถจะตรวจสอบการถูกคุมขังของบุคคลได้อย่างแน่ชัด ประกอบกับพนักงานสอบสวนเองก็ไม่แจ้งให้ศาลทราบว่าผู้ต้องหาที่ขอออกหมายจับนั้นถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีอื่น เพราะหากแจ้งให้ศาลทราบ ศาลบางท่านอาจจะไม่ออกหมายจับให้ตามที่ร้องขอ ซึ่งจะส่งผลทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถแจ้งอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานได้ หรือกรณีอาจเป็นไปได้ว่าในขณะที่ร้องขอออกหมายจับนั้นพนักงานสอบสวนก็ไม่ทราบเช่นกันว่าผู้ต้องหาดังกล่าวถูกคุมขังอยู่ที่ใดหรือไม่

อย่างไรก็ดี ปัญหาเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น ได้มีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองหลายคดี แต่ศาลปกครองก็มีอาจที่จะ

⁹ ฤทธิรงค์ สมอุตร. (2551). การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาศึกษาเน้นหนัก กรณีการออกหมายจับ นายสุนัย มโนมัยอุดม อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI). รายงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 6 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

¹⁰ ศาลสอน ตร. 3 ผู้ต้องหาสินบนอยู่ในคุกดันมาขอหมายจับอีก. (2551,3 กรกฎาคม). ผู้จัดการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9510000078367&TabID=3&>

ดำเนินการใดๆ เพื่อเป็นการแก้ไขเยียวยาได้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี (ผู้ต้องขัง) ได้ เนื่องจากศาลปกครอง เห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนดำเนินการเพื่อนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อำนาจไว้เป็นการเฉพาะโดยตรง การที่ พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่อย่างไร หรือใช้เวลาดำเนินการเพียงใดนั้น ย่อมเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่จะ ใช้ดุลพินิจภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการใช้อำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คดีนี้จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะ พิจารณาพิพากษาตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา คดีปกครอง พ.ศ. 2542

และสำหรับการอัยคดีผู้ต้องหา นั้น ศาลปกครองเห็นว่า การอัยคดีผู้ต้องหาเป็นวิธีการ ในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้ตัวผู้ฟ้องคดีซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด อาญาในคดีที่ได้ขออัยคดีไว้ นั้นมาดำเนินการสอบสวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงไม่เข้าเกณฑ์ เป็นคดีพิพาท ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจาก สารบบความนั้น ชอบแล้ว¹¹

จากข้อเท็จจริงข้างต้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีให้ได้รับความ เป็นธรรมในการสอบสวนดำเนินคดีอาญาอย่างถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม ศาลในคดีอาญา ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยตรง จึงควรที่จะเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงในเรื่องการอัยคดีผู้ต้องหา และการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อัยการ และราชทัณฑ์ ก็ควรให้ความ ร่วมมืออย่างจริงจัง ลดการใช้อำนาจหรือกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายต่อผู้ต้องหาที่ถูกคุมขัง ในคดีอื่น เพราะถึงอย่างไรก็ตามผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าว ก็ยังถือว่าเป็นบุคคลซึ่งกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีที่ผู้ต้องหา จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็น ผู้กระทำความผิด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นและมีความชอบธรรมอย่างยิ่งที่หน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาจะต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ให้ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีและไม่ถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในขณะที่ถูกคุมขัง

¹¹ จาก ภาคผนวก ๗ ฉ และ ค คำสั่งศาลปกครองสูงสุด. หน้า 152-176.

4.2.4 การมีบทบาทของพนักงานอัยการต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น

“...บรรดาความในหน้าที่พนักงานอัยการที่ได้กล่าวไว้ในเวลาใดๆ พนักงานอัยการไม่ควรคิดให้ความชนะอย่างเด็ดขาด ถึงความเรื่องนั้นจะชนะเป็นไปตามความประสงค์ได้ แต่เมื่อเห็นว่าไม่ใช่ความจริงและปราศจากความยุติธรรมแล้ว พนักงานอัยการก็ไม่ควรคิดให้ความชนะที่จะเป็นเหตุให้ผู้ไม่มีความผิดต้องรับโทษเลย...”

ถ้อยคำดังกล่าว แสดงให้เห็นภารกิจและบทบาทที่สำคัญของพนักงานอัยการ คือ การอำนวยความยุติธรรม รักษาผลประโยชน์ของรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท่าเทียมกันและเป็นธรรม กับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาแก่ประชาชน เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดิน และเป็นตัวแทนของแผ่นดิน ในการตรวจสอบและค้นหาความจริงในคดีอาญา การควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ในการดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นด้วย

พนักงานอัยการต้องมีความเป็นกลาง กล่าวคือ ต้องดูแลประโยชน์รัฐ คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และต้องดูแลประโยชน์ส่วนบุคคล คือ การคุ้มครองสิทธิของบุคคลด้วย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นั้น พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริงอย่างมีภาวะวิสัยก่อนสั่งคดีเสมอ แม้ว่าตามกฎหมายพนักงานอัยการจะไม่มีหน้าที่ในการเริ่มคดี แต่พนักงานอัยการก็จะต้องรับผิดชอบในการสอบสวน 4 ประการ คือ

- 1) รับผิดชอบในความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน
- 2) รับผิดชอบในความชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน
- 3) รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และ
- 4) รับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พบว่า พนักงานอัยการในฐานะทนายความของแผ่นดิน นอกจากมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม รักษาผลประโยชน์ของรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว พนักงานอัยการยังมีอำนาจตรวจสอบและค้นหาความจริงในคดีอาญา ควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย โดยเฉพาะในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ซึ่งจะกระทำต่อเมื่อกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามปกติจะต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ด้วย ฉะนั้น หากกรณี

คดีมีหลักฐานตามสมควรว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดร้ายแรง หรือเป็นที่น่าเชื่อว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือกรณีคดีมีหลักฐานตาม สมควรว่าการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิด และมีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควร ก็จะเป็นกรณีที่ต้องนำเหตุดังกล่าวมาพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อดำเนินคดีต่อไปด้วยหรือไม่เช่นกัน

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาที่เช่นกัน พนักงานอัยการก็ต้องพิจารณา ถึงความจำเป็นในการที่จะเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ ตามนัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยชั่งน้ำหนัก ระหว่างประโยชน์ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยกับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งขัดแย้งกัน หากเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะถูกระทบเกินความจำเป็นหรือเกินสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าไม่มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐาน หรือ ไม่มีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควรแล้ว พนักงานอัยการต้องปล่อยตัวบุคคลหรือ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามคำร้องขอเสมอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น หากพนักงานอัยการพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน สอบสวนในการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาในคดีจะเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่มีเหตุ อันควร หรือการปฏิบัติหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาในคดีอาจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ โดยเฉพาะในเรื่อง การอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไปแล้วนั้น กรณีเช่นนี้ พนักงานอัยการจึงควรที่จะเข้ามาตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนและศาล ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดี ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการ ดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ข้อ 8 (หน้าที่เร่งรัดคดี) และข้อ 32 (หลักในการจำกัดสิทธิเสรี และเสรีภาพของบุคคล)

นอกจากนั้น ในเรื่องการรับสำนวนการสอบสวน พนักงานอัยการควรซักซ้อมทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวนให้ถูกต้องตรงกันว่า การส่งสำนวนการสอบสวนสำนวนที่ผู้ต้องหา ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น หากคดีอื่นนั้นศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุก คดีถึงที่สุดให้พนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุก อยู่ นั้น เป็นผู้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป แต่ถ้าศาล ในคดีอื่นนั้นยังมีคำพิพากษาถึงที่สุด พนักงานอัยการจะรับสำนวนการสอบสวนไว้ไม่ได้ จนกว่าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการ จะฟ้องคดีได้ หรือนำผู้ต้องหามาส่งพร้อมสำนวนการสอบสวน และหากเป็นคดีที่มีผู้ต้องหาหลาย คนกระทำผิดร่วมกัน และผู้ต้องหาบางคนต้องโทษจำคุกคดีถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น

กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในเขตอำนาจศาลอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด พนักงานอัยการจะต้องให้พนักงานสอบสวนแยกสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด และผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด ส่งไปยังพนักงานอัยการที่มีอำนาจดำเนินคดี ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ข้อ 99 (สำนวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น)

แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่า พนักงานสอบสวนไม่สามารถขอโอนตัวผู้ต้องหาไปคุมขังยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีได้ พนักงานอัยการก็ควรรีบดำเนินการ ตามหนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529 ซึ่งกรมอัยการได้เคยขอความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ในเรื่องการส่งตัวผู้ต้องขังไปฟ้องศาลไว้ ทั้งนี้ เพื่อการดำเนินคดีสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยเร็ว กรณีดังกล่าวนี้ หากพนักงานอัยการจะรอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดีได้ หรือนำผู้ต้องหาส่งพร้อมสำนวนการสอบสวน เท่านั้น จึงจะยอมรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน การดำเนินคดีอาญาก็อาจเป็นไปได้ด้วยความล่าช้า และการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการดังกล่าวก็อาจจะไม่เป็นการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามภารกิจและบทบาทของพนักงานอัยการ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ภายใต้แนวความคิดและหลักการในเรื่องการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา และการสอบสวนดำเนินคดีอาญาด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ทำให้เห็นว่า หลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา ยังขัดต่อกฎหมายโดยเฉพาะในเรื่องการออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น นอกจากนั้น ในการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นของพนักงานสอบสวน ปัจจุบันยังเป็นไป ด้วยความล่าช้า และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (3),(7) ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณา อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม และผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ดังนั้น จึงขอสรุปและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องหา และการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ดังนี้

5.1 บทสรุป

การอายัดตัวผู้ต้องหาไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น การที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วางแนวทางการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหา ซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น รีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้วให้รีบ มีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็ว... ในกรณีศาลไม่ออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวน ไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาได้... นั้น จากการศึกษาพบว่า การที่พนักงานสอบสวน ร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ต้องถือว่ายังไม่มีเหตุจำเป็นในการออก หมายจับ การที่ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ย่อมเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายในเรื่องการออกหมายจับหรือการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะถือว่ากรณีดังกล่าวผู้ต้องหาได้อยู่ในอำนาจหรืออยู่ในการควบคุมของรัฐแล้ว

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อย้อนมาพิจารณาหลักการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 จะเห็นได้ว่า เหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 นั้น ได้แยกไว้ตามที่ปรากฏในมาตรา 66 (1) , (2) และมาตรา 66 วรรคสอง ด้วยเหตุนี้ จึงอาจทำให้เกิดเข้าใจว่าการในการออกหมายจับผู้ต้องหา จะอาศัยเหตุในการออกหมาย ตามมาตรา 66 (1) , (2) หรือ ตามมาตรา 66 วรรคสอง ก็ได้ เพราะในแต่ละอนุมาตราและวรรค มีเนื้อหาสาระในการพิจารณาที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ตามมาตรา 60 (1) จะพิจารณาจากอัตราโทษจำคุกของความผิดที่มีการร้องขอให้ศาลออกหมายจับเป็นเกณฑ์ หากความผิดนั้นมีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี แม้ผู้กระทำจะไม่มีพฤติการณ์หลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น ศาลออกหมายจับได้ แต่ถ้าอัตราโทษจำคุกกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่านั้น ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 66 (1)

ส่วนกรณีตามมาตรา 66 (2) นั้น เหตุแห่งการออกหมายจับไม่ได้กำหนดให้พิจารณาอัตราโทษเป็นเกณฑ์อย่างเช่นในมาตรา 66 (1) แต่จะพิจารณาจากพฤติการณ์ของบุคคลที่ศาลจะออกหมายจับเป็นหลักว่ามีพฤติการณ์จะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ ดังนั้น แม้อัตราโทษอย่างสูงของความผิดที่กระทำลงจะกำหนดไว้ 3 ปี หรือต่ำกว่านั้น หากมีพฤติการณ์ดังที่ระบุไว้ในมาตรา 66 (2) แล้ว ศาลก็ออกหมายจับได้

กรณีดังกล่าวจากการศึกษาหลักการออกหมายจับตามกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ในการออกหมายจับทุกคดี ศาลจะต้องพิจารณาเหตุจำเป็นในการออกหมายจับด้วยเสมอว่า บุคคลที่ศาลจะออกหมายจับนั้น มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลนั้นไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าว ศาลจะไม่ออกหมายจับตามคำร้องขอของตำรวจ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องการจับ ซึ่งเป็นหลักการที่รับได้รับการยอมรับในระดับสากล และปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก ค.ศ. 1988 รวมทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของหลายประเทศ

นอกจากนั้น ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น (ไม่ว่าจะมีการอายัดตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดี หรือไม่) พนักงานสอบสวนก็ควรเร่งสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วในระหว่างที่ผู้ต้องหานั้นยังถูกคุมขัง ไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นข้อใดที่ต้องรอให้ผู้ต้องหาพ้นโทษในคดีที่ถูกคุมขังเสียก่อนจึงจะเริ่มสอบสวนดำเนินคดี การที่พนักงานสอบสวนละเลยการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียสิทธิในการได้รับการสอบสวนด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้ ยังอาจจะทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียสิทธิหรือประโยชน์บางประการที่พึงได้รับ

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ ในฐานะผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด เช่น การพักการลงโทษ, การย้ายไปคุมขังยังเรือนจำซึ่งเป็นภูมิลำเนา เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการอายัดตัวผู้ต้องหาเป็นวิธีการหนึ่งที่รัฐได้กระทำไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายจึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติซึ่งกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหา เช่น การออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการควบคุมหรือคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ตลอดจนความล่าช้าในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาซึ่งอาจจะช่วยให้การอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) เห็นควรที่จะบัญญัติเรื่อง “การอายัดตัวผู้ต้องหา” ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ชัดเจน โดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องหมายอาญา โดยเพิ่มเติม คำว่า “อายัด” ลงในมาตรา 2 (9) จากเดิม เป็นข้อความ ดังนี้ “หมายอาญา” หมายความว่า หนังสือออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ขัง จำคุก อายัด หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลย หรือนักโทษ... นอกจากนี้ เห็นควรเพิ่มเติม “หมายอายัดตัว” ไว้ในระบบหมายอาญาของไทย เพื่อมิให้เกิดปัญหาการออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการควบคุมหรือคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยที่ผู้ต้องหารายนั้นๆ ไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี (เพราะการอายัด “มิใช่การจับ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) และ

2) เห็นควรบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ไว้เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง เพื่อให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ถือปฏิบัติเป็นไปในทิศทางหรือแนวทางเดียวกัน โดยอาจกำหนดให้พนักงานสอบสวนซึ่งเห็นว่า มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอายัดตัวผู้ต้องหาไว้ดำเนินคดียื่นคำร้องดังกล่าวผ่านพนักงานอัยการเพื่อขอความเห็นชอบก่อนที่จะเสนอคำร้องขออายัดตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ศาลออกหมายอายัดตัวผู้ต้องหาไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกคุมขังเพื่อดำเนินการตามหมายอายัดตัวต่อไป ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ที่ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อวางระเบียบการทำงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย และ

3) เห็นควรเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยบัญญัติให้การพิจารณาออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) และ มาตรา 66 (2) ศาลต้องพิจารณาว่ามีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้น น่าจะกระทำความผิด และมีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่ (ทุกกรณี) ไม่ว่าจะคดีดังกล่าวจะมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าสามปี หรือไม่เกินสามปี ก็ตาม และ

4) เห็นควรที่กระทรวงยุติธรรมจะพัฒนาให้มีฐานข้อมูลที่สามารถตรวจสอบประวัติการถูกคุมขังของบุคคล เพื่อที่ศาลหรือผู้พิพากษาจะได้ตรวจสอบข้อมูลในเบื้องต้นก่อนใช้ดุลพินิจออกหมายจับผู้ต้องหาตามคำร้องขอของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดในการออกหมายจับผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการควบคุมหรือคุมขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

5) สำหรับกรณีปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น ผู้เขียนเห็นว่า รัฐควรที่จะกำหนดกรอบระยะเวลาในการสอบสวนดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นให้มีความชัดเจนเช่นเดียวกับการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 กำหนดว่า “...การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกินสามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ... ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวนได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน...”

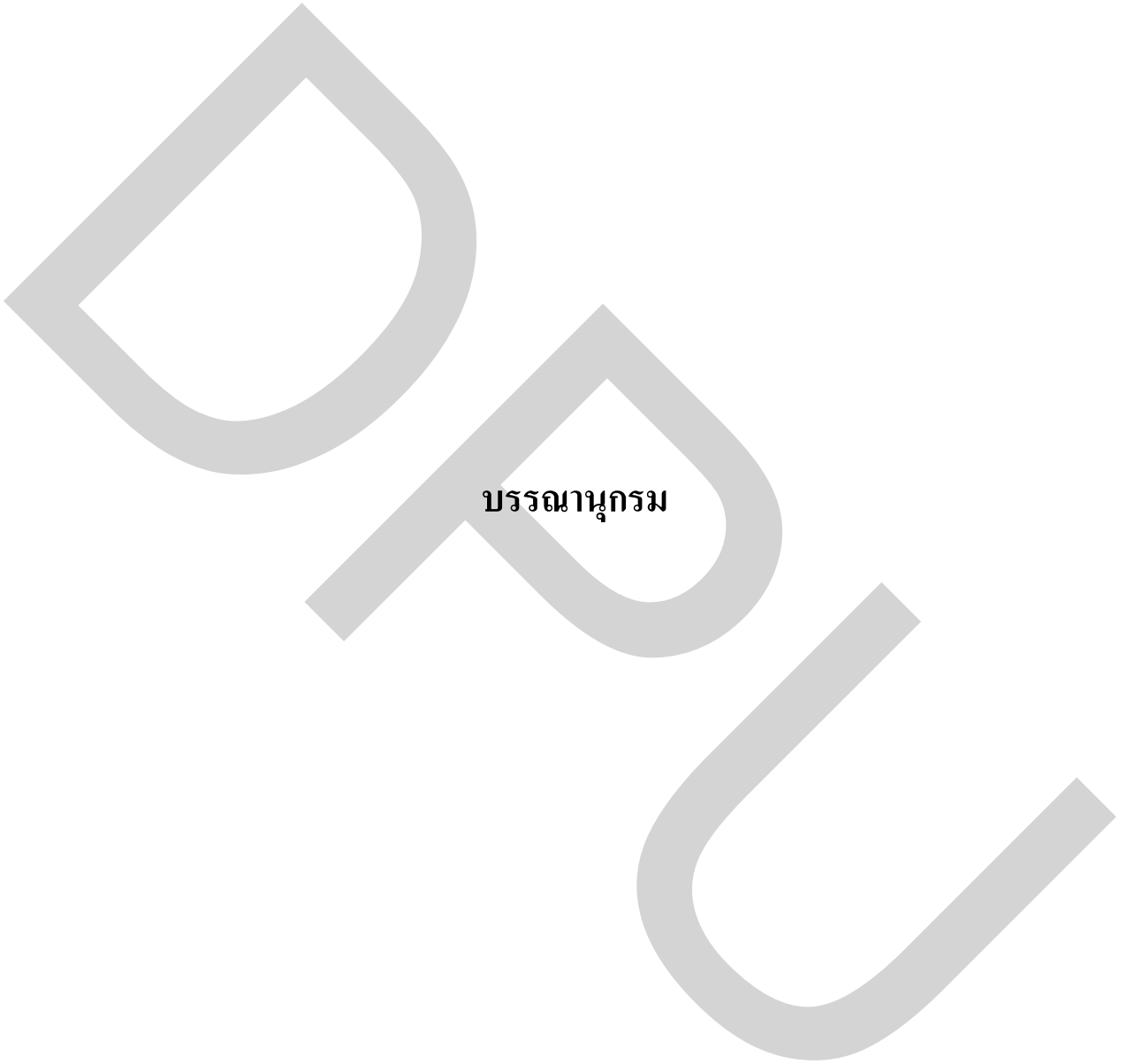
และคำสั่งคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 960/2537 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา ได้กำหนดไว้ว่า “...พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนคดีให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 1 เดือน สำหรับคดีอาญาธรรมดา และภายใน 2 เดือน สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ นับแต่วันแรกที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว หากสอบสวนไม่เสร็จสิ้นให้ขยายเวลาการสอบสวนต่อไปอีกตามความจำเป็นได้ครั้งละ 15 วัน แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันแรกที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว...”

เหตุที่ผู้เขียนเสนอแนะให้กำหนดกรอบระยะเวลาในการสอบสวนดำเนินคดีให้ชัดเจน เนื่องจากผู้ต้องหาหรือผู้ตกกล่าวหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่น (ไม่ว่าจะมีการแจ้งอาชัต์ตัวไว้ดำเนินคดีหรือไม่) ต่างก็มีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนดำเนินคดีด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เพราะตราบใดก็ตามที่ศาลยังมีได้มีคำพิพากษาในคดีที่อยู่ระหว่างการสอบสวนดำเนินคดี ก็ต้องถือว่าบุคคลดังกล่าว

ยังเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลเช่นกัน ฉะนั้นเมื่อพนักงานสอบสวนทราบตัว หรือมีการแจ้งอายัดตัวไว้ดำเนินคดีแล้ว ก็ย่อมต้องรีบเร่งสอบสวนดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นด้วยความ รวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ต้องหาขึ้นพันโทษในคดีเดิมก่อนแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2547). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการ
ดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- เจียมชัย ชูติวงศ์. (2526). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ 2. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
_____. (2540). อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.
รวมบทความด้านวิชาการ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.
- _____. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2551). ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทาง
สังคม. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2544). สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จตุติ ธรรมมโนวานิช. (2537). หลักกฎหมายและแนวปฏิบัติว่าด้วยการจับและแจ้งข้อกล่าวหา ,
การควบคุมและฝากขัง , การค้น , และการปล่อยชั่วคราว. ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ
ส่วนวิชากฎหมาย โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2526). รัฐธรรมนูญนานาชาติ. กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- นพนันธิ สุริยะ. (2525). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป หน่วยที่ 5 เรื่องสิทธิ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช .
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

- ไพโรจน์ ชัยนาม. (2528). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. ม.ป.ท.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- วิชา มหาคุณ. (2522). **การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: ศิริพรการพิมพ์.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2528). **การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการในชั้นการพิจารณา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา**. ม.ป.ท.
- หยุด แสงอุทัย. (2509). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- _____. (2529). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2529). **สิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทย สิทธิมนุษยชน และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อุทัย อาทิวา. (2554). **คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินติ้ง.

เอกสารอื่นๆ

- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์. (2543). **รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี**. (ม.ป.ท.)
- ณรงค์ ใจหาญ. (2540). **สิทธิของผู้ต้องหาจำเลย และผู้ต้องหาโทษในคดีอาญา** (รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ฤทธิรงค์ สมอุดร. (2551). **การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาศึกษาเน้นหนัก กรณีการออกหมายจับนายสุนัย มโนมัยอุดม อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)**. รายงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 6 วิทยาลัยข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- อุทัย อาทิวา. (2544). **การจับการค้นในประเทศสหรัฐอเมริกา**. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- _____. (2553, กันยายน). “การจับการค้นในประเทศฝรั่งเศส” เอกสารประกอบการเสวนาของสำนักงานศาลยุติธรรม ครั้งที่ 5/2553 วันที่ 2 กันยายน 2553.

วิทยานิพนธ์

- กนกทิพย์ ไสสะอาด. (2550). การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกคุมขังโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชัยวัฒน์ วัฒนะ. (2551). เหตุอออกหมายจับ ศึกษากรณี เหตุความร้ายแรงในการออกหมายจับ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- ณรงค์ภัทร ช้วนกุล. (2547). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล กรณีการจับ
โดยไม่มีหมายจับของตำรวจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวิวัฒน์ ชารินทร์. (2540). การชดใช้ค่าทดแทนโดยรัฐเนื่องจากการคุมขังอันเกิดจากความ
ผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์เพ็ญ พัฒโน. (2542). กลไกทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ศึกษากรณีการจับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล วัดตธรรม. (2548). การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการออกหมายจับ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มาลี ทองภูสุวรรณค์. (2524). การคุมขังและการกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ชมรัตน์. (2544). อำนาจรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ
ไทยกับประเทศญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ลิขิตชนานันท์. (2528). เหตุในการจับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชา
นิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ก่อนการประทับฟ้อง
โดยองค์ศาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

เกียรติจิกร วัจนะสวัสดิ์. (ม.ป.ป.). “หลักประกันจากการถูกจับกุม ตรวจสอบที่ไม่ชอบธรรม.”

วารสารนิติศาสตร์, 11, 3, หน้า 455.

ขนิษฐนันท์ อภิหรรษากร. (2552, 1 ม.ค.- มิ.ย. 52). “ว่าด้วย...เรื่องร้องเรียนของผู้ต้องขัง.”

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 2, 1, หน้า 105-107.

_____. (2554, 1 ม.ค.- มิ.ย. 54). “การแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนของผู้ต้องขัง อันเนื่องมาจากการอาศัยตัวผู้ต้องหา (ผู้ต้องขัง) โดยพนักงานสอบสวน.” วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 4, 1, หน้า 15.

คณิต ฌ นคร. (2540). “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.”

ในรวมบทความด้านวิชาการ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2542). “สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการยุติธรรม.” บทบัณฑิต, 4, 55, หน้า 169-170.

เดือน บุณนาค. (2521, เมษายน). “การแยกอำนาจ.” วารสารนิติศาสตร์ 9, หน้า 79.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2509, เมษายน). “จับ.” บทบัณฑิต, ๓, 28, ๓. 2, หน้า 311.

_____. (2524). จับ. วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, 6, 2, หน้า 5-6

วรารุช ถาวรศิริ. (2547, มกราคม-เมษายน) “จับผู้ต้องหาเพื่อการสอบสวนครั้งหนึ่งแล้ว จะขอให้ศาล
ออกหมายจับผู้ต้องหาซ้ำ เพื่อการฟ้องคดีอีกได้หรือไม่.” ดุลพาห, 51, 1, หน้า 159-164 .

วิชัย ศรีรัตน์. (2544 , กันยายน-ธันวาคม). “พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน.”

ดูลพาห, 48, 3, หน้า 32.

วิชา มหาคุณ. (2524). “ผลกระทบของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ต่อสิทธิของประชาชน

ในกระบวนการยุติธรรม.” วารสารนิติศาสตร์, 11, 4, หน้า 564.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (ม.ป.ป.). “การตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.”

บทบัณฑิต, ๓, 64, ๓, หน้า 4.

อรุณี กระจ่างแสง. (2533, กันยายน). “บทบาทของอัยการในการสอบสวนคดีอาญา”

วารสารนิติศาสตร์, 20, 3, หน้า 62.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Packer , Herbert L. (1968). **The limits of the Criminal Sanction.** Stanford, CA: Stanford University Press.

Luard , David Even. (1967). **The International Protection of Human Rights.** New York: F.A. Praeger.

Wrobleski, Henry M., Hess, Karen M. (1979). **Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice.** St. Paul: West Publishing.

Stuckey, Gilbert B. (1976). **Procedures in the Justice System Columbus.** Ohio: Charles E. Merrill Publishing Company.

ELECTRONIC SOURCES

จิรวุฒิ ลิ้มปิพันธ์ และธานี วรภัทร์. (2548). สิทธิผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2552, จากเว็บไซต์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ <http://www.dpu.ac.th/research/archive.php?act=view&id=211>

อาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม : ศาสสอน ดร. 3 ผู้ต้องหาติดสินบนอยู่ในคุก ดันมาขอหมายจับอีก. (2551,3 กรกฎาคม). ผู้จัดการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2553, จาก <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9510000078367&TabID=3&>

ด
ร
ช

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ระเบียบตำรวจ ว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังยังเรือนจำ (ฉ.๒)

ลงวันที่ ๒ พ.ค. ๒๕๑๓

ระเบียบตำรวจ
ว่าด้วยการอายัดผู้ต้องขังยังเรือนจำ (จ.๒)

ลงวันที่ ๒ พ.ค. ๒๕๑๓

ข้อ ๑๖๘ เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องขังได้เป็นไปโดยสะดวกเรียบร้อยสมความประสงค์ของทางราชการ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำกลางคลองเปรมและทัณฑสถานหญิง

(๑) เมื่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลใดในกรุงเทพมหานครขออายัดตัวผู้ต้องขังไว้ต่อเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครแล้ว ให้รีบสำเนาคำขออายัดตัวส่งสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ ส่วนการขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำกลางคลองเปรมหรือทัณฑสถานหญิง ให้รับสำเนาคำร้องขออายัดตัวส่ง สถานีตำรวจนครบาลเตาปูน เพื่อให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ใช้เป็นหลักฐานในการติดต่อขอรับตัวผู้ต้องอายัดจากเรือนจำ

(๒) เมื่อเรือนจำจะปล่อยตัวผู้ต้องขังที่พนักงานสอบสวนขออายัดไว้ตามนัย (๑) ทางเรือนจำจะแจ้งไปยังสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ให้ทราบล่วงหน้า

(๓) ให้สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดนั้นไปจากเรือนจำ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้ขออายัดส่งเจ้าหน้าที่ไปรับตัวผู้ต้องอายัดนั้นจากสถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์หรือสถานีตำรวจนครบาลเตาปูนแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

ข. เรือนจำจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร

(๑) การอายัดตัวผู้ต้องขังที่เรือนจำแต่ละแห่ง (นอกจากกรุงเทพมหานคร) ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้บังคับกองตำรวจภูธรอำเภอ ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ในเขตท้องที่ศูนย์กลางทำหน้าที่ในการขออายัด รับและส่งตัวผู้ต้องอายัด

(๒) เมื่อพนักงานสอบสวนอำเภอใดในจังหวัดที่เรือนจำตั้งอยู่ ประสงค์จะขออายัดตัวผู้ต้องขังที่เรือนจำแห่งนั้นแล้ว ให้แจ้งต่อผู้กำกับการหรือผู้บังคับกองตำรวจดังกล่าวใน (๑) เป็นของผู้ขออายัด แต่ถ้ากรณีรีบด่วน ซึ่งพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องขออายัดตรงต่อเรือนจำเอง เมื่ออายัดแล้วพนักงานสอบสวนต้องแจ้งการอายัดให้ฝ่ายตำรวจผู้มีหน้าที่ในการนี้ทราบด้วย เพื่อเป็นหลักฐานในการรับและส่งตัวผู้ต้องหาอายัดต่อไป

(๓) เรือนจำจะปล่อยผู้ต้องขังที่อายุตามที่กล่าวไว้ใน (๒) ต้องแจ้งให้ผู้กำกับการ
ตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้บังคับกองตำรวจภูธรอำเภอดังกล่าวใน (๑) ทราบ

(๔) การรับและส่งตัวผู้ต้องขัง ให้เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการหรือผู้บังคับกอง
ผู้มีหน้าที่ในการอายัด จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปรับและส่งตัวผู้ต้องขัง

(๕) ค่าพาหนะและค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ตลอดจนค่าใช้จ่ายต่างๆที่ต้องจ่ายไปในการนี้
ทั้งหมด ให้เบิกจ่ายเงินค่าใช้จ่ายของกรมมหาดไทย

ภาคผนวก ข

หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/9610

ลงวันที่ 16 กันยายน 2546

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โทร. 0 2205 3460

ที่ 0004.6/9610

วันที่ 16 กันยายน 2546

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา

ผบชน., ก., ภ. 1-9, ปส., สตม., ส., และจตร.

ผบก.สบส.

ด้วยปรากฏว่า การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาในปัจจุบันมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากการอายัดตัวผู้ต้องหาที่ผ่านมา พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนจัดการให้จับหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด บัดนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) มีความเห็นว่า กรณีตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมายตามมาตรา 237 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเจ้าพนักงานจะต้องขออนุญาตจับจากศาลเสียก่อน

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. กรณีพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดีในอีกคดีหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือแจ้งไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหา เช่น เรือนจำ สถานีตำรวจหรือหน่วยงานต่างๆ ที่คุมขังผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาดังกล่าวเป็นบุคคลที่พนักงานสอบสวนต้องการได้ตัวไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถานที่คุมขัง อันจะเป็นประโยชน์ในการคุมขังผู้ต้องหา การพิจารณาปล่อยชั่วคราวหรือคัดค้านการปล่อยชั่วคราว

2. ให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้วให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังตัวผู้ต้องหาโดยเร็ว

3. ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาได้ หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวจากสถานที่ คุมขัง และพนักงานสอบสวนยังมีความจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดี ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็คดี ได้หนีไปก็คดี จึงร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับต่อไป

4. ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จโดยไม่ต้องรอให้พ้น โทษในคดีเดิมก่อน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ โดยเร็ว การส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือที่ 0004.6/10615 ลงวันที่ 27 ส.ค.2545 การส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 20 พ.ค. 2545

5. ในระหว่างที่ผู้ต้องหาอายัดตัวถูกคุมขังอยู่ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาอายัดไว้ระหว่างการสอบสวนในคดีที่ขออายัด เช่น ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมายหรือคดีเล็กน้อย ตามมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดตัวผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

6. ในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

จึงแจ้งมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

พล.ต.อ. วุฑฒิชัย ศรีรัตนวุฑฒิ
(วุฑฒิชัย ศรีรัตนวุฑฒิ)
รอง ผบ.ตร.ปรท.ผบ.ตร.

ภาคผนวก ค

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่องเสร็จที่ ๔๕๒/๒๕๔๖

เรื่องเสร็จที่ ๔๕๒/๒๕๔๖

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง ขอรื้อปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจับกุมตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๗๑
 มาตรา ๑๗๔ และมาตรา ๑๗๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ตช ๐๐๐๔.๖/๔๕๒๑ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอรื้อในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๗๑ มาตรา ๑๗๔ และมาตรา ๑๗๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติว่า "ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้น ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ..." โดยมีประเด็นปัญหาที่ขอรื้อรวม ๗ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีตามมาตรา ๑๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(ก) มาตรา ๑๗ (๒) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(ข) มาตรา ๑๗ (๓) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

(ค) มาตรา ๑๗ (๔) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

กรณีตามมาตรา ๑๗ (๒) (๓) และ (๔) นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เป็นข้อยกเว้นในการจับกุมโดยไม่ต้องมีหมาย ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่า กรณีดังกล่าวพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สอง กรณีตามมาตรา ๑๗๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติให้อำนาจนายประกันขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีประกัน ซึ่งเห็นว่าจำเลยได้หนีหรือจะหลบหนี หรือนายประกันจะทำการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยเองเมื่อไม่สามารถขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมได้ทันทั่วทั้ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นว่า กรณีนี้เป็นเหตุจำเป็นอื่นที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและนาย

ประกันจับได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สาม กรณีตามมาตรา ๑๓๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นว่า การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบดังกล่าวไม่ใช่การจับกุม พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สี่ กรณีตามมาตรา ๑๓๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติว่า พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุมหรือจัดการให้จับหรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใดซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่พนักงานสอบสวนสามารถจับกุมผู้ต้องหาที่ปรากฏตัวต่อหน้าและได้ทำการสอบสวนจนชัดเจนแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่ห้า ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมผู้ต้องหามาแล้ว ต่อมาเมื่อเหตุต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาเนื่องจากส่งฟ้องศาลไม่ทันตามกำหนด หลังจากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่า พนักงานสอบสวนสามารถขอให้ศาลออกหมายจับในข้อหาเดิม เพื่อจับกุมผู้ต้องหาแล้วส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการได้

ประเด็นที่หก ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมผู้ต้องหามาแล้ว ต่อมาเมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องหาด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง หลังจากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้องจึงมีความจำเป็นที่ต้องนำตัวผู้ต้องหามาฟ้อง สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่า พนักงานสอบสวนสามารถขอให้ศาลออกหมายจับในข้อหาเดิมเพื่อจับกุมตัวผู้ต้องหามาฟ้องได้

ประเด็นที่เจ็ด ในกรณีที่ผู้ต้องหาซึ่งมีหมายจับของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และพนักงานอัยการได้สั่งให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหามาฟ้อง แต่ยังไม่ได้ขอให้ศาลออกหมายจับ ปรากฏว่าผู้ต้องหานั้นกำลังจะหลบหนีออกนอกประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมตัวได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล

เพราะเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วน หากขอให้ศาลออกหมายอาจจะทำให้ผู้ต้องหาหลบหนีหรือออกนอกราชอาณาจักรไป

ในชั้นพิจารณาเรื่องนี้ของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พลตำรวจตรี จักรทิพย์ กุญชร ณ อยุธยา) ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า กรณีข้อหาหรือตามประเด็นที่เจ็ด นั้น เป็นกรณีผู้ต้องหาถูกออกหมายจับตามหมายจับของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการออกหมายจับโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวันที่บทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๓๓๕ (๖) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่มีปัญหาว่า หากผู้ต้องหาจะหลบหนีออกนอกประเทศภายหลังจากวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ เจ้าหน้าที่จะกระทำการจับกุมโดยไม่ต้องมีหมายได้หรือไม่ ซึ่งในขณะนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีที่เคยออกหมายจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่แล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาปัญหาข้อหาหรือของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นดังต่อไปนี้

โดยที่มาตรา ๓๑ วรรคหนึ่งและวรรคสามของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับ คမ်းขัง ตรวจค้นตัวบุคคลจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบกับมาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า บุคคลจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ตลอดจนบทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติให้ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใดจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การจะดำเนินการตามข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ให้อำนาจกระทำได้อาจจะต้องปฏิบัติในขอบเขตและเงื่อนไขที่จำกัดเท่าที่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การจะพิจารณาว่าข้อเท็จจริงใดถือว่าเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับโดยไม่มีหมายตามมาตรา ๘๘ มาตรา ๑๑๓ มาตรา ๑๓๔ และมาตรา ๑๓๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) มีความเห็นในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กรณีตามมาตรา ๘๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสามารถแยกประเด็นการพิจารณาได้ดังนี้

(๑) กรณีตามมาตรา ๘๘ (๒) แยกพิจารณาได้เป็น ๒ ประการ คือ

(ก) กรณีเมื่อพบบุคคลกำลังพยายามกระทำความผิดนั้น เห็นว่า ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพบเห็นบุคคลใดกำลังพยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๘๘ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้มีการจับโดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล

(ข) กรณีเมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิดนั้น เห็นว่า กรณีดังกล่าวอาจถือได้ว่าเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับโดยไม่มีหมายได้ ดังปรากฏในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพบเห็นบุคคลมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น อันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การจะพิจารณาว่ากรณีใดจะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นประกอบด้วย เช่น ผู้นั้นมีอาวุธไว้ในครอบครองโดยมีเจตนาที่จะนำอาวุธดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดในทันทีทันใดนั้นเอง จึงเป็นเหตุจำเป็นอย่างอื่นซึ่งเข้าข้อยกเว้นที่ให้จับได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล

(๒) กรณีตามมาตรา ๘๘ (๓) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่า กรณีใดจะถือได้ว่าเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนีซึ่งเข้าข้อยกเว้นที่ให้จับได้โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายของศาลตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป และต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัดว่า เป็นกรณีที่มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี และมีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งไม่สามารถขอหมายจับจากศาลได้ทันทั่วๆไปตามนัยมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดจะหลบหนีออกนอกประเทศ เป็นต้น

(๓) กรณีตามมาตรา ๑๘ (๔) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่า กรณีเมื่อมีผู้ขอให้จับ โดยแจ้งว่าบุคคลผู้นั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบนั้น ไม่เป็นข้อยกเว้นที่ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล เนื่องจากมิใช่กรณีเป็นความผิดซึ่งหน้าหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ให้อำนาจจับได้ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติเป็นข้อยกเว้น เพราะมิใช่กรณีเร่งด่วน

ประเด็นที่สอง กรณีตามมาตรา ๑๑๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่า ถือได้ว่าเป็นเหตุจำเป็นอื่นตามที่มาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติเป็นเหตุยกเว้นไว้ เพราะเป็นกรณีเร่งด่วนที่ไม่อาจรอให้ศาลออกหมายจับได้ทัน และผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีหรือจะหลบหนีดังกล่าวต้องเป็นผู้ที่ได้เคยถูกจับมาก่อนที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยอาจถูกจับตามหมายจับ หรือมิฉะนั้นก็เป็นกรณีการจับได้โดยที่ไม่ต้องมีหมายจับ ซึ่งถือว่าได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากศาลมาแล้วครั้งหนึ่ง ดังนั้น เจ้าพนักงานหรือบุคคลซึ่งทำสัญญาประกันจึงสามารถจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีได้ตามที่กำหนดในมาตรา ๑๑๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่เป็นการขัดกับมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สาม กรณีตามมาตรา ๑๓๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่า กรณีที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา นั้น เป็นเรื่องขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหา มิใช่การจับกุมตามนัยของมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สี่ กรณีตามมาตรา ๑๓๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นว่า กรณีที่พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุมหรือจัดการให้จับหรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งระหว่างการสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ถือเป็นเหตุจำเป็นอื่นตามที่มิถุหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมายตามมาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเจ้าพนักงานจะต้องขอหมายจับจากศาลเสียก่อน

ประเด็นที่ห้า เห็นว่า กรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องหามาแล้ว ต่อมาเมื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาเนื่องจากสิ่งฟ้องศาลไม่ทันตามกำหนด หลังจากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหา กรณีดังกล่าวพนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาในข้อหาเดิมเพื่อจับกุมตัวผู้ต้องหาแล้วส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการได้

ประเด็นที่หก เห็นว่า กรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมตัวผู้ต้องหามาแล้ว ต่อมามีการปล่อยตัวผู้ต้องหาด้วยเหตุควรที่พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง หลังจากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้อง กรณีดังกล่าว พนักงานสอบสวนมีอำนาจขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาในข้อหาเดิมเพื่อจับกุมตัวผู้ต้องหา มาฟ้องต่อศาลได้

ประเด็นที่เจ็ด เห็นว่า เนื่องจากบทบัญญัติ มาตรา ๒๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องถือปฏิบัติ ตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ออกระเบียบปฏิบัติและดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ มาตรา ๒๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณา ประเด็นตามปัญหาดังกล่าวอีก

ลงชื่อ พรทิพย์ จาละ

(นางสาวพรทิพย์ จาละ)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขานุการคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภาคผนวก ง

หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/6167

ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โทร. 0 2205 3466

ที่ 0004.6/6167

วันที่ 20 พฤษภาคม 2545

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น

รอง ผบ.ตร., ผู้ช่วย ผบ.ตร., ผบช., ผบก. หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า

ตามหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส (สฝปผ.) 0018/ว 145 ลง 30 ก.ย. 2541 กำหนดให้พนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้อง แต่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีที่ถูกคุมขังนั้นแล้ว หรือเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่เขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้แล้วเท่านั้น (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบ) ซึ่งต่อมาปรากฏว่าคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมมีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2545 เมื่อ 23 ม.ค. 2545 กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 142 วรรคสาม กรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีที่ถูกคุมขังและคดีใกล้ขาดอายุความว่า ให้มีการประสานงานกันระหว่างตำรวจและพนักงานอัยการเพื่อขอต่อศาลให้โอนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

ดังนั้น เพื่อให้การส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นและศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีที่ถูกคุมขังให้พนักงานอัยการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสอดคล้องกับมติคณะกรรมการดังกล่าวและสัมฤทธิ์ผล สามารถนำตัวผู้ต้องหามาฟ้องลงโทษได้ จึงให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนปฏิบัติ ดังนี้

1. ในกรณีคดีใกล้ขาดอายุความ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนประสานกับพนักงานอัยการ เพื่อขอต่อศาลให้โอนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

2. ในคดีอื่นๆ นอกจากกรณีตาม 1 ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวน และสรุปสำนวนเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งคดีตามระเบียบ เพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดีในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้องให้เก็บสำนวนไว้ที่ทำการของพนักงานสอบสวน โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าพนักงานสอบสวน เมื่อมีการแต่งตั้งโยกย้ายให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนส่งมอบสำนวนเช่นเดียวกับการส่งมอบสำนวนที่อยู่ระหว่างการสอบสวน และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนติดตามผลคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ให้ขอคัดสำเนาคำพิพากษาถึงที่สุด

ประกอบสำนวน แล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการต่อไป หรือถ้าต่อมาศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแต่คดีก็ถึงหมดอายุความให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนรีบดำเนินการตาม 1 ต่อไป

จึงแจ้งมาเพื่อทราบ และแจ้งให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนในสังกัดทราบเพื่อถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป หากเกิดความบกพร่องหรือเสียหายแก่ทางราชการขึ้น หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบวินัยตามควรแก่กรณี

พล.ต.อ. สันต์ ศรุตานนท์
(สันต์ ศรุตานนท์)
ผบ.ตร.

ภาคผนวก จ

หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/10615

ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2545

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โทร. 0 2205 3466

ที่ 0004.6/10615

วันที่ 27 สิงหาคม 2545

เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกัน และคดีที่ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น

รอง ผบ.ตร., ผู้ช่วย ผบ.ตร., ผบช., ผบก. หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า

ตามหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/6167 ลง 20 พ.ค. 2545 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ที่คดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นไว้แล้ว แต่ยังไม่ได้อำนาจศาลอื่น ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น ประกอบกับ ตร. ได้หารือปัญหาข้อกฎหมาย กรณีพนักงานอัยการไม่รับสำนวนการสอบสวนไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีหนังสือ ที่ นร 0601/0886 ลง 19 ก.ย. 2544 แจ้งความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) ตอบข้อหารือ ตร. ในประเด็นกรณีการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกันและพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาสรุปความได้ว่า สำนวนการสอบสวนตามมาตรา 142 แห่ง ป.วิ.อาญา ที่พนักงานสอบสวนได้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ต่อมาผู้ต้องหาได้หลบหนีประกัน ไม่มีผลให้สำนวนนั้นเป็นสำนวนตามมาตรา 141 ซึ่งเป็นกรณีจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนในคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกัน และมีความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาแต่พนักงานอัยการไม่รับสำนวน และการปฏิบัติกรณีผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกันในคดีที่เกี่ยวข้องกัน และผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว จึงให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนปฏิบัติดังนี้

1. ในคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกัน ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนและสรุปสำนวนเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดีตามระเบียบว่าด้วยอำนาจการทำความเห็นในคดี ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจมีความเห็นควรส่งฟ้องให้เก็บสำนวนไว้ที่ทำการของพนักงานสอบสวน โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าพนักงานสอบสวน และให้จัดทำสมุดสารบบคุมสำนวนประเภทอัยการไม่รับสำนวนแล้วเก็บสำนวนการสอบสวนประเภทนี้

ไว้ต่างหากเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะ และสามารถตรวจสอบได้ทุกเวลา ห้ามมิให้เก็บไว้กับตัวพนักงานสอบสวนที่สอบสวนคดี และให้จำหน่ายคดี (วางแดง) ออกจากสมุดสถิติคดีอาญาประจำที่ทำการและสมุดบันทึกคดีประจำตัวพนักงานสอบสวน โดยหมายเหตุว่า “อัยการไม่รับสำนวน” หากมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพนักงานสอบสวนให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนคนเดิมส่งมอบสำนวนเช่นเดียวกับการส่งมอบสำนวนที่อยู่ระหว่างการสอบสวนต่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนคนใหม่ เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาแล้วให้ดำเนินการตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 142 วรรคสาม ต่อไป

2. ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกัน เป็นคดีเกี่ยวพันกัน และผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในอำนาจศาลอื่น ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแยกสำนวนทำความเข้าใจกรณีฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ถูกจำคุกต้องโทษอยู่ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดให้ดำเนินการตามหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/6167 ลง 20 พ.ค. 2545 ต่อไป

จึงแจ้งมาเพื่อทราบ และให้แจ้งหัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนในสังกัดทราบเพื่อถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป หากเกิดความบกพร่องหรือเสียหายแก่ทางราชการขึ้นหัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบทางวินัยตามควรแก่กรณี

พล.ต.อ. สันต์ ศรุตานนท์
(สันต์ ศรุตานนท์)
ผบ.ตร.

ภาคผนวก ฉ
หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/558
ลงวันที่ 18 มกราคม 2542

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองคดี

โทร. 2052358

ที่ 0004.6/558

วันที่ 18 มกราคม 2542

เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีการอายัดตัว

ผบช.น. , ผบช.ก. , ผบช.ส , ผบช.ปส. , ผบช.สทม. , ผบช.ภ 1-9 , จตร.

ด้วยสภาพนายความ ได้มีหนังสือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการขออายัดตัวผู้ต้องขัง และการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการอายัดตัวและการถอนอายัดตัวผู้ต้องขัง เช่น กรณีที่ผู้ต้องขังที่ พนักงานสอบสวนขออายัดตัวบางคนใกล้พ้นโทษ พนักงานสอบสวนจึงเริ่มดำเนินคดีกับผู้ต้องขัง คนนั้น หรือกรณีผู้ต้องขังบางคนที่พนักงานสอบสวนได้ขออายัดตัวไว้ ต่อมาคดีเสร็จสิ้นแต่ พนักงานสอบสวนไม่แจ้งถอนอายัดตัวผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ เช่น การที่จะได้รับการปล่อยตัวจากทัณฑสถานกลับต้องไปปล่อยตัวที่สถานีตำรวจ เป็นต้น

ฉะนั้น จึงขอให้ท่านกำชับพนักงานสอบสวนถือปฏิบัติ ดังนี้

1. ในคดีที่มีการอายัดตัวผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกอายัด และเร่งรัดการสอบสวนแล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการโดยเร็ว

2. ในระหว่างที่ผู้ต้องหาอายัดถูกคุมขังอยู่ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาอายัดไว้ระหว่างการสอบสวนในคดีที่ขออายัด เช่น ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมายหรือคดีอาญาเล็กน้อยตาม ม. 37 แห่ง ป. วิอาญา ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือแจ้งขอถอนการอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังเรือนจำโดยด่วนที่สุด

3. ในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลสั่งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาลและเรือนจำ ได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือในกรณีมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือแจ้งขอถอนการอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังเรือนจำโดยด่วนที่สุด

พล.ต.ท.

(สมบัติ อมรวิวัฒน์)

ผู้ช่วย ผบ.ตร.ปรท.ผบ.ตร.

ภาคผนวก ข

หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0011.233/01284

ลงวันที่ 25 มีนาคม 2553

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ตร

โทร. 0 2205 3463 โทรสาร 0 2251 2662

ที่ 0011.233/01284

วันที่ 25 มีนาคม 2553

เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา

ผบช.น., ก., สตม., ปส., ภ.1-9 และ ศชต.

ด้วยสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ผผ 12/80 ลงวันที่ 26 ก.พ. 2553 แจ้งผลการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย กรณี นักโทษเด็ดขาดชายสุรชัย วงศ์ประดิษฐ์ ผู้ร้อง ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวนขออายัดตัวผู้ร้องโดยที่ศาลไม่ได้ออกหมายจับซึ่งเป็นการขัดต่อหลักเกณฑ์หรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา ตามหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/9610 ลง 16 ก.ย. 2546 ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนที่ต้องการได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น รับผิดชอบการขอให้ศาลออกหมายจับ และหลังจากศาลออกหมายจับแล้วให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหา สำหรับกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหา จึงเสนอแนะให้ ตร. ชักชอมทำความเข้าใจในเรื่องแนวทางเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา

ตร. พิจารณาแล้ว เห็นว่าเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการขออายัดตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่น จึงให้ท่านกำชับพนักงานสอบสวนในสังกัด ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/9610 ลง 16 ก.ย. 2546 อย่างเคร่งครัด

จึงแจ้งมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

พล.ต.ท.

(สมยศ พุ่มพันธุ์ม่วง)

ผู้ช่วย ผบ.ตร. ปรท. ผบ.ตร.

ภาคผนวก ข

หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0011.25/3828

ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2553

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ตร

โทร. 0 2205 3472

ที่ 0011.25/3828

วันที่ 12 ตุลาคม 2553

เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา

ผบชน. , ภ.1-9 , ศชต. , ก. , ปส. , สตม. , กมค. , และ จต.

ตามหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/9610 ลง 16 ก.ย. 2546 กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาไว้แล้วนั้น ต่อมา ตร. ได้รับแจ้งจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินว่า ได้รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานของพนักงานสอบสวนแล้วไม่ดำเนินคดีให้เสร็จสิ้น เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาที่ถูกอายัดตัวได้รับความเสียหาย สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจึงได้ประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาว่า พนักงานสอบสวนควรดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและควรจัดทำฐานข้อมูลกลางอย่างเป็นระบบเพื่อให้สะดวกต่อการตรวจสอบและป้องกันการหลงลืมหรือความล่าช้าในการดำเนินคดี

ตร. พิจารณาแล้ว เห็นว่า เพื่อให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหาเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกอายัดตัว จึงให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติตามหนังสือหนังสือ ตร. ที่ 0004.6/9610 ลง 16 ก.ย. 2546 เรื่องแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา โดยเคร่งครัด

2. ให้สถานีตำรวจหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาทุกแห่ง จัดทำสมุดคัมภีร์ที่มีการอายัดตัวผู้ต้องหาไว้ประจำที่สถานีตำรวจหรือหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบได้โดยสะดวกตลอดเวลา และให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตรวจสอบผลการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนทุกกระยะ

จึงแจ้งมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติ

พล.ต.ท.

(สมยศ พุ่มพันธุ์ม่วง)

ผู้ช่วย ผบ.ตร. ปรท. ผบ.ตร.

ภาคผนวก ฅ

คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 960/2537

เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เรงรััดการสอบสวนคดีอาญา

คำสั่งกรมตำรวจ

ที่ 960/2537

เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

ตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2536 เป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยราชการในกรมตำรวจ นั้น

เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนของกรมตำรวจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายใต้การอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับ โดยใกล้ชิด

อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 2.5 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ข้อ 3 อธิบดีกรมตำรวจในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวนทั่วราชอาณาจักร จึงให้ยกเลิกคำสั่งกรมตำรวจที่ 244/2532 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ลงวันที่ 3 มีนาคม 2532 และคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 1599/2532 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2532 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา (แก้ไขเพิ่มเติม) และให้ใช้มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ดังนี้

1. ระยะเวลาการสอบสวนคดีอาญา

1.1 คดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิด

1.1.1 คดีอาญาทั่วไป ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมีกำหนด 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ

1.1.2 คดีอุกฉกรรจ์ ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมีกำหนด 1 ปี นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมาเป็นระยะเวลาตามที่กำหนดแล้ว ยังไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิด เห็นควรงดการสอบสวนหรือมีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนสอบสวนเกินระยะเวลาที่กำหนด ให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นตามลำดับชั้น ไปยังผู้บังคับการหรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณีที่ได้รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น

ตรวจพิจารณาและดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันครบกำหนดตาม 1.1.1 หรือ 1.1.2

1.2 คดีที่รัฐผู้กระทำผิดแต่เรียกหรือจับกุมตัวยังไม่ได้

1.2.1 คดีอาญาทั่วไป ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 2 เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

1.2.2 คดีอุกฉกรรจ์ ให้พนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนมาเป็นระยะเวลาตามที่กำหนดแล้ว ยังไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีได้ โดยได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว หรือมีความจำเป็นต้องสอบสวนเกินระยะเวลาที่กำหนด ให้พนักงานสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นตามลำดับชั้นยังผู้บังคับการหรือ หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี ที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น ตรวจพิจารณาและดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 ภายในระยะเวลา 10 วันนับตั้งแต่วันครบกำหนดตาม 1.2.1 หรือ 1.2.2

1.3 คดีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว

1.3.1 ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในเวลา 1 เดือน สำหรับคดีอาญาธรรมดา และภายใน 2 เดือน สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ นับแต่วันแรกที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว หากมีเหตุจำเป็นไม่อาจทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในเวลาดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งเหตุแห่งความจำเป็นและความเห็น เพื่อขออนุมัติขยายเวลาสอบสวนไปยังผู้บังคับการหรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี ที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น

1.3.2 ให้ผู้บังคับการหรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี ที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้นพิจารณาอนุมัติขยายเวลาการสอบสวนต่อไปอีก ตามความจำเป็นได้ครั้งละ 15 วันรวมแล้วต้องไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันแรกที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยให้บันทึกเหตุความจำเป็นในการอนุมัติแต่ละครั้งไว้ในสำนวนการสอบสวน

1.3.3 เมื่อทำการสอบสวนครบกำหนด 6 เดือน นับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราวและยังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไป ให้ผู้บังคับการหรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณี ที่รับผิดชอบการสอบสวนในเขตพื้นที่นั้น บันทึกเหตุแห่งความจำเป็นไว้ในสำนวนการสอบสวน ก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องหาไปศาลเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหาแล้ว แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงกรมตำรวจทราบ

1.3.4 กรณีที่ทำการสอบสวนครบกำหนด 6 เดือนแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไป ในการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหาตามบทบัญญัติ มาตรา 87 วรรคสี่ ถึงวรรคเก้า แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากศาลไม่สั่งอนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้อีกต่อไป ให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นทราบ เพื่อหาทางแก้ไขมิให้การสอบสวนต้องเสียหาย พร้อมทั้งพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนมีข้อบกพร่องในการสอบสวนจนเป็นเหตุให้ศาลใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้ควบคุมผู้ต้องหาไว้อีกต่อไปหรือไม่ แล้วรีบรายงานให้กรมตำรวจทราบทันทีด้วย

1.3.5 ในการนำตัวผู้ต้องหาไปยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหา ให้หัวหน้าสถานีตำรวจหรือพนักงานสอบสวนชั้นผู้ใหญ่ตามที่กรมตำรวจมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามนัยคำสั่งกรมตำรวจ ที่ 382/2530 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2530 ไปศาลด้วย เพื่อแถลงให้ศาลทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นที่การสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น จำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาต่อไปอีก

1.4 คดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวหรือถูกฝากขังในระหว่างการสอบสวน

ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและผู้บังคับบัญชาเร่งรัดพนักงานสอบสวน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นไปก่อนที่จะครบอำนาจผลัดฟ้องหรือฝากขัง ตามที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง และเพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้นเท่านั้น เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วให้รีบสรุปสำนวนมีความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งคดีหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณีพิจารณาต่อไปทันที...

ฯลฯ

5.5 บรรดาระเบียบ คำสั่งใดในส่วนที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ยกเลิกและให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2537

(ลงชื่อ) พลตำรวจเอก ประทีน สันติประภพ

(ประทีน สันติประภพ)

อธิบดีกรมตำรวจ

ภาคผนวก ๑

หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๑๐๐๕/๓๕๖

ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๕

(สำเนา)

ที่ มท ๑๐๐๕/๒๕๕๖

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย

ถนนอภัยวงศ์ กท. ๑๐๒๐๐

๒ กันยายน ๒๕๒๕

เรื่อง การส่งตัวผู้ที่ถูกคุมขังไปฟ้องศาล

เรียน อธิบดีกรมอัยการ

อ้างถึง หนังสือกรมอัยการ ที่ มท ๑๒๐๑/๖๓๗๕ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๑๐๐๕/ว ๑๐๕ ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๕

ตามที่กรมอัยการขอทำความเข้าใจความตกลงในหลักการ กรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังซึ่งถูกคุมขังที่เรือนจำ ตามคำพิพากษาของศาลอื่นหรือตามหมายขังของศาลในคดีอื่น เมื่อถูกจับกุมสอบสวนโดยกระทำผิดในคดีอื่นระหว่างถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ และกรณีผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดในเขตอำนาจศาลหนึ่ง แต่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น และไม่เป็นการสะดวกที่จะส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังนั้น ไปฟ้องและดำเนินคดีในศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้นในเขตศาลนั้น เมื่อพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังดังกล่าวต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ควบคุมตัวอยู่ โดยมีหนังสือแจ้งไปยังเรือนจำ ก็ขอให้เรือนจำจัดส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังนั้น ไปเพื่อฟ้องศาล ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

กรมราชทัณฑ์พิจารณาแล้ว เพื่อประสานความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมให้การดำเนินคดีได้เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็ว กรมราชทัณฑ์ไม่ขัดข้องในหลักการดังกล่าว ทั้งนี้ ได้แจ้งให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งได้ทราบและปฏิบัติต่อไปแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สนิท รุจณรงค์

(นายสนิท รุจณรงค์)

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ภาคผนวก ฎ

หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๑๐๐๕/ว ๑๐๕

ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๕

(สำเนา)

ที่ มท ๑๐๐๕/ว ๑๐๕

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กท. ๑๐๒๐๐

๒ กันยายน ๒๕๒๕

เรื่อง การส่งตัวผู้ที่ถูกคุมขังไปฟ้องศาล

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการและผู้ปกครองทัณฑสถาน
สถานกักกัน สถานกักขัง และศูนย์อบรมพิเศษสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกรมอัยการ ที่ มท ๑๒๐๑/๖๓๗๔ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๕
๒. สำเนาหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๑๐๐๕/๓๕๕๖ ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๕

ด้วยกรมอัยการได้ติดต่อขอทำความตกลงในหลักการกับกรมราชทัณฑ์ กรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังซึ่งถูกคุมขังที่เรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่น หรือตามหมายขังของศาลในคดีอื่น เมื่อถูกจับกุมสอบสวนเพราะกระทำผิดในคดีอื่นระหว่างการต้องโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำ และในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่กระทำผิดในเขตอำนาจศาลหนึ่ง แต่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น และไม่เป็นการสะดวกที่จะส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังนั้น ไปฟ้องและดำเนินคดีในศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้นในเขตศาลนั้นได้ เมื่อพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังดังกล่าวต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ควบคุมตัวอยู่ โดยมีหนังสือแจ้งไปยังเรือนจำ ขอให้เรือนจำจัดส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังนั้น ไปเพื่อฟ้องศาล ตามรายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือกรมอัยการที่ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

กรมราชทัณฑ์พิจารณาแล้ว เห็นว่า การประสานงานให้ความร่วมมือต่อกันตามนัยดังกล่าว จะทำให้เกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น หากมีกรณีที่พนักงานอัยการไม่อาจร้องขอต่อศาล ให้เบิกตัวผู้ต้องขังส่งฟ้องในคดีอื่นได้ และพนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งให้เรือนจำหรือทัณฑสถานใด นำตัวผู้ต้องขังเพื่อส่งฟ้องศาลแล้ว ขอให้เรือนจำและทัณฑสถานให้ความร่วมมือจัดส่งตัวผู้ต้องขังนั้น ไปส่งฟ้องศาล ทั้งนี้ ให้ระมัดระวังในการควบคุมอย่าให้เกิดความเสียหายขึ้นได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) สนิท รุจณรงค์
(นายสนิท รุจณรงค์)
อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ร
ร
ร

ภาคผนวก ก
หนังสือกรมอัยการ ที่ มท ๑๒๐๓/ว ๙๕
ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๕

ที่ มท ๑๒๐๓/ว ๘๕

กรมอัยการ

ถนนหน้าห้วยเผย กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๒๘ ตุลาคม ๒๕๒๕

เรื่อง การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่น

เรียน รองอธิบดี อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษประจำเขต อัยการฎีกา อัยการอุทธรณ์
อัยการจังหวัด เลขาธิการ ก.อ. เลขาธิการกรม และผู้อำนวยการ สศช.สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท ๑๐๐๕/๒๕๕๖ และที่ มท ๑๐๐๕/ว ๑๐๕
ลงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๕ รวม ๒ ฉบับ

๒. สำเนาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขดำที่ ๕๒๔๒/๒๕๒๕

หมายเลขแดงที่ ๓๐๗๒/๒๕๒๕ ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี โจทก์
นักโทษชายวิโรจน์หรือสาโรจน์ แซ่หลิมหรือแซ่ลิ้ม หรือจิตวาริ กับพวก
รวม ๓๐๕ คน จำเลย เรื่องความผิดต่อเจ้าพนักงาน ความผิดเกี่ยวกับความ
สงบสุขของประชาชน และความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตราย
ต่อประชาชน ๑ ชุดด้วยกรมอัยการได้รับรายงานจากสำนักงานอัยการเขตเกี่ยวกับปัญหาข้อขัดข้องในเรื่อง
การส่งตัวผู้ต้องหาและผู้ที่ถูกคุมขังในคดีอาญาไปฟ้องศาล ดังนี้๑. สำนักงานอัยการเขต ๑ รายงานว่า พนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี ได้ฟ้องผู้ที่ถูกคุมขัง
ซึ่งเป็นนักโทษที่ก่อการจลาจลในเรือนจำกลางบางขวาง จำนวน ๓๐๒ คน ซึ่งถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำกลาง
บางขวางและเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ตามคำพิพากษาของศาลอื่น และตามหมายของศาลจังหวัด
นนทบุรี (คดีอื่น) โดยฟ้องขอให้เบิกตัวผู้ถูกคุมขังจากเรือนจำทั้งสองแห่งมาพิจารณา ศาลจังหวัด
นนทบุรี ไม่ประทับฟ้อง อ้างว่า พนักงานอัยการไม่ส่งตัวผู้ต้องหาไปศาลพร้อมฟ้อง พนักงานอัยการ
ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลจังหวัดนนทบุรี๒. สำนักงานอัยการเขต ๒ แจ้งว่า พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรีได้รับสำนวนการ
สอบสวนคดี เรื่องปล้นทรัพย์สำนวนหนึ่ง มีผู้ต้องหารวม ๖ คน ปรากฏว่า ผู้ต้องหาที่ ๑ และที่ ๒
ต้องโทษจำคุกอยู่ที่เรือนจำกลางบางขวาง ตามคำพิพากษาของศาลอาญารัตนบุรี พนักงานสอบสวน
จะส่งตัวผู้ต้องหาที่ ๑ และที่ ๒ มาให้ดำเนินคดีภายหลัง ต่อมาพนักงานสอบสวน แจ้งว่า เรือนจำกลาง
บางขวางไม่อาจโอนตัวผู้ต้องหาที่ ๑ และที่ ๒ มาจำคุกที่เรือนจำกลางชลบุรีได้ เนื่องจากกรมราชทัณฑ์

ไม่อนุญาต โดยอ้างว่าไม่เหมาะสมและปลอดภัยอย่างยิ่งที่จะย้ายนักโทษทั้ง ๒ ซึ่งต้องโทษจำคุกถึงตลอดชีวิตไปดำเนินคดีที่เรือนจำกลางชลบุรี เพราะสภาพเรือนจำไม่มั่นคงแข็งแรง อาจเป็นช่องทางให้ผู้ที่ถูกส่งตัวมาดำเนินคดีหลบหนีได้ง่าย ขอให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลจังหวัดนนทบุรี พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรีจึงไม่อาจดำเนินคดีกับผู้ต้องหาทั้งสองนั้นได้

สำนักงานอัยการเขตจึงหารือไปเพื่อขอให้กรมอัยการพิจารณาหาทางแก้ไข กรมอัยการเห็นว่า ข้อขัดข้องดังกล่าวเกิดขึ้นได้เป็นประจำ หากจะดำเนินการแก้ไขข้อขัดข้องเป็นเรื่อยๆ ไปจะเกิดความล่าช้า โดยผู้ต้องขังที่กระทำความผิดอาจพ้นโทษเสียก่อน ยกแก่การจับกุมตัวมาฟ้องภายหลัง หรือคดีอาจขาดอายุความการฟ้องคดี กรมอัยการจึงขอทำความตกลงในหลักการกับกรมราชทัณฑ์ เพื่อประสานงานกันดังต่อไปนี้

๑. กรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังที่เรือนจำตามคำพิพากษาของศาลอื่น หรือตามหมายขังของศาลในคดีอื่น หากผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังดังกล่าว ได้ถูกจับกุมสอบสวน โดยกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีอื่นใดขึ้นอีกในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำดังกล่าว และพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังในคดีอื่นดังกล่าวต่อศาล เมื่อพนักงานอัยการมีหนังสือแจ้ง ขอให้เรือนจำร่วมมือ โดยส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังไปเพื่อฟ้องศาล

๒. กรณีผู้ต้องหาได้กระทำความผิดในเขตอำนาจศาลหนึ่ง แต่ผู้ต้องหาดังกล่าวได้ถูกคุมขังในคดีอื่นอยู่ที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น และไม่เป็นการสะดวกที่จะส่งตัวผู้ต้องหาไปฟ้องและดำเนินคดีในศาลที่ความผิดได้เกิดขึ้น เมื่อพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังดังกล่าวต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ควบคุมตัวอยู่ และพนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งไปยังเรือนจำ ก็ให้เรือนจำจัดส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังไปเพื่อฟ้องศาลต่อไป

กรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสือตอบไม่ขัดข้องในหลักการดังกล่าว และได้แจ้งให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งได้ทราบและถือปฏิบัติ ดังปรากฏรายละเอียดตามหนังสือที่ส่งมาด้วย ข้อ ๑

อนึ่ง สำหรับคดีที่พนักงานอัยการอุทธรณ์จังหวัดนนทบุรีได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลจังหวัดนนทบุรีนั้น ต่อมาศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ประทับฟ้องโจทก์ปรากฏตามสำเนาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ส่งมาด้วย ข้อ ๒

อัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า การฟ้องคดีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ในศาลอื่นๆ เพื่อให้เกิดผลดีและความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดี กรมอัยการจึงแจ้งแนวทางปฏิบัติสำหรับการฟ้องคดีประเภทดังกล่าวไว้ดังนี้

๑. ให้พนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขัง โดยวิธีขอให้ศาลเบิกตัวตามแนวคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ ก่อนยื่นฟ้องให้พนักงานอัยการประสานงานกับศาลเพื่อให้ทราบคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่าศาลมีอำนาจเบิกตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังได้

๒. ในกรณีที่ศาลไม่ยอมเบิกตัว ก็ให้ฟ้องโดยวิธีการฟ้องส่งตัว ทั้งนี้ โดยให้ทำหนังสือแจ้งเรือนจำหรือทัณฑสถานที่คุมขังผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังให้ส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังไปเพื่อฟ้องศาลตามหลักการที่ได้ตกลงกับกรมราชทัณฑ์ดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและให้ถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ
สุจินต์ ทิมสุวรรณ
(นายสุจินต์ ทิมสุวรรณ)
อธิบดีกรมอัยการ

ภาคผนวก ฐ
หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส (สฟปผ.)0018/ว 145
ลงวันที่ 30 กันยายน 2541

ที่ อส (สฟปผ.)0018/ว 145

สำนักงานอัยการสูงสุด

ถนนหน้าหีบเผย กรุงเทพฯ 10200

30 กันยายน 2541

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน

เรียน รองอัยการสูงสุด อธิบดีอัยการฝ่าย อธิบดีอัยการเขต อัยการพิเศษฝ่าย เลขานุการอัยการสูงสุด
อัยการจังหวัด และผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายอาญา

อ้างถึง 1. หนังสือกรมอัยการ ที่ มท 1203/ว 85 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2529

2. หนังสือกรมอัยการ ที่ มท 120/ว 28 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2533

ด้วยในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่นเกิดปัญหาในทางปฏิบัติกับพนักงานอัยการตลอดมา ซึ่งกรมอัยการเคยมีหนังสือเวียนที่อ้างถึง 1. ให้พนักงานอัยการมีหนังสือแจ้งขอให้เรือนจำส่งตัวผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกคุมขังไปเพื่อฟ้องศาล แต่ทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ไม่สามารถส่งตัวได้ เพราะติดขัดเรื่องงบประมาณและปัญหาความปลอดภัยในการย้ายตัวผู้ต้องขัง ต่อมากรมอัยการ ได้มีหนังสือเวียนที่อ้างถึง 2. กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำบางขวางหรือเรือนจำอื่นในเขตกรุงเทพมหานคร ให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดในเขต ส่งสำนวนการสอบสวนไปกรมอัยการ เพื่อยื่นฟ้องผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังต่อศาลอาญา หากผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในเรือนจำอื่นนอกจากนี้ ให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดในเขต ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังอยู่เพื่อยื่นฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22(1) ทางปฏิบัติพนักงานอัยการ ได้ยื่นฟ้องตามระเบียบนี้ แต่ศาลอาญาใช้ดุลพินิจไม่ประทับรับฟ้องโดยให้ไปยื่นฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขต โดยอ้างว่า ถ้าฟ้องยังศาลที่ความผิดเกิดในเขต จะเป็นการสะดวกยิ่งกว่ายื่นฟ้องที่ศาลอาญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14/2537)

ดังนั้น แม้จะได้วางหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีประเภทนี้ไว้ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 กำหนดให้เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นภูมิลำเนาของผู้ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาไปได้เฉพาะกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ส่วนกรณี

ที่ผู้ต้องหาที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำในเขตอำนาจของศาลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด ก็ยังเป็นปัญหาว่าจะดำเนินคดีที่ศาลใด เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 มิได้บัญญัติไว้

สำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากพนักงานอัยการยอมรับสำนวนการสอบสวน โดยไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 และมาตรา 142 จึงเห็นควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับการรับสำนวนรู้ตัวผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 และมาตรา 142 วรรคสาม โดยให้ยกเลิกหนังสือเวียนที่อ้างอิงทั้งสองฉบับ และชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน โดยให้ถือปฏิบัติเสียใหม่ ดังนี้

สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ ตามมาตรา 141 หมายถึงสำนวนที่ยังเรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ ไม่มีผู้ต้องหาปรากฏต่อพนักงานสอบสวน ดังนั้น คดีประเภทนี้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจึงเพียงทำความเห็นควรส่งฟ้องหรือควรส่งไม่ฟ้องไปพร้อมสำนวนให้พนักงานอัยการ เช่นนี้พนักงานอัยการรับสำนวนได้

แต่สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมหรือขังหรือปล่อยตัวชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ตามมาตรา 142 หมายถึง สำนวนที่มีผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจควบคุม ขังหรือปล่อยตัวชั่วคราวของศาลหรือพนักงานสอบสวนสามารถได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ดังนั้น เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีความเห็นควรส่งฟ้อง สำนวนดังกล่าวนี้ย่อมต้องมีผู้ต้องหาปรากฏต่อพนักงานสอบสวนและได้ทำการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว กรณีเช่นนี้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะส่งสำนวนได้ก็ต่อเมื่อส่งตัวผู้ต้องหามาด้วยหรือผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ แม้ต่อมาพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาได้ โดยผู้ต้องหาหลบหนีประกันหรือไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ เช่น ถูกคุมขังอยู่ในอำนาจศาลอื่น ก็ไม่ทำให้สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 142 เปลี่ยนไปเป็นสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดตามมาตรา 141 ตามที่เข้าใจกัน

กรณีสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรส่งฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม แล้ว พนักงานอัยการจะรับสำนวนได้ต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหามาพร้อมสำนวน ไม่ว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวจะถูกสอบสวนเกินกำหนดเวลาสามเดือนหรือหกเดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 วรรคแรก แล้วก็ตาม

2. หากผู้ต้องหาถูกขังอยู่ต้องเป็นกรณีผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการรับสำนวนไว้จะยื่นฟ้องได้

3. ส่วนคนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตในอำนาจศาลอื่นนั้น มีข้อพิจารณาเป็น 3 กรณี คือ

3.1 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอื่นที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกนั้น ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 บัญญัติให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน เป็นภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุก ทำให้ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ถูกจำคุกต้องโทษอยู่มีอำนาจชำระคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) ซึ่งทำให้พนักงานอัยการประจำศาลนั้นฟ้องคดีได้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ จึงสามารถส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการประจำศาลนั้นเพื่อฟ้องคดีได้ แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม

3.2 ในคดีอื่นในเรือนจำซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอื่นที่คดียังไม่ถึงที่สุด ถ้าพนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องได้ หรือนำผู้ต้องหาส่งพร้อมสำนวนได้ พนักงานอัยการก็รับสำนวนไม่ได้เพราะขัดกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 วรรคสาม จนกว่าผู้ต้องหาถูกโอนตัวหรือนำตัวมาได้

3.3 กรณีผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกัน เป็นคดีเกี่ยวพันกันและผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในอำนาจศาลอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด การรับสำนวนของพนักงานอัยการก็ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เพียงแต่ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแยกสำนวนทำความเข้าใจความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการที่สามารถดำเนินคดีได้ ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด และไม่ได้ถูกคุมขังในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ หากพนักงานสอบสวนทำความเข้าใจความเห็นควรสั่งฟ้องแล้วส่งสำนวนมายังพนักงานอัยการ กรณีนี้พนักงานอัยการจะรับสำนวนไว้พิจารณาไม่ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ

ดิเรก สุนทรเกตุ

(นายดิเรก สุนทรเกตุ)

รองอัยการสูงสุด ปฏิบัติราชการแทน

อัยการสูงสุด

ภาคผนวก ๓
ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา
ของสำนักงานอัยการ พ.ศ. 2547

**ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด
ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ**

พ.ศ. 2547

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบและหลักปฏิบัติราชการในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการเสียใหม่ให้เหมาะสมกับบทบาทและภารกิจของสำนักงานอัยการสูงสุดในการอำนวยความยุติธรรม การรักษาผลประโยชน์ของรัฐและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 อัยการสูงสุดจึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 (ชื่อระเบียบ)

ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547

ข้อ 2 (วันใช้บังคับ)

ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2547...

ฯลฯ

หมวดที่ 1

ข้อความเบื้องต้น

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

ข้อ 5 (ภารกิจและบทบาทของพนักงานอัยการ)

พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม การรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เท่าเทียมกันและเป็นธรรม กับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับศรัทธาแก่ประชาชน

พนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดิน และเป็นตัวแทนของแผ่นดินในการตรวจสอบและค้นหาความจริงในคดีอาญา การควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลย ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นด้วย ส่วนบุคคล

ซึ่งเป็นผู้เสียหายและพยาน พนักงานอัยการพึงให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ข้อ 6 (หลักการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ)

พนักงานอัยการมีอิสระในการดำเนินคดีอาญาภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบและคำสั่งของสำนักงานอัยการสูงสุด

การมอบหมายให้ดำเนินคดี การควบคุมและการตรวจสอบ รวมทั้งการเปลี่ยนตัวผู้ดำเนินคดี เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา

ผู้บังคับบัญชาอาจกำหนดการแบ่งภาระหน้าที่ และหรือมอบหมายงานให้พนักงานอัยการในบังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งปฏิบัติงาน หรือช่วยกลั่นกรองงานเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะเรื่องก็ได้

ผู้บังคับบัญชาอาจเรียกสำนวนคดีใดคดีหนึ่งที่อยู่ในเขตอำนาจมาตรวจสอบพิจารณา และหรือดำเนินคดีเสียเอง หรือจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนใดดำเนินคดีแทนก็ได้ และในกรณีที่เห็นควรกลับความเห็นหรือกลับคำสั่งเดิม ให้เสนอตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีเพื่อพิจารณาคำสั่ง เว้นแต่ความเห็นหรือคำสั่งเดิมนั้นเป็นของอธิบดี ให้เสนออัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุด ผู้ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่ง

ข้อ 7 (การอุดช่องว่างของระเบียบและการหารือ)

ในกรณีที่ระเบียบนี้ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจพิจารณาปฏิบัติไปตามที่เห็นสมควร โดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ

หากจำเป็นจะต้องหารือในปัญหาหรือข้อขัดข้องอันเกิดจากการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้หารือไปยังอัยการสูงสุด โดยเสนอผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

ข้อ 8 (หน้าที่เร่งรัดคดี)

พนักงานอัยการต้องดำเนินคดีทุกคดีให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว โดยเฉพาะคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกคุมขังอยู่ให้ดำเนินคดีโดยเร็วเป็นพิเศษ...

ฯลฯ

ส่วนที่ 3

แนวทางปฏิบัติในการรับสำนวนการสอบสวน

จากพนักงานสอบสวน

ข้อ 13 (การรับสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้)

สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวไม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 นั้น หมายถึงสำนวนที่ยังเรียกหรือจับตัวผู้ต้องหา ยังไม่ได้และไม่มีตัว

ผู้ต้องหาปรากฏต่อพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรสั่งไม่ฟ้องแล้ว ให้พนักงานอัยการรับสำนวนดังกล่าวไว้พิจารณาได้ โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวน

ข้อ 14 (การรับสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้ที่ถูกควบคุมหรือขังอยู่หรือปล่อยตัวชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก)

สำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้ที่ถูกควบคุมหรือขังอยู่หรือปล่อยตัวชั่วคราว หรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 142 หมายถึง สำนวนที่มีตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจควบคุม ขัง หรือปล่อยตัวชั่วคราวของศาลหรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสอบสวนสามารถได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก

สำนวนดังกล่าวในวรรคก่อน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ย่อมต้องมีตัวผู้ต้องหาปรากฏต่อพนักงานสอบสวนและได้ทำการสอบสวนผู้ต้องหาแล้ว พนักงานอัยการจะรับสำนวนดังกล่าวไว้พิจารณาได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งตัวผู้ต้องหามาพร้อมสำนวน หรือผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ ถ้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไม่สามารถส่งตัวผู้ต้องหาได้ โดยผู้ต้องหาหลบหนีประกันหรือไม่สามารถดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องได้ กรณีเช่นนี้ไม่ทำให้สำนวนดังกล่าวเปลี่ยนเป็นสำนวนรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 พนักงานอัยการจะรับสำนวนดังกล่าวไว้พิจารณาไม่ได้

พนักงานอัยการจะรับสำนวนการสอบสวนดังกล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีความเห็นควรสั่งฟ้องไว้พิจารณาได้ต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหามาพร้อมสำนวน แม้ว่าผู้ต้องหาซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราวจะถูกสอบสวนเกินกำหนดเวลาสามเดือนหรือหกเดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 วรรคแรก แล้วก็ตาม

(2) หากผู้ต้องหาขังอยู่ต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในอำนาจศาลที่พนักงานอัยการผู้รับสำนวนไว้จะยื่นฟ้องได้

(3) ถ้าผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นนั้นให้นำความในข้อ 99 มาใช้บังคับ

ส่วนที่ 4

การควบคุมตรวจสอบทั่วไปและการปฏิบัติต่อสำนวน

ข้อ 15 (การควบคุมการดำเนินคดีสำคัญ)

ในคดีอาญาที่มีความสำคัญ เช่น โดยฐานความผิด โดยฐานะของผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหายหรือคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป ให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาเข้าร่วมดำเนินคดีหรือควบคุมการดำเนินคดีโดยใกล้ชิด และให้รายงานผลการดำเนินคดีดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุดทราบเป็นกรณีพิเศษโดยผ่านอธิบดี

เมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนคดีดังกล่าวในวรรคหนึ่งแล้ว ให้หัวหน้าพนักงานอัยการรีบรายงานให้อธิบดีทราบ และเมื่ออธิบดีทราบแล้ว ไม่ว่าจะโดยการรายงานดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม หากเห็นสมควรจะเข้าดำเนินคดีหรือร่วมดำเนินคดีก็ได้ แล้วให้รายงานสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อทราบ

ข้อ 16 (การรายงานสวนค้าน้าง)

สำนวนคดีอาญาดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นสำนวนที่ค้างระหว่างการจัดการ คือ

- (1) สำนวนที่ยังมิได้สั่ง
- (2) สำนวนที่อยู่ระหว่างการสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ส่งพยานมาเพื่อซักถาม
- (3) สำนวนปรากฏผู้ต้องหาที่ส่งตัวมาซึ่งมีคำสั่งฟ้องและรอส่งตัวมาฟ้องหรือถ้าผู้ต้องหาหลบหนีและยังมิได้จัดการให้ได้ตัวมา
- (4) สำนวนที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และอยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นแล้วแต่กรณี รวมตลอดถึงสำนวนที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นแย้งให้ฟ้อง และอยู่ระหว่างการพิจารณาของอัยการสูงสุดด้วย
- (5) สำนวนที่อยู่ระหว่างขออนุญาตฟ้อง

สำนวนปรากฏผู้ต้องหาที่ไม่ได้ส่งตัวมา ซึ่งพนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหาและแจ้งให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปส่งเพื่อยื่นฟ้องนั้น มิให้ถือเป็นสำนวนค้าง

หัวหน้าพนักงานอัยการต้องส่งรายงานสำนวนค้างประจำเดือน ตามแบบและวิธีการที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนด โดยผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดภายในวันทำการที่ห้าของเดือนถัดไป...

ฯลฯ

หมวดที่ 2

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเสรีภาพของประชาชน

ส่วนที่ 1

การปล่อยชั่วคราว

ข้อ 32 (หลักในการจำกัดสิทธิเสรีและเสรีภาพของบุคคล)

การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะกระทำได้อต่อเมื่อกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เท่านั้น เหตุนี้การคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามปกติจึงต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่ด้วย ฉะนั้น หากกรณีคดีมีหลักฐาน ตามสมควรว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิดร้ายแรง หรือเป็นที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือกรณีคดีมีหลักฐานตามสมควรว่า การกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นความผิด และมีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควรก็จะเป็นกรณีที่ต้อง นำเหตุดังกล่าวมาพิจารณาว่าจำเป็นต้องคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อดำเนินคดีต่อไปด้วยหรือไม่ เช่นกัน

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา พนักงานอัยการต้องพิจารณาถึงความ จำเป็นในการที่จะเอาตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ ตามนัยดังกล่าวมาแล้วในวรรคหนึ่ง โดยพิจารณา ชั่งน้ำหนักกระหว่างประโยชน์ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยกับสิทธิและเสรีภาพขั้น พื้นฐานของบุคคลซึ่งขัดแย้งกัน หากเห็นว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะถูกระทบเกินความจำเป็น หรือเกินสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าไม่มีพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือ จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไม่มีเหตุอื่นที่จำเป็นและสมควรแล้ว พนักงานอัยการ ต้องปล่อยตัวบุคคลหรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามคำร้องขอเสมอ

ข้อ 33 (การพิจารณาและตั้งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว)

ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา พนักงานอัยการต้องพิจารณา โดยไม่ชักช้าหัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้สั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยจะต้อง บันทึกลงเหตุผลในการสั่งไว้ให้ชัดเจน ในกรณีสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการต้องแจ้ง ผลการพิจารณาพร้อมด้วยเหตุผลให้ผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราวทราบ โดยเร็วความผิดลหุโทษหรือ ความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจ ควบคุมผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะสั่งควบคุมผู้ต้องหาไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้ต้องหาหลงลายมือชื่อ รับทราบวันและเวลานัดเพื่อมาพบพนักงานอัยการตามกำหนด หากไม่หลงลายมือชื่อให้บันทึกไว้ เป็นหลักฐานในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ขึ้นไป พนักงานอัยการพึงตระหนักว่า กฎหมายมิได้บัญญัติให้ต้องมีหลักประกันด้วยเสมอไป

ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน ต้องทำสัญญาประกันตามแบบที่สำนักงานอัยการ สูงสุดกำหนด ในการกำหนดจำนวนเงินในสัญญาประกันหรือเรียกหลักประกัน พนักงานอัยการ

จะกำหนดจำนวนเงินหรือเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้หลักทรัพย์ตามมาตรา 114 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายความว่า หลักทรัพย์ทุกชนิด เช่น ที่ดิน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง พันธุ์พืช สลากออมสิน ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและผู้จ่ายได้รับรองตลอดไป ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว เช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรอง หนังสือรับรองของธนาคารหรือหนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยที่รับรองว่าจะชำระเงินตามจำนวนที่ระบุในสัญญาประกันแทนผู้ประกันในกรณีผิดสัญญาประกัน เป็นต้นการฝาก การจ่าย การถอนหรือคืนเงินสด ซึ่งเป็นหลักประกันให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการนั้น ส่วนหนังสือสำคัญอย่างอื่น เอกสารสิทธิตามกฎหมาย ที่ดิน หรือเอกสารหลักทรัพย์อื่น ให้เก็บรักษาไว้ในตู้รับรักษา หากไม่มีตู้รับรักษาให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่เห็นสมควร

ข้อ 34 (การประกันด้วยบุคคลโดยไม่มีหลักประกัน)

การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน ให้พิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้ร้องจากอาชีพ สถานภาพ ชื่อเสียงทางสังคมหรือคุณสมบัติอื่น ๆ ของผู้ร้อง ผู้ต้องหามีสิทธิร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกันได้ด้วย

ข้อ 35 (กรณีหน่วยงานของรัฐขอปล่อยชั่วคราว)

ในกรณีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ หากหน่วยงานของรัฐหรือผู้รับมอบอำนาจ ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวด้วยบุคคล แทนการนำเงินสดหรือหลักทรัพย์มาวางประกัน ให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาให้ความร่วมมือ

ข้อ 36 (การใช้หลักประกันเดิมในการปล่อยชั่วคราว)

ในจังหวัดอื่นนอกเขตกรุงเทพมหานคร หากมีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน โดยมีการวางเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นเป็นประกันต่อพนักงานสอบสวนและยังมิได้รับหลักประกันคืนแล้วต่อมาผู้ต้องหาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อพนักงานอัยการ โดยขอให้ถือเอาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นหลักประกัน เมื่อเห็นเป็นการสมควร หัวหน้าพนักงานอัยการอาจสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันในชั้นพนักงานอัยการได้ เมื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว ให้หัวหน้าพนักงานอัยการจัดการให้ได้หลักประกันดังกล่าวมาโดยเร็ว

ข้อ 37 (การปล่อยชั่วคราวชั้นศาล)

ในกรณีที่ศาลสอบถามพนักงานอัยการว่าจะคัดค้านการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่ประการใด ให้พนักงานอัยการพิจารณาแถลงตามหลักการในข้อ 32 หากเห็นเป็นการสมควร พนักงานอัยการจะบรรยายในคำฟ้องว่า จะคัดค้านการขอปล่อยชั่วคราวจำเลย

หรือไม่ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงตามหลักการในข้อ 32 ก็ได้ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ให้พนักงานอัยการบรรยายในคำฟ้องด้วยว่าจะคัดค้านการขอลดโทษชั่วคราวจำเลยในระหว่างการพิจารณาหรือไม่ประการใด ในกรณีที่คัดค้านให้ระบุเหตุแห่งการคัดค้านไว้ด้วย ทั้งนี้ ให้คำนึงผลเสียหายแก่รูปคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกฟ้องด้วยเสมอ

ข้อ 38 (การอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว)

การอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวของหัวหน้าพนักงานอัยการให้อุทธรณ์ไปยังอธิบดีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะยื่นต่อหัวหน้าพนักงานอัยการ หรือยื่นโดยตรงต่ออธิบดีก็ได้ ให้หัวหน้าพนักงานอัยการรับส่งคำอุทธรณ์ที่ได้รับไปยังอธิบดีเพื่อพิจารณาสั่งโดยเร็ว และให้นำความในข้อ 33 วรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำสั่งของอธิบดีให้เป็นที่สุด

ข้อ 39 (การพิจารณาสำนวนคดีอาญาที่มีการปล่อยชั่วคราวครบกำหนด 6 เดือน)

สำนวนคดีอาญาที่มีการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน หากสำนวนคดีดังกล่าวใกล้ครบกำหนด 6 เดือน ให้พนักงานอัยการพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลขอให้ขังผู้ต้องหาต่อไปตามมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เฉพาะแต่ในกรณีที่คดีมีหลักฐานตามสมควรว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดอาญาร้ายแรง หรือมีหลักฐานตามสมควรว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นตามนัยมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 237 เท่านั้น แต่ถ้าพนักงานอัยการจะไม่นำคำร้องต่อศาลขอให้ขังผู้ต้องหา ก็ให้ขอความเห็นชอบจากอธิบดี

ข้อ 40 (การพิจารณากรณีผิดสัญญาประกัน)

ในกรณีผิดสัญญาประกัน ถ้าเห็นสมควรหัวหน้าพนักงานอัยการจะลดหรืองดค่าปรับก็ได้ แล้วรายงานตามลำดับชั้นถึงอธิบดีการลดค่าปรับดังกล่าวในวรรคก่อน ควรปรับไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของจำนวนตามสัญญาบวกด้วยค่าใช้จ่ายในกรณีที่อาจมีการดำเนินคดี

ส่วนที่ 2

การดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ข้อ 41 (หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)

อนุสนธิหลักการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามนัยข้อ 32 พนักงานอัยการ มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

เมื่อความปรากฏต่อพนักงานอัยการเองหรือจากการร้องขอว่าบุคคลใดถูกเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐโดยมิชอบ หรือโดยผู้นั้น ไม่จำเป็นต้องยอม พนักงานอัยการต้องรีบดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ข้อ 42 (วิธีปฏิบัติเบื้องต้น)

เมื่อมีกรณีที่จะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามข้อ 41 กล่าวคือ เมื่อปรากฏว่าไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ระหว่างสอบสวนตามนัยมาตรา 72 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือบุคคลใดต้องถูกควบคุม ขัง หรือจำคุกโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล หรือบุคคลใดถูกควบคุม หรือขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายตามนัยมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ไม่ว่ากรณีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนหรือได้มีการสอบสวนเรื่องนั้นหรือไม่ ให้หัวหน้าพนักงานอัยการสั่งจ่ายเรื่องให้พนักงานอัยการ คนใดคนหนึ่งดำเนินการโดยไม่ชักช้า และจัดลงสารบบคดีเป็นคดีประเภทคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ข้อ 43 (การตรวจสอบข้อเท็จจริง)

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่อไป ให้พนักงานอัยการดำเนินการตรวจสอบโดย

(1) แจ้งให้บุคคลที่เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องมาพบพนักงานอัยการแล้วสอบปากคำไว้

(2) ถ้าจำเป็นให้ออกหมายเรียกบุคคลที่เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานอัยการ ตามความในมาตรา 13 และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498

(3) ดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร

การบันทึกคำให้การหรือบันทึกอื่นใดตามความในข้อนี้ ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 9 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13 โดยอนุโลม

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง มีสิทธิยื่นคำร้องขอตามหมวดนี้

ข้อ 44 (อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและสั่งสำนวน)

เมื่อพนักงานอัยการได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจนสิ้นกระเสาะความแล้ว ให้พิจารณาทำความเข้าใจความเห็นเสนอหัวหน้าพนักงานอัยการ เพื่อสั่งยื่นคำร้องหรือสั่งยุติเรื่องแล้วแต่กรณี

ข้อ 45 (การดำเนินการตามมาตรา 72(2))

เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่า เป็นกรณีจะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 72(2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะไม่มีความจำเป็นต้องขังบุคคลไว้ระหว่างสอบสวน ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายปล่อยผู้ต้องหาไปทันที

กรณีที่ไม่มีความจำเป็นต้องขังบุคคลไว้ระหว่างสอบสวน เช่น ไม่มีพฤติการณ์ว่าจะหลบหนีและจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน อีกทั้งไม่มีพฤติการณ์ว่าจะก่ออันตรายโดยไปกระทำความผิดซ้ำ

ข้อ 46 (การดำเนินการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย)

เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่า เป็นกรณีจะต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 90 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 240 เพราะบุคคลต้องถูกคุมขังโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษา หรือบุคคลถูกคุมขังโดยบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย...

ฯลฯ

หมวดที่ 4

การฟ้องและการดำเนินคดีชั้นศาล

ส่วนที่ 2

การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำ

ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น

ข้อ 99 (สำนวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น)

สำนวนการสอบสวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่น ที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น หากคดีอื่นนั้นศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ให้พนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุกอยู่นั้น เป็นผู้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป แต่ถ้าศาลในคดีอื่นนั้นยังมีคำพิพากษาถึงที่สุด พนักงานอัยการจะรับสำนวนการสอบสวนไว้ไม่ได้ จนกว่าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการให้ผู้ต้องหามาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดีได้ หรือนำผู้ต้องหามาส่งพร้อมสำนวนการสอบสวน

กรณีตามวรรคหนึ่ง หากเป็นคดีที่มีผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกัน และผู้ต้องหาบางคนต้องโทษจำคุกถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในเขตอำนาจศาลอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด พนักงานอัยการจะต้องให้พนักงานสอบสวนแยกสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด และผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่ง

คดียังไม่ถึงที่สุด ส่งไปยังพนักงานอัยการที่มีอำนาจดำเนินคดี ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวใน
วรรคก่อน แล้วแต่กรณี...

ฯลฯ

ประกาศ ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2547

(ลงชื่อ) เรวัด น้ําเฉลิม
(นายเรวัด น้ําเฉลิม)
อัยการสูงสุด

ภาคผนวก ฅ

คำสั่ง ศาลปกครองสูงสุด ที่ ๕๕๐/๒๕๕๐

คำสั่ง

(ต. ๒๑)

คำร้องที่ ๒๑๗/๒๕๕๐

คำสั่งที่ ๕๕๐/๒๕๕๐

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๒๗ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐

ระหว่าง

นายกระต่าย ศรีวิเชียร ที่ ๑
 นายเวนิช ชุมแวงวาปี ที่ ๒
 นายสิงห์ทอง แพงจักร ที่ ๓

ผู้ฟ้องคดี

พนักงานอัยการจังหวัดพัทธยา ที่ ๑

ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบัง ที่ ๒

พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบัง ที่ ๓

ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (คำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา)

ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งในคดีหมายเลขคำที่ ๔๕/๒๕๕๐ หมายเลขแดงที่ ๗๖/๒๕๕๐ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองนครราชสีมา)

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีทั้งสามฟ้องว่า เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้ฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ฟ้องคดีที่ ๓ ถูกจับกุมและถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจภูธรอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร ในความผิดฐานร่วมกันปล้นทรัพย์ ในขณะที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสามถูกควบคุมตัวอยู่นั้น ได้มีพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี มาทำการสอบสวนผู้ฟ้องคดีทั้งสาม ซึ่งในชั้นสอบสวนผู้ฟ้องคดีทั้งสามก็ให้การรับสารภาพในความผิดดังกล่าว แต่พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบังไม่ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงาน

อัยการจังหวัดพญาเพื่อดำเนินการฟ้องต่อศาล ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสามถูกอายัดตัวไว้และถูกคุมขังที่เรือนจำกลางนครราชสีมาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา ๕ ปี ๗ เดือน ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือสอบถามความคืบหน้า ไปยังผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบังและผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบว่าคดีนี้พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบังได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการจังหวัดพญาแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้ฟ้องคดีทั้งสามจึงได้มีหนังสือถึงสำนักงานอัยการสูงสุดและสำนักงานอัยการจังหวัดพญาเพื่อขอให้ดำเนินคดีไปตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ แต่ก็ไม่ได้รับแจ้งว่า ได้ส่งฟ้องคดีนี้ต่อศาลยุติธรรมแล้วหรือไม่ ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสามไม่ได้รับสิทธิในการพระราชทานอภัยโทษและเสียสิทธิที่ควรได้รับจากทางเรือนจำ จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ดังนี้

๑. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามปฏิบัติหน้าที่ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด
๒. ให้โอนคดีปล้นทรัพย์ที่อายัดตัวไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ไปให้พนักงานอัยการจังหวัดนครราชสีมายื่นฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา หรือให้นำตัวผู้ฟ้องคดีไปฟ้องที่ศาลจังหวัดพญา
๓. ให้ผู้ถูกฟ้องคดีแจ้งผลการดำเนินคดีตามกฎหมายให้ผู้ฟ้องคดีทราบภายในเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ผู้ฟ้องคดีทั้งสามฟ้องว่า เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ผู้ฟ้องคดีทั้งสามได้กระทำความผิดฐานร่วมกันปล้นทรัพย์ถูกจับกุมและถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจภูธรอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร โดยพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรตำบลแหลมฉบังได้ทำการสอบสวนผู้ฟ้องคดีทั้งสามแล้ว และได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการจังหวัดพญาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่จนถึงบัดนี้ยังมิได้รับทราบการส่งฟ้องคดีของผู้ฟ้องคดีทั้งสามต่อศาลยุติธรรม เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสามไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาอภัยโทษหรือเสียสิทธิที่ควรจะได้รับจากทางเรือนจำ กรณีพิพาทคดีนี้จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครองที่ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดีที่ ๒ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ความว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ละเลยเพิกเฉยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ผู้ฟ้องคดีมิได้ฟ้องเพื่อขอให้มีผลในทางอาญาของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการให้ศาลปกครองมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด คดีจึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณา

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้ตามคำร้องอุทธรณ์คำสั่งผู้ฟ้องคดีที่ ๒ จะกล่าวอ้างว่าผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการฟ้องผู้ฟ้องคดีทั้งสามเป็นคดีอาญาต่อศาลยุติธรรม จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร แต่การสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนดำเนินการเพื่อนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อำนาจไว้เป็นการเฉพาะโดยตรง การที่พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่อย่างไรหรือใช้เวลาดำเนินการเพียงใดนั้น ย่อมเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่จะใช้ดุลพินิจภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คดีนี้จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลยุติธรรม คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้นชอบแล้ว ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย

จึงมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

นายจรูญ อินทจาร

ตุลาการเจ้าของสำนวน

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายคำริ วัฒนสิงห์

ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

นายปรีชา ชวลิตธำรง

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวิชัย ชื่นชมพูนุท
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวรพจน์ วิสรุตพิชญ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

วันที่อ่าน ๕ ตุลาคม ๒๕๕๐

ศศิภัทร : ผู้พิมพ์

ภักพล : ผู้ตรวจ

ภาคผนวก ๓

คำสั่ง ศาลปกครองสูงสุด ที่ ๔๑๘/๒๕๕๑

คำสั่ง

(ต. ๒๑)

คำสั่งที่ ๘๑๕/๒๕๕๐

คำสั่งที่ ๔๑๘/๒๕๕๑

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๒ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

ระหว่าง

นายสมชาย กำหนดศรี

ผู้ฟ้องคดี

ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา ที่ ๑

ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลบางเขน ที่ ๒

ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง ที่ ๓

ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรี ที่ ๔

ผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ที่ ๕

ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (คำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา)

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๕๐/๒๕๕๐ หมายเลขแดงที่ ๓๐๖/๒๕๕๐ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองนครราชสีมา)

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ผู้ฟ้องคดีถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลพญาไทจับกุมในข้อหาฆ่าผู้อื่นและได้มีการดำเนินคดีกับผู้ฟ้องคดีจนถึงที่สุดแล้ว เป็นคดีหมายเลขแดงที่ ๖๗๖๘/๒๕๓๘ โดยศาลพิพากษาจำคุกผู้ฟ้องคดีตลอดชีวิต ต่อมาผู้ฟ้องคดีได้รับพระราชทานอภัยโทษปัจจุบันเหลือโทษจำคุก ๑ ปี ๘ เดือน ในระหว่างที่ผู้ฟ้องคดีถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำกลางคลองเปรม และเรือนจำกลางบางขวางในคดีดังกล่าวข้างต้น ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าได้มีหนังสือขออภัยตัวผู้ฟ้องคดีต่อผู้บัญชาการเรือนจำดังกล่าว

ในคดีอื่น โดยคดีของสถานีตำรวจนครบาลบางเขน ซึ่งเป็นคดีเดียวกันกับคดีของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนนทบุรี ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษจำคุกผู้ฟ้องคดี ๒ ปี และผู้ฟ้องคดีได้รับโทษและพ้นโทษแล้ว คดีของสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวางศาลพิพากษาถึงที่สุดลงโทษจำคุกผู้ฟ้องคดี ๖ ปี และผู้ฟ้องคดีได้รับโทษและพ้นโทษแล้วเช่นกัน คดีของสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา ศาลพิพากษาถึงที่สุดลงโทษจำคุกผู้ฟ้องคดี ๒๐ ปี และผู้ฟ้องคดีได้รับพระราชทานอภัยโทษ ๔ ครั้ง ปัจจุบันเหลือโทษจำคุก ๓ ปี ๘ เดือน ส่วนคดีของสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี ศาลพิพากษาลงโทษถึงที่สุดจำคุกผู้ฟ้องคดี ๑๘ ปี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นหนังสือผ่านเรือนจำกลางบางขวางขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าดำเนินการถอนหนังสือขออายัดตัวผู้ฟ้องคดี แต่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้ามิได้ชี้แจงหรือแจ้งถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด หลังจากนั้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้ฟ้องคดีได้ขอย้ายมารับโทษต่อที่เรือนจำกลางนครราชสีมาและได้ขอให้ทางเรือนจำมีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าเพื่อขอทราบอายุขังรายผู้ฟ้องคดี ปรากฏว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ มิได้มีหนังสือแจ้งถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด มีเพียงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ เท่านั้นที่ได้แจ้งถอนการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีแล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงขอถอนฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ส่วนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ นั้น ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าได้ละเลยต่อหน้าที่ในการแจ้งถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดี ทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องเสียสิทธิที่พึงมีพึงได้จากเรือนจำและบั่นทอนสุขภาพจิตของผู้ฟ้องคดี

ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ดำเนินการแจ้งถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อคดีนี้เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ เป็นพนักงานสอบสวนใช้อำนาจตามมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับข้อ ๑๖๘ ของระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ในการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อที่จะนำตัวผู้ฟ้องคดีมาดำเนินคดีอาญาในข้อกล่าวหาที่ผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา จึงเป็นการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดอำนาจไว้เป็นการเฉพาะ การที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าได้รับความเสียหายจากการที่พนักงานสอบสวนของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ไม่ขอถอนการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีนั้น จึงเป็นคดีพิพาทอันสืบเนื่องมาจากการใช้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ความว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ขณะที่ผู้ฟ้องคดีถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เรือนจำ

กลางคลองเปรมและเรือนจำกลางบางขวาง ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้บัญชาการเรือนจำดังกล่าวขออายัดตัวผู้ฟ้องคดีไว้ดำเนินคดีอาญา ต่อมาคดีที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าขออายัดตัวไว้ดำเนินคดีดังกล่าวศาลยุติธรรมได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกผู้ฟ้องคดี และคดีถึงที่สุดแล้ว ดังนั้นอำนาจในการกระทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีข้อ ๑๖๘ ก็ควรหมดไป ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีทั้งห้าเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ขอให้ถอนการอายัดตัวผู้ฟ้องคดี ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๓ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๕ ได้มีหนังสือแจ้งถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีแล้ว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ มิได้แจ้งถอนอายัดหรือชี้แจงให้ผู้ฟ้องคดีทราบแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหายอันพึงมีพึงได้จากทางเรือนจำในการพักลงโทษหรือลงวันต้องโทษตามระเบียบการของเรือนจำ ตลอดจนถ้าหากผู้ฟ้องคดีได้รับการปล่อยตัวหลังพ้นโทษ ผู้ฟ้องคดีจะถูกทางเรือนจำแจ้งไปยังสถานีตำรวจท้องที่ที่เรือนจำตั้งอยู่ให้มารับตัวผู้ฟ้องคดีไปคุมขังต่อที่สถานีตำรวจเพื่อติดต่อยังผู้ถูกฟ้องคดีว่ายังต้องการตัวผู้ฟ้องคดีต่อไปอีกหรือไม่ประการใด ผู้ฟ้องคดีจึงประสงค์ร้องขอเพียงให้ถอนอายัดในคดีที่ศาลยุติธรรมได้พิพากษาจำคุกและคดีถึงที่สุดแล้วเท่านั้น ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้รับคำฟ้องในส่วนที่ฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ไว้พิจารณา

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วคดีมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ศาลปกครองมีอำนาจรับคำฟ้องขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีต่อเรือนจำไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งหรือไม่ เห็นว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการนั้นอาจมีการกระทำทางปกครองปะปนอยู่ด้วย ขั้นตอนใดเป็นการกระทำที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อำนาจไว้เป็นการเฉพาะโดยตรง การกระทำดังกล่าวจะอยู่ในอำนาจการควบคุมตรวจสอบของศาลยุติธรรม แต่การกระทำใดที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการกระทำนอกเหนือหรือมิได้กระทำตามที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นการกระทำที่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ การกระทำนั้นจะอยู่ในอำนาจการควบคุมตรวจสอบของศาลปกครอง คดีนี้ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ได้มีหนังสือขออายัดตัวผู้ฟ้องคดีต่อเรือนจำที่ผู้ฟ้องคดีถูกจำคุกตามคำพิพากษาในคดีอื่น เพื่อดำเนินคดีที่ผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาในอีกคดีหนึ่ง แต่เมื่อต่อมากลุ่มที่ได้มีการขออายัดตัวผู้ฟ้องคดีไว้แล้วศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดทุกคดีแล้ว โดยคดีของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ศาลพิพากษาจำคุก

ผู้ฟ้องคดี ๒๐ ปี ปัจจุบันเหลือโทษจำคุก ๓ ปี ๘ เดือน ส่วนคดีของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ศาลพิพากษาจำคุกผู้ฟ้องคดี ๒ ปี และผู้ฟ้องคดีได้รับโทษและพ้นโทษแล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงมีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อขอให้ถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีต่อเรือนจำ แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ มิได้ชี้แจงหรือถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด ขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ถอนอายัดตัวผู้ฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ มีหนังสือขออายัดตัวผู้ฟ้องคดีต่อเรือนจำ เป็นวิธีการหนึ่งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้ตัวผู้ฟ้องคดีซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาในคดีที่ได้ขออายัดตัวไว้นั้นมาดำเนินการสอบสวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ดังกล่าว จึงอยู่ในอำนาจการควบคุมตรวจสอบของศาลยุติธรรม กรณีไม่เข้าเกณฑ์เป็นคดีพิพาทตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ศาลปกครองจะมีอำนาจรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความจึงเป็นการชอบแล้ว

จึงมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

นายปรีชา ขวลิตรารัง
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการเจ้าของสำนวน

นายคำริ วัฒนสิงหะ
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

นายวิชัย ชื่นชมพูนุท
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายเกษม คมศักดิ์ธรรม
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายรพจน์ วิสริตพิชญ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

รพช

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๑

ธนวรรณ : ผู้พิมพ์

ภาคผนวก ด
คำสั่ง ศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๘๑/๒๕๕๓

คำสั่ง

(ต. ๒๑)

คำร้องที่ ๒๕๐/๒๕๕๓

คำสั่งที่ ๓๘๑/๒๕๕๓

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๒๒ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๓

ระหว่าง นายสมชาย เอื้อเฟื้อ

ผู้ฟ้องคดี

ระหว่ง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา)

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง ในคดีหมายเลขคำที่ ๔๕/๒๕๕๓ หมายเลขแดงที่ ๑๒๘/๒๕๕๓ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง)

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นนักโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำพิเศษมีนบุรีในคดีความผิดต่อทรัพย์สินตั้งแต่วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๕ โดยคดีถึงที่สุดแล้ว และปัจจุบันผู้ฟ้องคดีเป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยมที่จะได้รับประโยชน์ต่างๆ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ เช่น พักการลงโทษ ลดวันลงโทษจำคุก ทำงานสาธารณะและลดวันลงโทษตามจำนวนวันทำงาน แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับประโยชน์ดังกล่าวเนื่องจากสถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงใต้ได้ทำการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีไว้กับเรือนจำเป็นเวลา ๓ ปี โดยการที่สถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงใต้ไม่ยอมฟ้องหรือถอนอายัดผู้ฟ้องคดีเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กรณีจำเลยต้องได้รับการดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งหากสถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงใต้หรือพนักงานอัยการละเลยไม่ดำเนินคดีกับผู้ฟ้องคดีก็จะทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้ และทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับประโยชน์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช

๒๔๗๕ จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น โดยส่งผ่านเรือนจำพิเศษมีนบุรีตามหนังสือที่ ขษ ๐๗๖๖/๐๐๒๖ ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๓

ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ดังนี้

๑. มีคำสั่ง/หมายบังคับให้ผู้ถูกฟ้องคดีเร่งรัดฟ้องผู้ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม หรือถอนอายัดผู้ฟ้องคดีจากเรือนจำ

๒. มีคำพิพากษา/วินิจฉัย กรณีความล่าช้าเกินสมควรของผู้ถูกฟ้องคดีหรือความผิดอย่างอื่นของผู้ถูกฟ้องคดี

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีเร่งรัดการฟ้องคดีหรือถอนอายัดผู้ฟ้องคดีจากเรือนจำ ซึ่งการฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดีนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเสนอสำนวนคดีต่อพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี ซึ่งเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาและจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ความว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้ใช้อำนาจทางปกครองและอายัดค้างผู้ฟ้องคดีนั้น ทำให้ผู้ฟ้องคดีเดือดร้อนและไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ของตนตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ และการล่าช้าไม่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยผู้ถูกฟ้องคดีเป็นคดีพิพาททางปกครอง ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถนำเรื่องอายัดโดยมิชอบหรืออายัดค้างนานเกินสมควร ไปฟ้องต่อศาลยุติธรรมได้ เพราะความล่าช้ามิใช่คดีอาญาแต่เป็นความผิดทางปกครอง ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการถอนอายัดและยุติการละเมิดสิทธิผู้ฟ้องคดี

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการนั้นอาจมีการกระทำทางปกครองปะปนอยู่ด้วย ขั้นตอนใดเป็นการกระทำที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้อำนาจไว้เป็นการเฉพาะ โดยตรง การกระทำดังกล่าวจะอยู่ในอำนาจการควบคุมตรวจสอบของศาลยุติธรรม แต่การกระทำใดที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการกระทำนอกเหนือหรือมิได้กระทำตามที่กำหนดไว้ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นการกระทำที่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ การกระทำนั้นจะอยู่ในอำนาจการควบคุมตรวจสอบของศาลปกครอง คดีนี้ข้อเท็จจริงฟังได้จากคำฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นเยี่ยม คดีความผิดต่อทรัพย์สินซึ่งถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำพิเศษมีนบุรี แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับประโยชน์ต่างๆ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ เช่น พักการลงโทษลดวันลงโทษจำคุก ทำงานสาธารณะและลดวันลงโทษตามจำนวนวันทำงาน เนื่องจากสถานีตำรวจภูธรตำบลโรงใต้ได้ทำการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีไว้กับเรือนจำเป็นเวลา ๓ ปี โดยไม่ยอมฟ้องหรือถอนอายัดผู้ฟ้องคดี ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า การที่สถานีตำรวจภูธรตำบลโรงใต้ได้ทำการอายัดตัวผู้ฟ้องคดีไว้กับเรือนจำ เป็นวิธีการหนึ่งในขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ได้ตัวผู้ฟ้องคดีซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาในคดีที่ได้ขออายัดตัวไว้ นั้นมาดำเนินการสอบสวนเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กรณีจึงไม่เข้าเกณฑ์เป็นคดีพิพาทตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ศาลจึงไม่อาจรับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาได้ ที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้น ชอบแล้ว

จึงมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

นายปรีชา ขวลิตรารัง

ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

นายชาญชัย แสวงศักดิ์

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวรพจน์ วิสรุตพิชญ์

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายวิษณุ วัลญญู

ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

ตุลาการเจ้าของสำนวน

นายนภดล เสงเจริญ
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

๑๒๕๓

วันที่อ่าน ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๓
นาถินี : ผู้พิมพ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

อนันต์ อภิชัยนันท์

วัน/เดือน/ปีเกิด

11 มิถุนายน 2526

ที่อยู่

80 หมู่ 2 ตำบลบางตะบูน

อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง รุ่นที่ 31

ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ ครั้งที่ 1/2549

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความ

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 59

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่สอบสวน (สำนักสอบสวน 5)

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โทร. 1676 ต่อ 19217

หรือ โทร. 0 2141 9217